

wodc
Onderzoeksnotities

**Moord en
doodslag
in 1998**

2001/8

**P.R. Smit
S. van der Zee
W. van der Heide
F. Heide**

Justitie

**Wetenschappelijk
Onderzoek- en
Documentatie**

Voorwoord

In Nederland sterven jaarlijks circa 130.000 mensen. Een klein percentage daarvan komt door opzettelijk toedoen van een ander om het leven; door moord of doodslag. Dat zijn misdrijven die sterk tot de verbeelding spreken en die de pers vaak breed uitmeet. Veel wetenschappelijke belangstelling is er voor dit onderwerp in Nederland tot nu toe nog niet geweest. De cijfers worden wel verzameld en er verschijnen wel rapportages, maar doorgaans is daarin weinig aandacht voor zaken zoals de kenmerken van daders en slachtoffers, de omstandigheden waaronder de delicten plaatsvinden en de aard ervan. Voor diepgaander wetenschappelijk onderzoek naar moord en doodslag is inzicht in deze gegevens van belang.

Teneinde in deze leemte te voorzien zijn het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en de dienst Nationale Recherche Informatie (dNRI) van het Korps landelijke politiediensten (KLPD) gezamenlijk begonnen gedetailleerde informatie bij te houden over alle moorden en doodslagen in Nederland vanaf 1998. Deze onderzoeksnotitie geeft de eerste resultaten van deze samenwerking gebaseerd op de informatie van het jaar 1998.

Vele mensen hebben meegewerkt aan de verzameling van de informatie en de totstandkoming van deze notitie. Wij willen speciaal de politiekorpsen bedanken voor hun medewerking bij het verzamelen van de benodigde informatie. Ook willen wij de leescommissie, bestaande uit Paul van den Eshof (dNRI), Catrien Bijleveld (NSCR), Ed Leuw en Edward Kleemans (beiden WODC) bedanken voor hun waardevolle commentaar en Niels Uljee (dNRI) voor het verzamelen en invoeren van de gegevens.

Inhoud

Samenvatting

1 Inleiding

2 De studie van moord en doodslag

- 2.1 Gegevensverzameling
- 2.2 Structuur van de gegevens
- 2.3 Typering van moorden
- 2.4 Het analysebestand

3 Moord en doodslag in 1998

- 3.1 Kenmerken van de gebeurtenis
 - 3.1.1 Verdeling over categorieën
 - 3.1.2 Meervoudige moorden
 - 3.1.3 Wapengebruik
 - 3.1.4 Pleegplaats
 - 3.1.5 Tijdstip
- 3.2 Daders en slachtoffers
 - 3.2.1 Persoonskenmerken
 - 3.2.2 Leefsituatie
 - 3.2.3 De relatie tussen slachtoffer en dader
- 3.3 Opheldering en straf
 - 3.3.1 Het opsporingstraject
 - 3.3.2 Opheldering
 - 3.3.3 De opgelegde straf
- 3.4 Moord en doodslag in breder perspectief

4 Enkele categorieën moorden nader belicht

- 4.1 De categorie Intimi
 - 4.1.1 Gezinsmoord
 - 4.1.2 Kindermoord
 - 4.1.3 Oudermoord
 - 4.1.4 Relatiemoord
 - 4.1.5 Relatiegerelateerd
 - 4.1.6 Eerwraak
 - 4.1.7 Familiemoord
- 4.2 Ruzie-bekenden
- 4.3 Ruzie-onbekenden
- 4.4 Zeden
- 4.5 Roofmoord

- 4.6 De moorden binnen het criminele circuit
- 4.6.1 Liquidaties
- 4.6.2 Drugsdeal
- 4.6.3 Crimineel-overig
- 4.7 Onbekend

Summary

Literatuurlijst

Bijlage

Overzicht van moorden in 1998

Samenvatting

Moord en doodslag zijn misdrijven die sterk tot de verbeelding spreken en die veel aandacht in de media krijgen. Toch is de hoeveelheid wetenschappelijk onderzoek naar moord en doodslag beperkt, ondermeer omdat uitgebreide, structureel verzamelde informatie over dit onderwerp tot nu toe niet voorhanden was. Om in deze lacune te voorzien heeft het WODC samen met de dienst Nationale Recherche Informatie (dNRI) van het KLPD een databestand 'Moord en Doodslag' gecreëerd en in eerste instantie gevuld met gedetailleerde informatie over alle moorden uit 1998. Deze notitie beschrijft de structuur en de soort informatie die in dit bestand bijgehouden wordt en rapporteert over de bevindingen van het jaar 1998.

Opbouw en structuur van het bestand

Bij het opzetten van het bestand is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Er bestaat al een bestand waarin door het KLPD summiere informatie over levensdelicten wordt bijgehouden. Deze gegevens zijn overgenomen en ingevoerd in het nieuwe bestand, samen met gegevens uit de eveneens door het KLPD bijgehouden bestand ViCLAS: het *Violent Crime Linkage Analysis System*. De informatie in ViCLAS heeft betrekking op ernstige zedenzaken en moordzaken met een seksueel, bizar of psychotisch motief. Vervolgens zijn de gegevens aangevuld met informatie uit krantenknipsels en interviews met rechercheurs die betrokken zijn geweest bij de moorden in 1998. Tenslotte is vervolgings- en berechtingsinformatie gehaald uit het bestand OMdata, waarin het Openbaar Ministerie alle strafzaken die door het OM of door de rechter in eerste aanleg afgedaan zijn registreert.

Voor dit onderzoek is gekozen voor een structurering van de gegevens over de moordzaken in informatie over de omstandigheden van het misdrijf, informatie over dader en slachtoffer en informatie over de relatie tussen deze twee. De informatie over de feitelijke gang van zaken tijdens de moord wordt onder het begrip gebeurtenis geschaard; een voorval waarbij één of meer mensen opzettelijk of door grove schuld een handeling verrichten of nalaten waardoor één of meer mensen van het leven worden beroofd, hetzij direct hetzij enige tijd later. Slachtoffer is het tweede begrip; een slachtoffer is een persoon die overlijdt ten gevolge van een gebeurtenis zoals hierboven is omschreven. Eén gebeurtenis kan één of meer slachtoffers kennen. Het derde begrip is dader: een persoon van wie bij politie en Justitie het vermoeden bestaat dat deze betrokken was bij een of meer gebeurtenissen. Het vierde en laatste begrip is de relatie tussen dader en slachtoffer. Het kan bijvoorbeeld gaan om een liefdesrelatie, een vriendschap of een familierelatie.

Uit de literatuur over moord en doodslag wordt duidelijk dat er geen uniforme strategie bestaat om moorden in te delen in betekenisvolle

homogene groepen. Dit komt doordat moord een complex fenomeen is met veel variabelen en doordat verschillende onderzoeken verschillende doelstellingen kunnen hebben. Omdat het bij toekomstig onderzoek wenselijk kan zijn andere indelingen te maken, is gezocht naar een indeling met een algemeen karakter. Uiteindelijk is een indeling ontstaan die voornamelijk een mengvorm is van een indeling naar motief en een indeling naar relatie. De categorieën zijn: Liquidatie, Drugsdeal, Crimineel-overig, Zeden, Roofmoord, Intimi, Ruzie-bekenden, Ruzie-onbekenden, Anders, Psychotisch en Onbekend.

Om opgenomen te worden in het bestand moet een gebeurtenis zich hebben afgespeeld op Nederlands grondgebied in het jaar 1998 en moet het gaan om gebeurtenissen zoals die staan omschreven in de artikelen 287 tot en met 292 van het Wetboek van Strafrecht. Euthanasie, hulp bij zelfdoding, abortus en dood door schuld vallen zodoende buiten het bereik van dit onderzoek. Alleen voltooide delicten komen in aanmerking en de daders, de mededaders of de medeplichtigen moeten ook daadwerkelijk strafbaar hebben gehandeld. Dit betekent dat daders die uit noodweer hebben gehandeld zijn uitgezonderd, maar ontoerekeningsvatbare daders en reeds overleden daders niet. Vrijgesproken daders en daders waartegen een veroordeling wegens moord of doodslag is geëist en die uiteindelijk voor een ander delict zijn veroordeeld, zoals dood door schuld, zijn buiten het analysebestand gelaten. Dit heeft uiteindelijk voor het jaar 1998 geresulteerd in 202 gebeurtenissen, 225 slachtoffers en 230 daders.

Moord en doodslag in 1998

De meest voorkomende moorden zijn die in de categorie Intimi. Het blijkt dat één op de drie moorden direct te maken heeft met een familierelatie of andere intieme relatie tussen slachtoffer en dader. Moorden die veel belangstelling wekken, maar die in 1998 niet vaak voorkomen, zijn zedenmoorden en moorden naar aanleiding van een ruzie tussen onbekenden. Het aantal moorden met een criminele achtergrond is wel aanzienlijk (21%). Dan is nog een redelijk groot aantal slachtoffers om het leven gekomen in verband met een vermogensdelict. Meervoudige moorden zijn betrekkelijk uitzonderlijk in 1998. Van de in totaal 202 gebeurtenissen is bij 185 gebeurtenissen slechts één slachtoffer betrokken. Dertien gebeurtenissen hebben betrekking op twee slachtoffers. Tenslotte zijn bij twee gebeurtenissen vier slachtoffers omgebracht.

Bij de moorden in 1998 in Nederland zijn veel vuur- en steekwapens gebruikt; 40% van de slachtoffers is om het leven gebracht met een vuurwapen en 27% is door middel van een mes of een ander steekwapen gedood. Op de derde plaats komen moorden waarbij geen wapen is gebruikt, gevolgd door slagwapens, fysieke kracht en wurgtuigen. Het gebruik van vuurwapens is het afgelopen decennia sterker toegenomen dan het gebruik van steekwapens. Vuurwapens zijn vooral populair bij mannen en bij moorden met een criminele achtergrond, maar zelfs bij de moorden uit de categorie Intimi hanteert een aanzienlijk aantal daders een vuurwapen. Van de 67 daders die

een vuurwapen gebruiken, zijn er 41 eerder met Justitie in aanraking geweest. Etnische niet-Nederlanders gebruiken vaker dan etnische Nederlanders een vuur- of steekwapen¹. Vrouwelijke moordenaars plegen hun moorden vaker met steekwapens dan met slagwapens of vuurwapens.

Als gekeken wordt naar de geografische verdeling van de moorden in 1998 dan lijkt het vooral een randstedelijk verschijnsel te zijn. In de politieregio's Amsterdam-Amstelland en Rotterdam-Rijnmond vallen de meeste doden. Het landelijke gemiddelde is 1,6 slachtoffers per 100.000 inwoners. Veelvoorkomende pleegplaatsen zijn de straat en de woningen van slachtoffers. Vooral de moorden waar vrouwen als dader of als slachtoffer bij betrokken zijn, spelen zich binnenshuis af. Meer dan de helft van het totale aantal slachtoffers is binnenshuis vermoord en weer meer dan de helft daarvan vindt de dood in eigen huis. Dit geldt het sterkst voor etnische Nederlanders. Zij worden twee keer zo vaak binnenshuis vermoord als etnische niet-Nederlanders. Van deze laatste groep wordt nagenoeg de helft op straat of in horecagelegenheden vermoord. Uit de verdeling van de moorden over de maanden van het jaar blijkt dat zowel de warmere maanden als de koudere maanden hoog scoren, met uitzondering van december. Juni, juli, november en januari zijn de topmaanden. De meeste moorden vinden 's avonds of 's nachts plaats en dan vooral in het weekend. Bij deze moorden speelt het gebruik van alcohol dikwijls een rol.

De meeste daders zijn tussen de twintig en de veertig jaar oud met een piek tussen de vijfentwintig en dertig jaar. Deze piek doet zich tevens voor bij de slachtoffers, hoewel de leeftjidsverdeling bij hen wat gelijkmatiger is. Onder zowel de daders als de slachtoffers zijn mannen oververtegenwoordigd. Er zijn 230 daders waarvan er twintig vrouw zijn en 225 slachtoffers waaronder 59 vrouwen. De gemiddelde leeftijd van de vrouwelijke daders is iets lager dan die van de mannen, namelijk 29,7 jaar tegenover 32,1. Vrouwelijke slachtoffers zijn daarentegen gemiddeld wat ouder dan de mannelijke slachtoffers, namelijk 38,1 jaar tegenover 34,6 jaar. Vrouwelijke daders zijn vaak verslaafd aan drugs en degenen voor wie dat niet geldt, leiden ten tijde van de moord aan een psychose. Bijna alle zedenslachtoffers zijn vrouw en bij de categorie Intimi zijn eveneens veel vrouwelijke slachtoffers te vinden. Van alle daders heeft 63% een buitenlandse achtergrond en precies 50% van alle slachtoffers is van etnisch buitenlandse herkomst. Nederlanders zijn vaker slachtoffer van roofmoorden, zedenmisdrijven of van psychotische daders. Buitenlandse slachtoffers zijn daarentegen sterk in de meerderheid bij de moorden binnen het criminele circuit.

Het percentage werklozen is hoog, vooral bij de daders. Werkloze slachtoffers worden in veel gevallen vermoord door werkloze daders. Onder de etnisch niet-Nederlandse daders bevinden zich twee keer zoveel crimineel actieve

¹ Voor het bepalen van de etniciteit is niet gekeken naar het geboorteland van de persoon en/of de ouders (zoals in de CBS definitie van etniciteit), maar is afgegaan op de interpretatie van dit begrip bij politie. In feite komt dit erop neer dat de culturele achtergrond van de persoon bepalend is.

dadere dan onder de etnische Nederlandere. Van 43% van de dadere is bekend dat ze eerder in aanraking met justitie zijn geweest. Dit hoge aandeel geldt voor dadere uit alle categorieën. Van de dadere is 7% aan alcohol verslaafd en iets meer dan 18 % houdt er een drugsverslaving op na. Ten tijde van de moord is 19% van de dadere onder invloed van alcohol en 6% onder invloed van drugs. Onder slachtoffere komen alcohol- en drugverslavingen veel minder vaak voor. Slechts 7% is verslaafd aan drugs en 5% aan alcohol. De percentages van slachtoffere die gedurende de moord onder invloed verkeerden, zijn eveneens lager: 4% (drugs) en 14% (alcohol). Er is verschil in het voorkomen van alcoholverslavingen tussen etnische Nederlandere en etnisch niet-Nederlandere. Alcoholverslaving lijkt een typisch etnisch Nederlands verschijnsel te zijn.

Ruim een kwart van de slachtoffere zijn intieme bekenden van hun moordenaar en tweederde deel van het totale aantal slachtoffere kent hun moordenaar. Moorden gepleegd door onbekenden komen in 1998 niet zo vaak voor. Kinderen worden hoofdzakelijk door hun ouders van het leven beroofd en niet door onbekenden. Bij moorden tussen familieleden en intieme bekenden gaat het hoofdzakelijk om partners of ex-partners of echtgenoten en ex-echtgenoten die elkaar ombrengen.

Bij moorden die behoren tot de categorieën Intimi en Ruzie-bekenden meldt de dader zich dikwijls zelf bij de politie. De moorden uit de categorie Ruzie-bekenden komen eveneens geregeld aan het licht door tips of meldingen van familie, vrienden of getuigen of door de vondst van een lichaam. Dadere die een moord hebben gepleegd die behoort tot de categorie Crimineel melden zichzelf zelden. De meeste van dergelijke moorden komen boven water door een tip of een melding van getuigen aan de politie. Ook komen veel moorden ter kennis van de politie doordat een lichaam is aangetroffen, bijvoorbeeld in het water of in bossages.

De moordenaars van 176 slachtoffere zijn gevonden. In ongeveer de helft van de opgehelderde moorden wordt dezelfde dag nog een verdachte bekend. Na een week is dit percentage gestegen tot 75% en na een maand tot 87%. De moorden van de categorieën Intimi en Ruzie-bekenden en -onbekenden zijn allemaal opgehelderd. Meer dan de helft van de moorden met een criminele achtergrond is niet opgehelderd, terwijl dat bij meer dan de helft van de roofmoorden wel het geval is. Het ophelderingspercentage bij de doodsoorzaak steek- of snijwonden is met 90% hoog. Ongeveer de helft van alle verdachten bekend. Het percentage bekennere is het hoogst in de categorie Intimi. Bij moorden met een criminele achtergrond en bij Roofmoorden liggen de percentages een stuk lager. Etnisch buitenlandse dadere bekennen in het algemeen wat minder vaak dan de etnisch Nederlandse dadere.

Van de 230 dadere hebben er 62 geen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf gekregen. Het kan zijn dat de dader is ontslagen van rechtsvervolging omdat het feit hem niet kan worden toegerekend wegens gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van zijn geestesvermogens. Of het is mogelijk dat de strafzaak nog niet is afgelopen of dat de dader zelf om het leven is gekomen.

De overige 168 daders moeten wel een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf ondergaan. De grootste groep daders moet een straf uitzitten variërend van vier tot tien jaar. Er is in 1998 geen levenslange gevangenisstraf uitgesproken. Wel is een kleine groep daders veroordeeld tot een straf van langer dan twaalf jaar. Gemiddeld is een straf opgelegd van 82,9 maanden. Daders die een Roofmoord hebben begaan of een moord met een criminele achtergrond zijn duidelijk zwaarder gestraft dan de andere daders. Moorden onder intimi of bekenden worden het minst zwaar bestraft.

In 1998 hebben ruim 1500 mensen zichzelf van het leven hebben beroofd, ruim 1000 mensen zijn overleden als gevolg van een verkeersongeluk en bijna 2000 mensen zijn slachtoffer geworden van een dodelijk privé-ongeval. Moord is daarmee vergeleken een betrekkelijk zeldzame doodsoorzaak. De relatieve cijfers van moord over de afgelopen jaren ontlopen elkaar niet veel. Hetzelfde geldt voor de relatieve cijfers van de landen van de Europese Unie. Bij deze conclusie moet de kanttekening worden gemaakt dat definities en registratiepraktijken per land kunnen verschillen.

De categorieën nader belicht

Met zeventig slachtoffers in 1998 is de categorie moorden die begaan zijn in de relatie- of familiesfeer (de categorie *Intimi*) het grootst. Vrouwen zijn in deze categorie ruim vertegenwoordigd, vergeleken met de categorieën Ruzie-(on)bekenden en Crimineel. Steekwonden zijn de meest voorkomende doodsoorzaken en alcoholgebruik lijkt een aanzienlijke rol te spelen bij de moorden onder intimi. Veel moorden vinden plaats in het weekend. Er valt binnen deze categorie een onderverdeling te maken tussen relatiemoorden, gezinsmoorden, kindermoorden, oudermoorden, relatiegerelateerde moorden, moorden begaan uit eerwraak, moorden tussen andere familieleden en moorden onder vrienden. De relatiemoorden, dat wil zeggen de moorden tussen echtgenoten of geliefden vormen het leeuwendeel. Een andere grote groep vormen de kindermoorden. In 1998 zijn in totaal zeventien minderjarigen vermoord. Drie daarvan zijn slachtoffer van een zedenmoord en de overigen zijn vermoord door hun ouders.

Bij de categorie *Ruzie-bekenden* gaat het om moorden waarbij dader en slachtoffer elkaar kennen, maar geen familie- of andere intieme relatie hebben. Soms is sprake van een jarenlange vriendschap tussen hen, soms zijn het vage kennissen. Deze moorden horen samen met de moorden uit de categorieën Ruzie-onbekenden en Crimineel tot het exclusieve domein van mannen; mannen die een confrontatie met elkaar aangaan of mannen die op deze wijze conflicten beslechten. Met name bij confrontatiemoorden is er flink wat alcohol voorafgegaan aan de dodelijke ruzie. Het zijn impulsieve moorden om in de regel ogenschijnlijk triviale redenen. Conflictmoorden lijken wat minder impulsief. Het fatale geweld wordt bij dergelijke moorden door – in de regel gemarginaliseerde – mannen gebruikt om geschillen over geld of de eigendom van goederen op te lossen.

De zeven moorden uit de categorie *Ruzie-onbekenden* zijn moorden die mogelijk kunnen worden geschaard onder het verschijnsel zinloos geweld. Tenminste, als met deze term wordt bedoeld op geweld gepleegd tussen onbekenden binnen het publieke domein zonder een duidelijke aanleiding of een duidelijk motief. Het gaat echter wel om zeer uiteenlopende soorten gebeurtenissen.

In 1998 zijn negen *Zedenmoorden* begaan op acht vrouwen en op een jongen van elf jaar. Er wordt gesproken van een zedenmoord als de dader het slachtoffer voor, na of tijdens de moord seksueel heeft misbruikt of een poging daartoe heeft gedaan of de dader seksueel contact met het slachtoffer wilde en deze dat weigert. De kans dat iemand bij een zedenmisdrijf om het leven komt is gezien de totale omvang van het aantal zedenmisdrijven per jaar erg klein. Zowel de gebeurtenissen op zich als de daders en de slachtoffers zijn uitermate verschillend.

Ook de kans om gedood te worden in verband met vermogensdelicten (*Roofmoord*) is gering in vergelijking met het totale aantal gepleegde vermogensdelicten in een jaar. Onder de 23 slachtoffers in 1998 bevindt zich ook een inbreker die door één van zijn slachtoffers van het leven is beroofd. Woningovervallen of woninginbraken vormen het grootste deel van de vermogensdelicten in kwestie en er is ook een autodiefstal en een straatroof bij. Net als bij de zedenmoorden en de moorden uit de categorie Intimi bevinden zich onder de slachtoffers veel vrouwen.

In deze onderzoeksnotitie wordt een onderscheid gemaakt tussen drie categorieën moorden met een *criminele achtergrond* namelijk *Liquidaties*, *Drugsdeals* en *Crimineel-overig*. De grenzen tussen de categorieën zijn vaag. Ook bij de categorieën Liquidaties en Crimineel-overig is vaak sprake van een verband met drugs. Sommige moorden uit de categorieën Drugsdeal en Crimineel overig zouden liquidaties kunnen zijn, alleen zijn er niet voldoende gegevens bekend om dat met zekerheid te kunnen zeggen. Het totale aantal criminele moorden bedraagt 39. Er zijn geen vrouwelijke daders, maar er is wel een vrouwelijk slachtoffer. De meeste van deze moorden worden met vuurwapens gepleegd in de grote steden door etnisch buitenlandse daders op etnisch buitenlandse slachtoffers.

Na classificatie blijven 23 moorden over in de categorie *Onbekend* die weinig meer met elkaar gemeen hebben dan dat ze doorgaans niet zijn opgehelderd en dat het onduidelijk is wat zich nu precies heeft voorgedaan. Het gaat om negentien mannelijke slachtoffers en vier vrouwen. Meestal komen de moorden ter kennis van de politie door de vondst van een lijk of delen daarvan. Deze moorden zijn raadsels die waarschijnlijk nooit worden opgelost.

1 Inleiding

Deze onderzoeksnotitie bevat een cijfermatig overzicht van moord en doodslag in Nederland in 1998. Het is een jaarverslag met daarin de eerste bevindingen van een analyse van gegevens over moord en doodslag. De analyse is een onderdeel van een meeromvattend project dat als doelstelling heeft het onderzoeken van trends en ontwikkelingen op het gebied van levensdelicten in Nederland. Er is ten behoeve van dit project een database opgebouwd met informatie over moord en doodslag die vanaf 1998 continu wordt aangevuld en beschikbaar is voor onderzoekers. Met periodieke studies analoog aan deze wordt gehoopt over enkele jaren beter zicht te verkrijgen op de verschijningsvormen van deze misdrijven.

In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe de gegevens verzameld zijn, om wat voor soort gegevens het gaat, wat voor typering van moorden gehanteerd wordt en wordt aandacht besteed aan definities en methodische keuzes. Hoofdstuk 3 geeft de cijfermatige resultaten van moord en doodslag in 1998 weer. Kenmerken van de moorden zelf, van de daders en de slachtoffers worden genoemd, alsmede informatie over de opheldering en de opgelegde straffen. Hoofdstuk 4 geeft een nadere beschrijving en analyse per type moord. In de bijlage wordt een korte beschrijving gegeven van alle in 1998 gepleegde moorden, gerangschikt naar type moord.

2 De studie van moord en doodslag

Ten behoeve van dit onderzoek is een databestand gecreëerd en gevuld met informatie over alle moorden¹ uit 1998. Hierbij is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van gegevens uit opsporingsonderzoeken en gegevens over de berechting van verdachten in eerste aanleg. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de informatie over de moorden is verzameld. Vervolgens is er aandacht voor de structuur van de gegevens. Daarna wordt een typering van de moorden gepresenteerd. Tenslotte wordt verslag gedaan van een aantal methodologische keuzes.

2.1 Gegevensverzameling

Verschillende informatiebronnen zijn gebruikt bij het opzetten van het bestand. In deze paragraaf komen de bronnen aan de orde. Allereerst is middels een literatuuronderzoek gezocht naar voorbeelden van andere bestanden of onderzoeken. Daar bleken er in Nederland niet veel van te zijn. Regiopolitie Haaglanden heeft wel een database ontwikkeld waarin vanaf 1992 informatie wordt bijgehouden over levensdelicten in Nederland. Dit bestand is in 1997 overgedragen aan het programma Moord en Zeden van de dienst Nationale Recherche Informatie (dNRI) van het Korps landelijke politiediensten (KLPD). Er zijn in Nederland en in het buitenland wel diverse onderzoeken verricht naar moord, maar deze onderzoeken hebben veelal betrekking op een bepaald type moord of een bepaald type dader. Inspiratie voor dit onderzoek is met name gevonden in een onderzoek van de dNRI (Van den Eshof en Weimar, 1991) en in een bundel getiteld *Homicide — A Sourcebook of Social Research* (Smith en Zahn, 1999). Hoewel deze laatste publicatie vooral de Verenigde Staten betreft, levert het voor Nederlands onderzoek eveneens bruikbare informatie op, onder andere over methodologische problemen bij onderzoek naar moord en classificatiesystemen van moorden. Een andere weliswaar sterk verouderde inspiratiebron is *Patterns in Criminal Homicide* (Wolfgang, 1958); één van de eerste uitgebreide Amerikaanse onderzoeken naar het verschijnsel moord.

Het vullen van het bestand is in vier fasen gebeurd. Allereerst zijn de gegevens uit de bovengenoemde database van de dNRI overgenomen en ingevoerd in het bestand. De informatie uit deze dNRI database beperkt zich tot de pleegdatum, geslacht, nationaliteit, achternaam en geboortedatum van de eerste twee daders en slachtoffers, uiteraard voor zover deze gegevens bekend zijn.

In de tweede fase zijn nog twee andere bronnen gebruikt om de gegevens aan te vullen en te valideren. De eerste bron is de eveneens door dNRI bijgehouden database ViCLAS: het *Violent Crime Linkage Analysis System*. Gegevens die in ViCLAS worden ingevoerd hebben betrekking op ernstige

¹ In dit rapport wordt onder het begrip 'moord' zowel de juridische term 'moord' als ook de term 'doodslag' verstaan, tenzij expliciet in de tekst is vermeld dat deze twee termen afzonderlijk gebruikt worden. Zie ook paragraaf 2.4.

zedenzaken en moordzaken met een seksueel, bizar of psychotisch motief. Hierdoor is in dit systeem informatie (onder andere over de modus operandi van de daders) te vinden over een aantal in 1998 gepleegde moorden. De tweede bron wordt gevormd door krantenknipsels uit de periode van september 1998 tot en met januari 2000. In alle landelijke dagbladen, de belangrijkste weekbladen en een aantal regionale dagbladen is gezocht op de sleutelwoorden moord en doodslag. Dit leverde een schat aan artikelen op die waardevolle en kleurrijke achtergrondinformatie bevatten over de moorden. Het was wel nodig de informatie te verifiëren omdat de verslagen niet altijd even betrouwbaar bleken. De knipsels zijn eveneens gebruikt voor een eerste controle op de volledigheid van de database van de directie Recherche en daaruit bleek dat deze nagenoeg volledig is. Met name de jaarlijkse opgave van moorden in Nederland zoals samengesteld door Elsevier was hier behulpzaam.

Wel hoort bij deze constatering een kanttekening. Alhoewel een hoog *dark number*² bij moorden niet erg voor de hand ligt, bestaan er aanwijzingen dat dit cijfer toch niet verwaarloosd kan worden. Zo zijn er vermissingen waarbij het goed mogelijk is dat de personen in kwestie zijn vermoord.³ Ook komt het voor dat vermissingen niet worden gemeld. Verder blijkt uit Duits onderzoek dat een niet onaanzienlijk aantal overlijdensgevallen in Duitsland ten onrechte wordt bestempeld als 'natuurlijk'. Natuurlijk overlijden wordt gedefinieerd als overlijden ten gevolge van ziekte of ouderdom. Sectie op het lichaam blijft in dat geval doorgaans achterwege en het is mogelijk dat hierdoor veel Duitse moorden niet worden ontdekt. Volgens een Nederlandse patholoog anatoom is er geen reden om aan te nemen dat in Nederland wel alle niet-natuurlijke sterfgevallen als zodanig worden erkend (Torenbeek, 1999). Als dit inderdaad zo is, dan zijn in dit onderzoek moorden gemist. Met andere woorden, deze onderzoeksnotitie beperkt zich tot de moorden die ter kennis komen van de politie en in dat opzicht is het bestand wel compleet.

In de derde fase zijn de gegevens verder aangevuld door middel van interviews met politiefunctionarissen die betrokken waren bij de oplossing van de moorden. Aan de meeste politieregio's is een bezoek gebracht. Bij regio's waar veel moorden plaatsvonden, is ook wel gebruik gemaakt van een vragenlijst. Dat bleek niet goed te werken en vaak moest daarna toch nog een bezoek worden afgelegd. De interviews zijn de belangrijkste bron van gegevens over zaken waar geen ViCLAS-informatie over is en waar geen of nauwelijks krantenartikelen over te vinden zijn.

In de vierde fase tenslotte werd gebruik gemaakt van het bestand OMdata. Dit is een bestand van het Parket-Generaal, waarin alle vervolgings- en berechtingsinformatie van strafzaken bijgehouden wordt. De belangrijkste beperking van dit bestand is dat hier alleen de uitspraken in eerste aanleg bekend zijn. Dit houdt in dat waar in deze notitie gesproken wordt over

² Het 'dark number' is het verschil tussen het werkelijke aantal gepleegde misdrijven en het aantal misdrijven dat ter kennis komt van de politie.

³ Het totaal aantal personen dat na 1 jaar nog vermist wordt is ongeveer 10-15 per jaar. Dus zelfs als deze allemaal slachtoffer zijn van moord gaat het hier nog maar om zo'n 5% van het totaal (Van den Eshof e.a., 1996).

opgelegde straffen (in het bijzonder in paragraaf 3.3.3) alleen de in eerste aanleg opgelegde straffen bedoeld worden.

2.2 Structuur van de gegevens

De gegevens over de moord- en doodslagzaken zijn onder te verdelen in informatie over de omstandigheden van het misdrijf, informatie over dader en slachtoffer en informatie over de relatie tussen deze twee. Hieronder wordt aandacht besteed aan de begrippen die zijn gebruikt voor het structureren van de gegevens.

Het eerste begrip is *gebeurtenis*. Een gebeurtenis in de zin van dit rapport is een voorval waarbij één of meer mensen opzettelijk of door grove schuld een handeling verrichten of nalaten waardoor één of meer mensen van het leven worden beroofd, hetzij direct hetzij enige tijd later. *Slachtoffer* is het tweede begrip. Een slachtoffer is een persoon die overlijdt ten gevolge van een gebeurtenis zoals hierboven is omschreven. Eén gebeurtenis kan één of meer slachtoffers kennen. Een slachtoffer kan begrijpelijkerwijs alleen betrokken zijn bij één gebeurtenis. Het derde begrip is *dader*: een persoon waarvan bij politie en Justitie het vermoeden bestaat dat deze betrokken was bij een gebeurtenis. Deze definitie van een dader is niet hetzelfde als de juridische definitie. Verderop in dit hoofdstuk komt dat nog nader aan bod. Mededaders en medeplichtigen zijn tenzij anders is vermeld eveneens tot de daders gerekend. Eén dader kan betrokken zijn bij één of meer gebeurtenissen, hoewel dat laatste in 1998 slechts één keer voorkwam. Niet in alle gevallen is een dader bekend en dat betekent dat een gebeurtenis geen, één of meer daders kan hebben. Het vierde en laatste begrip is *relatie*. Tussen een slachtoffer en een dader bestaat altijd een relatie. Dat kan onder meer een liefdesrelatie zijn, een familierelatie, een zakelijke relatie of een vriendschappelijke relatie. Ook als slachtoffer en dader elkaar niet kennen wordt gesproken van een relatie. Dit wordt dan geboekt onder de categorie relatie 'geen'.

2.3 Typering van moorden

Polk merkt op dat iedere moord uniek is, maar dat sommige moorden meer op elkaar lijken dan andere (Polk, 1994). Er zijn daarom altijd bepaalde patronen te ontdekken en mogelijk corresponderen met die patronen bepaalde oorzaken. Eén van de belangrijkste vragen die een onderzoeker van moord en doodslag moet beantwoorden is dan ook de vraag hoe je moorden kunt indelen in betekenisvolle en relatief homogene groepen (Smith en Zahn, 1999). Moorden zijn op veel verschillende manieren in te delen, afhankelijk van de keus van de eigenschappen van de moord die gebruikt worden voor die indeling. Zo kunnen moorden ingedeeld worden aan de hand van karakteristieken van de dader of die van het slachtoffer, maar ook aan de hand van de plaats waar het misdrijf plaatsvond of het motief van de dader waaronder jaloezie, ruzie, wraak en seksuele bevrediging. Een voorbeeld van een indeling op basis van motief is de tweedeling instrumenteel—expressief. Instrumentele moorden zijn moorden die worden gepleegd om een bepaald doel te bereiken, zoals het uit de wegruimen

van een getuige van een vermogensmisdrijf om latere herkenning te voorkomen of het vermoorden van familieleden om een erfenis in de wacht te slepen. Het motief bij dergelijke moorden wordt ook wel omschreven als een materieel motief. Bij expressieve moorden is het gebruik van geweld geen middel, maar doel. Impulsief is misschien nog wel een betere term voor dergelijke moorden dan expressief. Geweld wordt bij impulsieve moorden gebruikt om uiting te geven aan frustratie, om wraak te nemen of om een ruzie uit te vechten. In deze gevallen gaat het om een emotioneel motief. Kortom er zijn legio mogelijkheden om moorden in te delen. Smith en Zahn wijzen erop dat het opstellen van een typologie van moorden door veel onderzoekers weliswaar belangrijk wordt gevonden, maar dat een uniforme strategie voor classificatie ontbreekt. Deels ligt dat aan het gegeven dat moord een complex fenomeen is dat veel variabelen kent en deels ligt dat aan de doelstellingen van de verschillende onderzoeken.

Met dit onderzoek wordt beoogd een algemeen beeld te schetsen en een aanzet te geven voor signaleringen van trends en ontwikkelingen in de toekomst. Daarom is gezocht naar een indeling met een algemeen karakter. Om tot zo'n algemene indeling te komen is pragmatisch te werk gegaan. Gekeken is naar de registratiepraktijk van de politie en naar indelingen van andere onderzoekers (Van den Eshof en Weimar, 1991; Polk, 1994). Het resultaat is een indeling waarbij in eerste instantie het motief als criterium is gebruikt en vervolgens de relatie tussen dader en slachtoffer⁴.

Op basis van het motief van de dader worden vier hoofdcategorieën onderscheiden: *Crimineel*, waarbij de moord in verband staat met criminele activiteiten van zowel de dader als het slachtoffer; *Zeden*, waarbij de dader het slachtoffer seksueel wil misbruiken, heeft misbruikt of daartoe een poging heeft gedaan of waarbij de weigering van het slachtoffer om seks met de dader te hebben het motief voor de moord was; *Roofmoord*, waarbij de moord gepleegd is in combinatie met een vermogensdelict als overval, straatroof, afpersing of inbraak; en *Ruzie*, waarbij een ruzie of onenigheid tussen dader en slachtoffer ten grondslag ligt aan de moord.

Moorden met als hoofdcategorie *Crimineel* zijn onderverdeeld in drie categorieën *Liquidatie*, geplande criminele afrekeningen; *Drugsdeal*, waarbij de aanleiding gelegen is in de drugshandel⁵; en *Crimineel-overig*.

Bij de hoofdcategorie *Ruzie* is eveneens een nadere onderverdeling in drieën gemaakt, nu op basis van de relatie tussen dader en slachtoffer. Bij *Intimi* moorden zijn dader en slachtoffer intieme bekenden (familie, partners) van elkaar, bij *Ruzie-bekenden* zijn dader en slachtoffer kennissen van elkaar (b.v. vrienden, collega's of burens) en bij *Ruzie-onbekenden* kennen dader en slachtoffer elkaar niet.

Moorden die niet ondergebracht kunnen worden in de vier bovengenoemde hoofdcategorieën hebben een plaats gekregen in een van de volgende drie categorieën

⁴ Voor een geheel andere aanpak om moorden te classificeren op basis van een clusteranalyse op de in deze notitie gebruikte gegevens zie (Smit e.a., 2001).

⁵ Bijvoorbeeld wanneer een dealer zijn klant doodt om het geld voor de deal van de klant in ontvangst te nemen zonder de drugs te hoeven leveren. Een dergelijke gebeurtenis wordt ook wel een *ripdeal* genoemd.

Allereerst de categorie *Anders*. Dit is een restcategorie waarin gebeurtenissen zijn opgenomen waar wel duidelijke motieven of oorzaken aan ten grondslag liggen, maar die niet in de voorgaande categorieën thuishoren⁶.

Vervolgens is er de categorie *Psychotisch*. Deze categorie bestaat uit moorden die niet onder te brengen zijn in de overige categorieën en waarvan de dader ten tijde van de moord psychotisch is. Dit betekent niet dat de andere categorieën geen daders kennen met een psychische stoornis. Bij die daders is het motief echter wel duidelijk en bij de categorie psychotisch is het motief niet bekend of vreemd. Als een psychisch gestoorde man tijdens een ruzie zijn zwager doodsteekt wordt deze moord gerekend tot de categorie Intimi. Schiet een psychisch gestoorde man tijdens een ruzie een vage bekende dood, dan wordt de gebeurtenis ondergebracht bij de categorie Ruzie-onbekenden.

Tenslotte is er nog een categorie gebeurtenissen waarbij het onduidelijk is wat er is gebeurd is of waarbij het niet duidelijk is waarom het is gebeurd; de categorie *Onbekend*. Doorgaans zijn deze moorden niet opgelost.

Deze indeling resulteert dus in de volgende elf categorieën zijn: Liquidatie, Drugsdeal, Crimineel-overig, Zeden, Roofmoord, Intimi, Ruzie-bekenden, Ruzie-onbekenden, Anders, Psychotisch en Onbekend.⁷

2.4 Het analysebestand

Het databestand zoals opgebouwd op de manier zoals beschreven in paragraaf 2.1 bevat een aantal gebeurtenissen, slachtoffers en daders. Maar zijn dit wel allemaal moorden die meegenomen moeten worden in de analyses? Wat wordt in dit rapport verstaan onder een moord of doodslag? Wanneer is iemand dader? Hoe wordt omgesprongen met gebeurtenissen die de politie en het OM als moord of doodslag bestempelen, maar waarbij de rechter een andere mening is toegedaan? Om deze vragen te kunnen beantwoorden zijn bepaalde keuzes nodig. In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de gemaakte keuzes.

Om opgenomen te worden in het analysebestand moet een gebeurtenis voldoen aan een aantal criteria. Het eerste criterium is dat de plaats waar de moord zich afspeelde — de pleegplaats — in Nederland moet zijn gelegen. Als de pleegplaats niet bekend is, maar tenminste één van de slachtoffers in Nederland gevonden is, dan wordt de moord toch in het analysebestand opgenomen. Het tweede criterium is dat de moord in het jaar 1998 moet hebben plaatsgevonden. Dit wordt in eerste instantie beoordeeld aan de hand van de pleegdatum. In het

⁶ Het blijkt dat het bij de drie moorden in deze categorie gaat om zogenaamde doodslagen in het verkeer. Bij alledrie is er sprake van een dronken chauffeur die een of meer dodelijke slachtoffers maakt. Ook is in alledrie de zaken door het OM art. 287 WvSr ten laste gelegd. Uit de meest actuele informatie, die niet meer in de cijfermatige analyses van deze notitie verwerkt kon worden, blijkt echter dat in ieder geval in een van de zaken, en waarschijnlijk zelfs in alledrie, de rechterlijke uitspraak op basis van art 6 van de Wegenverkeerswet was. Dit zou inhouden dat deze zaken geen moorden zijn in de zin van de definitie die in deze notitie gehanteerd wordt.

⁷ Bij sommige analyses is een wat grovere indeling gebruikt: Liquidaties, Drugsdeals en Crimineel overig zijn dan samen genomen tot een hoofdcategorie 'Crimineel', de twee categorieën Ruzie-bekenden en -onbekenden zijn samen genomen tot 'Ruzie' en Zeden en Psychotisch motief zijn dan bij 'Anders' gevoegd.

geval dat de pleegdatum niet bekend is en tenminste één slachtoffer in 1998 gevonden is, dan wordt de moord ook opgenomen in het analysebestand. Na de eerste schifting van de zaken op basis van de criteria plaats en datum bleven van het totale bestand 219 gebeurtenissen, 242 slachtoffers en 252 daders over. Bij het bepalen of deze gebeurtenissen, slachtoffers en daders inderdaad in het analysebestand thuishoren, is nog een aantal nadere criteria toegepast.

Allereerst moet een gebeurtenis een moord zijn in de zin van dit rapport. De artikelen 287 tot en met 292 van het Wetboek van Strafrecht (WvSr) zijn als uitgangspunt genomen. Gevallen van euthanasie, hulp bij zelfdoding, abortus en dood door schuld zijn dus niet opgenomen in het analysebestand. Al eerder is gezegd dat in dit rapport de term moord gebruikt wordt voor zowel het juridische begrip moord als het juridische begrip doodslag. Er is sprake van doodslag (WvSr 287, 288, 290) als iemand opzettelijk een ander van het leven berooft. Bij moord (WvSr 289, 291) is er niet alleen opzet in het spel, maar ook voorbedachte rade. Dat wil zeggen dat de dader volgens de rechter in 'kalm' overleg tot zijn daad is gekomen. In deze notitie zijn de moorden en de doodslagen samengenomen. Met name op dit punt zijn de aangeleverde gegevens uit OMdata nog niet betrouwbaar genoeg om een uitsplitsing te rechtvaardigen. Ook is om praktische redenen ervoor gekozen om alleen voltooide delicten in aanmerking te nemen; pogingen en strafbare voorbereidingshandelingen zijn uitgesloten.

Gebeurtenissen worden alleen opgenomen in het analysebestand als de daders, de mededaders of de medeplichtigen een straf of maatregel hebben opgelegd gekregen of als naar verwachting een straf of maatregel zal worden opgelegd of zou zijn opgelegd als de zaak voor de rechter was gekomen.⁸ Of een gebeurtenis inderdaad moord of doodslag is en of iemand dader, mededader of medeplichtige is, wordt beoordeeld aan de hand van de uitspraak van de rechter. Soms is er geen of nog geen rechterlijke uitspraak en in dat geval wordt de opvatting van het openbaar ministerie (OM) overgenomen. De mening van de politie is bepalend als het opsporingsonderzoek nog niet is afgerond. Daders die uit noodweer (WvSr 41) handelden zijn niet in het analysebestand ondergebracht. Noodweer is een strafuitsluitingsgrond of preciezer gezegd: een rechtvaardigingsgrond. Handelen uit noodweer is niet wederrechtelijk en daarom is er geen strafbaar feit gepleegd. Wel in het analysebestand te vinden zijn ontoerekeningsvatbare daders (WvSr 39). Ontoerekeningsvatbaarheid is ook een strafuitsluitingsgrond. In dit geval gaat het om een schulduitsluitingsgrond. Er is dan wel een misdrijf gepleegd, maar het valt de dader niet toe te rekenen. Dan zijn er nog daders die zijn vrijgesproken en daders waartegen een veroordeling wegens moord of doodslag is geëist en die uiteindelijk voor een ander delict zijn veroordeeld, zoals dood door schuld. Deze daders en de daarbij behorende gebeurtenissen zijn buiten het analysebestand gelaten. Uiteindelijk bleven van

⁸ Zo komt een dader die zelfmoord gepleegd heeft nooit voor de rechter. Hij wordt echter wel meegenomen in het analysebestand.

het oorspronkelijke bestand over: 202 gebeurtenissen, 225 slachtoffers en 230 daders.

3 Moord en doodslag in 1998

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de in 1998 bekend geworden moorden en doodslagen in Nederland. De kenmerken van de moord worden belicht in paragraaf 3.1. Vragen die in deze paragraaf aan de orde komen zijn: hoe vaak zijn bepaalde typen moord gepleegd, hoe ziet de verdeling eruit van de aantallen over de categorieën die in het vorige hoofdstuk zijn beschreven, wat voor wapens worden gehanteerd en waar en wanneer hebben de moorden plaatsgevonden. In paragraaf 3.2 worden de kenmerken van slachtoffers en daders beschreven. Daarbij wordt aandacht besteed aan leeftijd, etnische achtergrond, alcohol- en druggebruik, de relatie tussen daders en slachtoffers, de dagbesteding van beiden en eventuele justitiële verledens. De strafrechtelijke reactie op de moord komt in paragraaf 3.3 aan bod. Er wordt gekeken naar de opheldering van de moorden, naar de eventuele veroordeling van de dader en naar de strafmaat. Teneinde een beeld te krijgen van de wijze waarop Nederland zich verhoudt tot andere landen en hoe 1998 zich verhoudt tot andere jaren, worden in paragraaf 3.4 tenslotte enkele gegevens gepresenteerd over moorden in andere landen en in andere jaren.

3.1 Kenmerken van de gebeurtenis

3.1.1 *Verdeling over categorieën*

In deze paragraaf gaat het om de kenmerken van de moorden. Hoe zijn de in 1998 gepleegde moorden te kenschetsen en hoe zijn ze verdeeld over de categorieën? In allerlei buitenlandse publicaties over moord en doodslag komt naar voren dat veel moorden gepleegd worden in de relatiesfeer (Polk, 1994; Smith en Zahn, 1999). Nederland is daar voor wat betreft het jaar 1998 geen uitzondering op: het gaat hier om 32% van de slachtoffers (zie tabel 1). Moorden die veel belangstelling wekken, maar in 1998 niet vaak voorkomen, zijn zedenmoorden en moorden naar aanleiding van een ruzie tussen onbekenden. In beide categorieën bevindt zich slechts 4% van de slachtoffers. Het aantal moorden met een criminele achtergrond is wel aanzienlijk; het totaal aantal slachtoffers in deze categorieën is goed voor 21%. Voorts kan worden opgemerkt dat 10% van de slachtoffers om het leven is gekomen in verband met een roofmoord. In de bijlage zijn alle moorden kort beschreven en onderverdeeld naar categorie.

3.1.2 *Meervoudige moorden*

Meervoudige moorden zijn betrekkelijk uitzonderlijk in 1998. Van de in totaal 202 gebeurtenissen is bij 185 gebeurtenissen slechts één slachtoffer betrokken. Dertien gebeurtenissen hebben betrekking op twee slachtoffers. In vier daarvan is sprake van een liquidatie. Bij twee gebeurtenissen ging het om drie slachtoffers. In een van deze twee gevallen steekt een psychotische

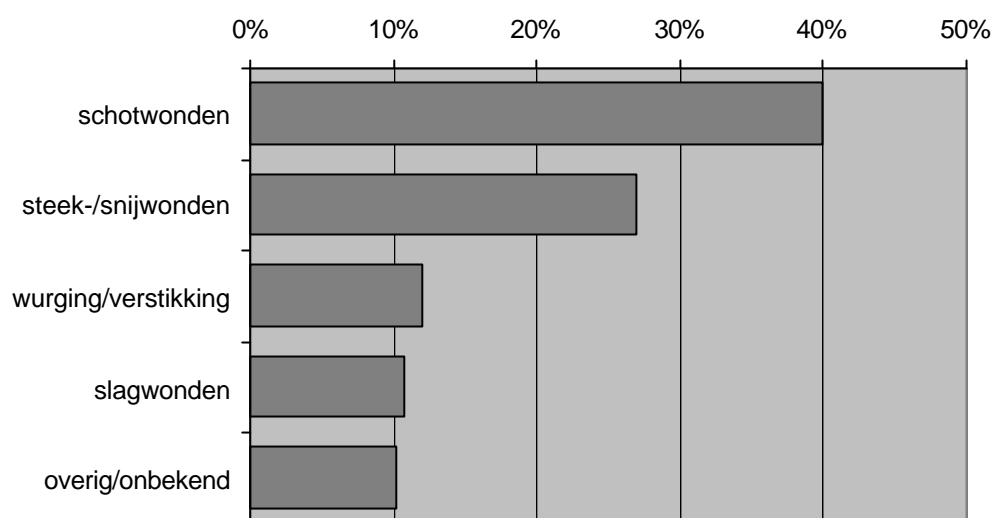
Tabel 1: Verdeling slachtoffers naar categorie moord

categorie	aantal	(%)
crimineel	48	21
liquidaties	21	9
drugsdeal	17	8
crimineel-overig	10	4
zeden	9	4
roofmoord	23	10
intimi	70	32
ruzie	42	19
ruzie-bekenden	34	15
ruzie-onbekenden	8	4
psychotisch	5	2
anders	5	2
onbekend	23	10
totaal	225	

vrouw een huis in brand. In het andere geval schiet een man zijn vrouw en twee kinderen en vervolgens zichzelf dood. Tenslotte zijn bij twee gebeurtenissen vier slachtoffers om het leven gekomen. Ook bij één van deze gebeurtenissen vermoordt een vader zijn vrouw en kinderen. De tweede gebeurtenis betreft een liquidatie van twee drugshandelaren waarbij twee toevallige getuigen eveneens zijn doodgeschoten.

3.1.3 Wapengebruik

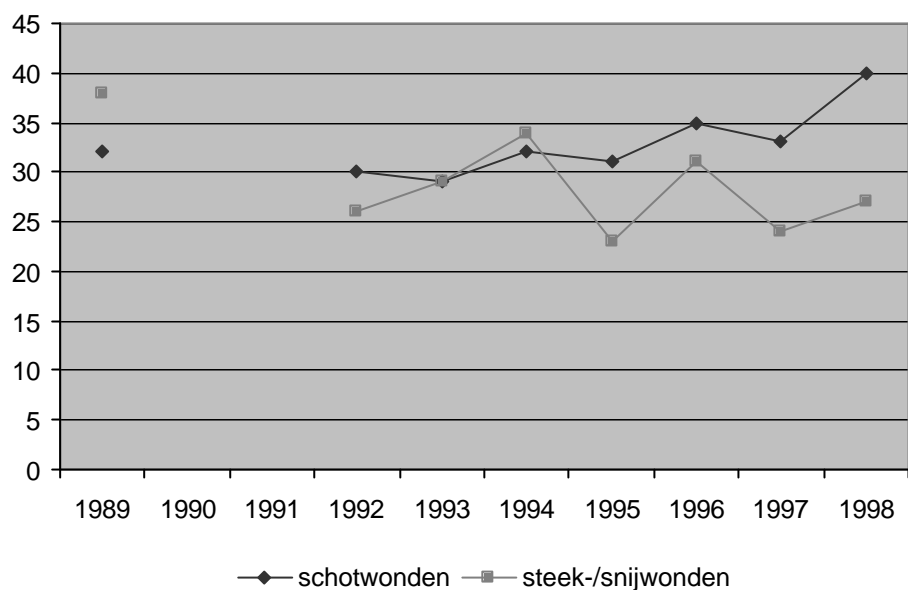
In diverse publicaties over moord wordt de aanwezigheid van wapens naar voren geschoven als één van de voornaamste factoren die leiden tot moord, tenzij het gaat om moorden met voorbedachte rade (Katz, 1988; Polk, 1994; Smith en Zahn, 1999). Als je echt iemand uit de weg wilt ruimen, is een wapen altijd wel te vinden. Bij ineens ontstane conflictsituaties moet je het doen met wat er op dat moment voorhanden is. In Amerikaanse literatuur over moord en doodslag wordt het hoge aantal moorden in dat land zonder uitzondering op het conto geschreven van het massale vuurwapenbezit (Smith en Zahn, 1999). De stelling daarbij is dat veel moorden het resultaat zijn van een plotselinge ruzie die zonder de aanwezigheid van een vuur- of steekwapen slechts tot een handgemeen zou leiden en niet tot de dood van één van de ruziemakers. Dat bij de moorden in 1998 in Nederland veel vuur- en steekwapens zijn gebruikt, blijkt uit figuur 1; 40% van de slachtoffers is om het leven gebracht met een vuurwapen en 27% is door middel van een mes of een ander steekwapen gedood. Overigens hoeft het bij het voorhanden zijn van wapens niet alleen te gaan om pistolen of messen. Een keukenstoel, een strijkijzer, een asbak of zelfs een potlood kan al voldoende zijn. Moordwapens zijn dus altijd wel voor handen.

Figuur 1: Verdeling doodsoorzaken slachtoffers**Tabel 2: Wapengebruik door daders**

wapen	aantal	(%)
vuurwapen	67	29
steekwapen	53	23
geen	24	10
slagwapen	17	7
fysiek geweld	12	5
wurgtuig	9	4
anders	8	3
onbekend	40	17
totaal	230	

Tabel 2 geeft een overzicht van het wapengebruik. De teleenheid is hier niet het slachtoffer, maar de dader. Uit tabel 2 blijkt dat bij de meeste moorden een wapen is gebruikt, slechts 36 daders gebruiken geen wapen ('geen'¹ of 'fysiek geweld'). Onder deze 36 bevinden zich twee vrouwen die hun kind hebben vermoord. De meerderheid van de moorden met fysiek geweld wordt gepleegd door bekenden buiten eigen kring tijdens een ruzie of uit wraak. Dat lijkt logisch want daarbij gaat het meestentijds om plotseling ontstane of ineens uit de hand gelopen conflicten of vechtpartijen. Tijd om een wapen te gaan halen is er dan meestal niet.

¹ Bij 'geen' wapen (en ook geen fysiek geweld) kan bijvoorbeeld gedacht worden aan brandstichting of verwaarlozing.

Figuur 2: Ontwikkelingen doodsoorzaak vanaf 1989

Bronnen: 1989: (Van den Eshof en Weimar, 1991); 1992—1997: CRI

Tabel 3: Wapen per moordcategorie

categorie	slagwapen	steekwapen	vuurwapen	wurgtuig
crimineel	2	4	23	0
intimi	6	25	17	5
ruzie	4	18	19	0
roofmoord	4	2	5	1

Uit andere bronnen kan worden afgeleid of er een trend bestaat in de manier waarop slachtoffers om het leven worden gebracht. Figuur 2 laat zien hoe de percentages van de twee belangrijkste doodsoorzaken — schotwonden en steek- of snijwonden — zich ontwikkelden vanaf 1989.

Het gebruik van vuurwapens is sterker toegenomen dan het gebruik van steekwapens. Dit kan verschillende redenen hebben. Er zijn aanwijzingen dat het vuurwapenbezit in Nederland is gestegen (Bol e.a., 1998). Eveneens kan een reden zijn dat bepaalde typen moorden zijn gestegen waarbij relatief vaak een vuurwapen aan te pas komt. Hierbij valt te denken aan liquidaties of roofmoorden. Op dit punt wordt teruggekomen bij de bespreking van de moorden met een criminele achtergrond in hoofdstuk 4.

Tabel 3 laat zien hoe de meest voorkomende wapens zijn verdeeld over vier categorieën, te weten moorden met een criminele achtergrond, moorden binnen eigen kring, moorden begaan uit ruzie en wraak en moorden die zijn gepleegd in combinatie met een vermogensdelict.

Tabel 4: Aantal slachtoffers per politieregio

politieregio	aantal slachtoffers	per 100.000
Groningen	7	1,3
Friesland	4	0,6
Drenthe	1	0,2
IJsselland	5	1,1
Twente	6	1,0
Noord- en Oost-Gelderland	7	0,9
Gelderland-Midden	12	1,9
Gelderland-Zuid	6	1,2
Utrecht	6	0,5
Noord-Holland-Noord	7	1,2
Zaanstreek-Waterland	2	0,7
Kennemerland	7	1,4
Amsterdam-Amstelland	56	6,3
Gooi- en Vechtstreek	1	0,4
Haaglanden	17	1,8
Hollands Midden	2	0,3
Rotterdam-Rijnmond	26	2,2
Zuid-Holland-Zuid	6	1,2
Zeeland	4	1,1
Midden- en West-Brabant	9	0,9
Brabant-Noord	7	1,1
Brabant-Zuid-Oost	14	2,0
Limburg-Noord	4	0,8
Limburg-Zuid	2	0,3
Flevoland	6	2,0
KMAR	1	-
totaal	225	1,6

Vuurwapens worden vooral veel gebruikt bij moorden met een criminele achtergrond, maar zelfs bij de moorden uit de categorie Intimi hanteert een aanzienlijk aantal daders een vuurwapen.

Van de in totaal 67 daders die een vuurwapen gebruiken, zijn er 41 eerder met Justitie in aanraking geweest. Zeven daders hebben geen justitieel verleden en van de overige ontbreekt informatie.

Vooraf mannen maken veel gebruik van vuurwapens. Slechts 10% van de vrouwelijke daders bediende zich van een vuurwapen, 10% gebruikte een slagwapen en 30% hanteerde een steekwapen. Tot slot kan nog over wapens worden vermeld dat etnische niet-Nederlanders vaker dan etnische Nederlanders een vuur- of steekwapen gebruiken: 70% tegenover 46%. Etnische Nederlanders gebruiken vaker fysiek geweld, een slagwapen of geen wapen.

Tabel 5: Aantal slachtoffers per pleegplaats

soort pleegplaats	aantal	(%)
binnen, niet in horeca	119	53
woning slachtoffer	46	20
woning dader	12	5
woning dader en slachtoffer	23	10
woning, onbekend van wie	11	5
woning anders	6	3
anders binnen	21	9
buiten of in horeca	100	44
op straat	51	23
in of vlakbij horeca	19	8
bos of plantsoen	15	7
in voertuig	3	1
binnenwater	2	1
open water	2	1
andere locatie buiten	8	4
onbekend	6	3
totaal	225	

3.1.4 Pleegplaats

In tabel 4 is een overzicht te zien van het absolute aantal slachtoffers per politieregio en het relatieve aandeel; dat wil zeggen het aantal slachtoffers per 100.000 inwoners.

Moord is in 1998 vooral een randstedelijk verschijnsel. Amsterdam-Amstelland loopt op kop met 6,3 slachtoffers per 100.000 inwoners. Rotterdam-Rijnmond komt met 2,2 slachtoffers op de tweede plaats en de derde plaats wordt gedeeld door Brabant-Zuid-Oost en Flevoland. Het landelijk gemiddelde is 1,6.

Tabel 5 geeft weer op wat voor soort plek de moorden zijn begaan. Veel moorden vinden op straat plaats of in de woning van het slachtoffer. Meer dan de helft van de slachtoffers is binnenshuis vermoord en weer meer dan de helft daarvan vond de dood in eigen huis. Andere veelvoorkomende pleegplaatsen zijn gezamenlijke woningen van daders en slachtoffers en woningen van daders. Op zich is dat niet verwonderlijk aangezien een groot deel van de moorden zich afspeelt binnen de relatie- of familiesfeer en men elkaar daar waarschijnlijk het meeste treft.

In tabel 6 is voor een aantal categorieën aangegeven of de moorden binnen of buiten zijn begaan. De pleegplaats wordt in veel gevallen bepaald door de aard van de interactie en de relatie die tussen daders en slachtoffers bestaat. Gaat het om een huwelijkstvist dan is het waarschijnlijk dat de moord zich afspeelde in de echtelijke woning. Ook de kindermoorden spelen zich

Tabel 6: Pleegplaats naar categorie

categorie	binnen, niet in horeca	op straat en in of vlakbij horeca	anders buiten
crimineel	17	20	10
intimi	51	13	6
ruzie	16	24	2
roofmoord	17	4	2

binnenshuis af en moorden tussen vrienden vinden vaak plaats in het huis van de dader of van het slachtoffer. De roofmoorden spelen zich doorgaans af in de woning van het slachtoffer, meestal gaat het hier om een moord in combinatie met een woningoverval of een woninginbraak. Vooral vrouwelijke slachtoffers worden binnenshuis vermoord; dit betreft 38 van de in totaal 59 vrouwelijke slachtoffers. Een ruime meerderheid van de vrouwelijke daders pleegde hun moord eveneens binnenshuis.

Bij de categorieën Ruzie bekenden en onbekenden en de moorden met een criminele achtergrond is het beeld anders dan bij de moorden in de huiselijke sfeer. Veel van deze moorden geschieden op straat, in horecagelegenheden of elders buiten.

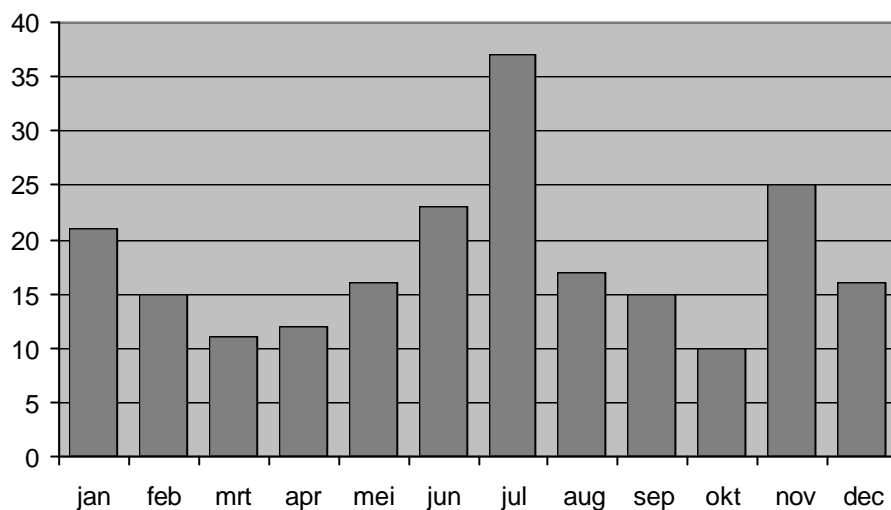
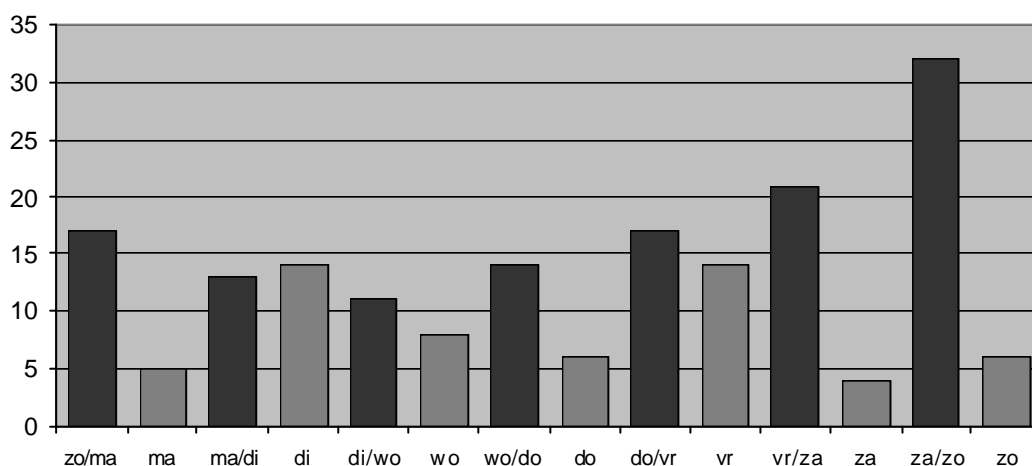
Etnisch Nederlandse slachtoffers worden bijna twee keer zo vaak als etnische niet-Nederlanders vermoord in hun eigen huis of dat van een dader; namelijk 48% tegenover 26%. Van de slachtoffers met een niet-Nederlandse etniciteit wordt 44% dan ook op straat of in horecagelegenheden vermoord, terwijl dit slechts 19% van de slachtoffers met een etnisch Nederlandse achtergrond is overkomen.

3.1.5 Tijdstip

Het aantal slachtoffers is niet gelijk verdeeld over de maanden van het jaar. Er zijn maanden bij met relatief veel moorden en maanden waarin dat niet het geval is.

Met uitzondering van december blijken zowel de warmere maanden als de koudere maanden hoog te scoren, zoals te zien is in figuur 3. In de zomermaanden (vooral juni en juli) vallen de meeste slachtoffers. Daarna volgen de maanden november en januari. Dit patroon met in het bijzonder de 'lage' decembermaand is eveneens te vinden in de jaren 1996 en 1997 (Eggen, 2000).

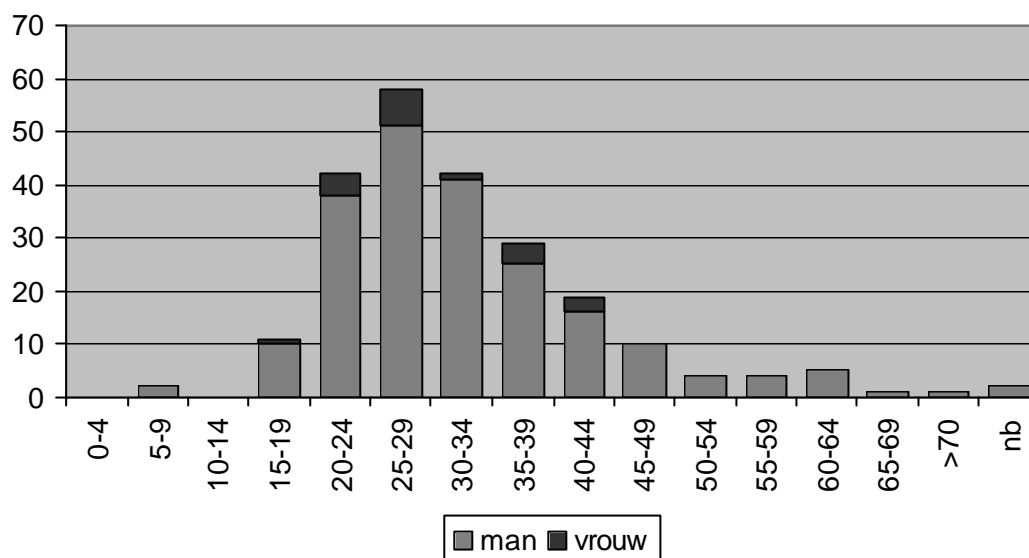
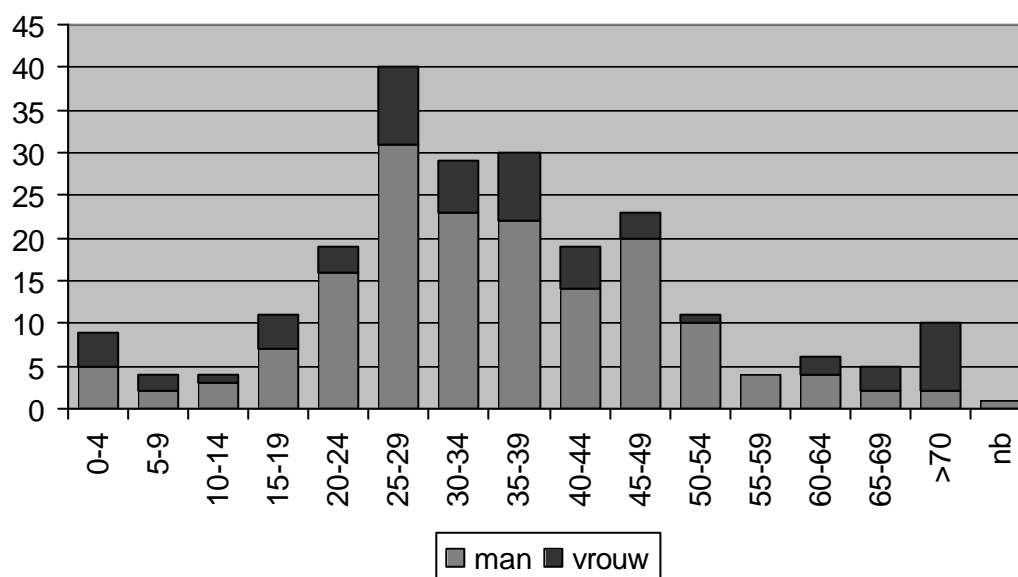
Van 182 van de 225 slachtoffers is bekend op welk tijdstip ze zijn vermoord. Figuur 4 laat een verdeling zien van het aantal slachtoffers per periode van twaalf uur. De eerste periode loopt van zes uur in de avond tot zes uur de volgende morgen. Daarna begint de tweede periode die tot zes uur 's avonds duurt. Duidelijk is dat de meeste moorden 's avonds en 's nachts plaatsvinden en wel vooral in het weekend. Bij deze moorden speelt het gebruik

Figuur 3: Aantal slachtoffers per maand**Figuur 4: Aantal slachtoffers per 12-uursperiodes**

van alcohol vaker een rol. Van de 34 daders die in de avond en nacht van vrijdag op zaterdag en van zaterdag op zondag een moord pleegden, is 19, dat is 65%, onder invloed van alcohol. Van de overige moordenaars is dat 'slechts' 15%. Aangezien veel moorden in de relatie- of familiesfeer thuis horen kan hierbij eveneens van belang zijn dat men in het weekend meer contact met elkaar zou kunnen hebben dan doordeweeks.

3.2 Daders en slachtoffers

In deze paragraaf staan de kenmerken van daders en slachtoffers centraal. Aan de orde komen hun persoonskenmerken zoals leeftijd, geslacht en etnische achtergronden. Tevens is er aandacht voor hun levenswijze waaronder burgerlijke staat, woonsituatie en alcohol- en drugsgebruik. Tot slot wordt gekeken naar de relatie tussen dader en slachtoffers.

Figuur 5: Leeftijdverdeling en geslacht van de daders**Figuur 6: Leeftijdverdeling en geslacht van de slachtoffers**

3.2.1 Persoonskenmerken

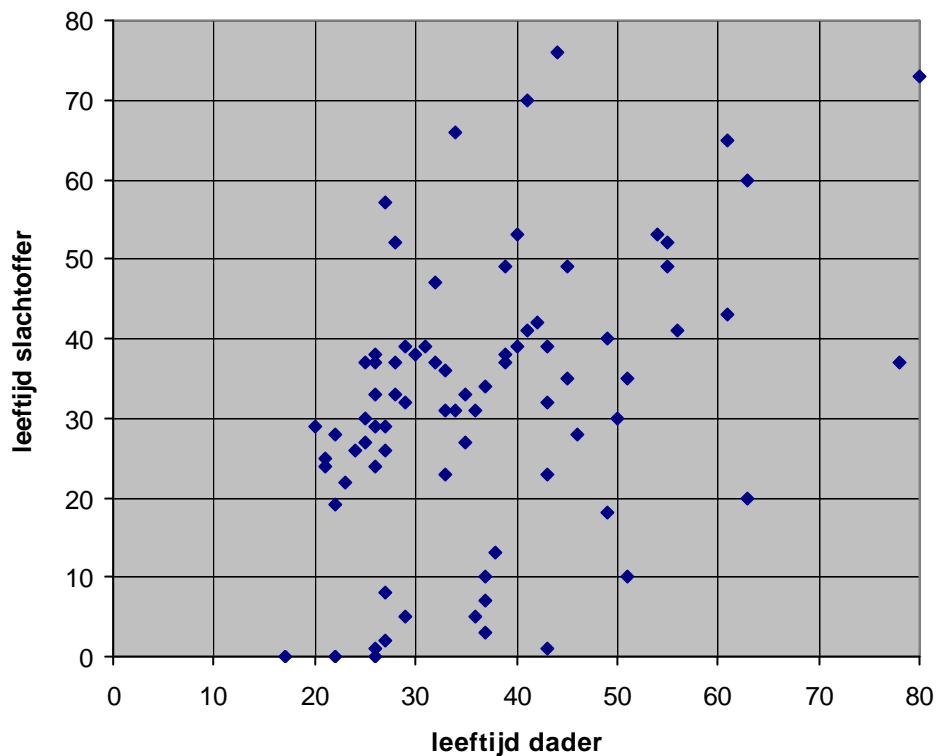
Leeftijd en geslacht

Figuur 5 en 6 laten de leeftijdsverdeling en het geslacht zien van de daders en van de slachtoffers. De meeste daders zijn tussen de twintig en de veertig jaar oud met een piek tussen de vijfentwintig en dertig jaar. Deze piek doet zich tevens voor bij de slachtoffers, hoewel de leeftijdsverdeling bij hen wat gelijkmatiger is. Er zijn veel meer jonge en oude slachtoffers dan jonge of oude daders. Voor wat betreft het aantal jonge slachtoffers wordt dit verschil waarschijnlijk verklaard door het verschijnsel kinderdoding door ouders.

Moord is duidelijk een mannelijke aangelegenheid. Zowel onder de daders als onder de slachtoffers zijn mannen oververtegenwoordigd. Wel zijn er meer vrouwelijke slachtoffers dan vrouwelijke daders. Dit beeld wordt bevestigd in de literatuur over moord en doodslag (Polk, 1994; Smith en Zahn, 1999). Vrouwen vormen een kleine minderheid van de daders in alle leeftijdsgroepen en van de slachtoffers tussen de 20 en 59 jaar. Alleen in de categorieën tot 19 jaar en vanaf 60 jaar zijn er ongeveer evenveel vrouwelijke slachtoffers als mannelijke. Mogelijk lopen oudere vrouwen een groter risico dan oudere mannen om in samenhang met een ander misdrijf zoals beroving om het leven te komen. Ook de demografie in Nederland kan een rol spelen: in de hoogste leeftijdsgroep zijn er meer vrouwen dan mannen in Nederland. De gemiddelde leeftijd van de vrouwelijke slachtoffers is iets hoger dan die van de mannelijke slachtoffers, namelijk 38,1 jaar tegenover 34,6 jaar. Vrouwelijke daders daarentegen zijn met een gemiddelde van 29,7 jaar iets jonger dan de mannelijke daders die gemiddeld 32,1 jaar zijn.

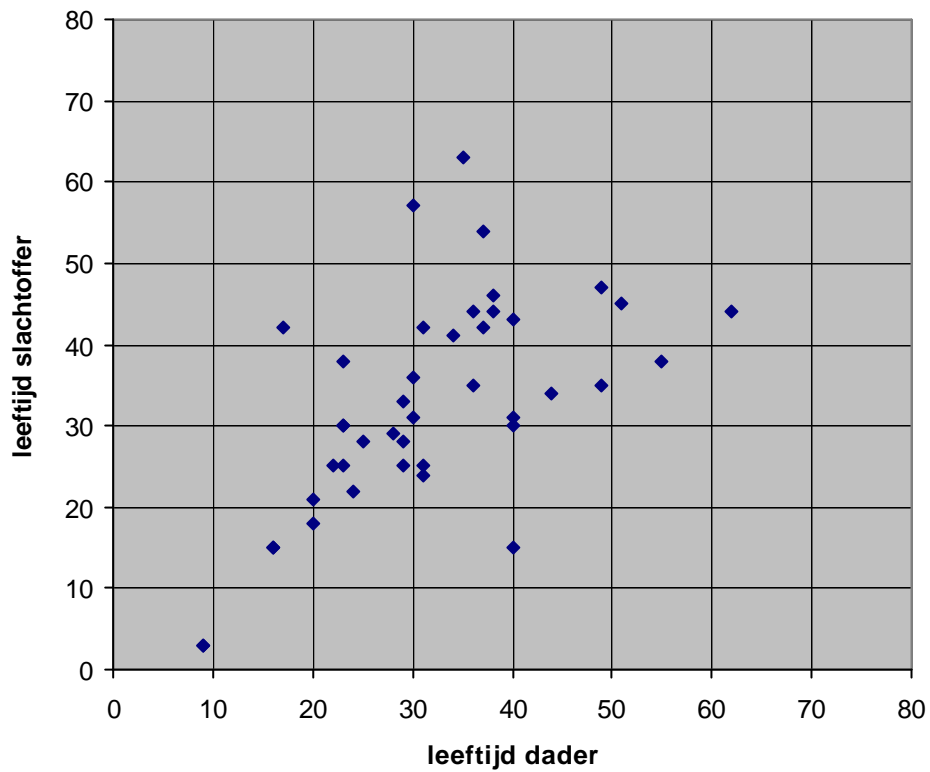
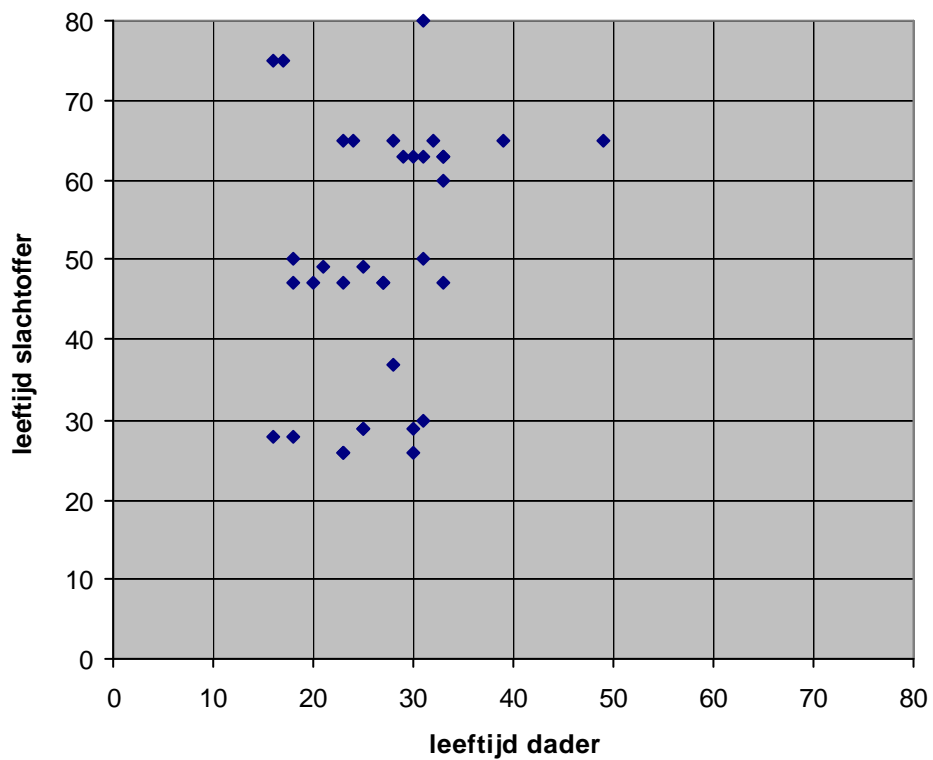
Bij de zedenmoorden zijn naar verhouding de meeste vrouwelijke slachtoffers te vinden; acht van de negen zedenslachtoffers is vrouw. Op zich is dit niet verwonderlijk aangezien de meeste zedendelicten worden gepleegd door mannen en hun slachtoffers doorgaans vrouwen zijn. Overigens is het negende slachtoffer een elfjarig jongetje. Eveneens bij de categorie Intimi zijn veel vrouwelijke slachtoffers te vinden; 36 van de 70 slachtoffers in deze categorie is vrouw. Een flinke meerderheid daarvan is tijdens een ruzie gedood door een partner of een ex-partner. Bij ruzies tussen onbekenden en moorden in de criminele sfeer zijn er nauwelijks vrouwelijke slachtoffers te vinden. Relatief gezien zijn de slachtoffers in de categorie Intimi met gemiddeld 31,5 jaar vrij jong. Dit komt doordat er nogal wat kindermoorden zijn gepleegd: 13 van de 70 slachtoffers is jonger dan tien jaar. In drie gevallen vermoordde een vader zijn vrouw en kinderen. De overige jonge kinderen zijn hoofdzakelijk baby's die omgebracht zijn door hun psychotische moeders. Onder de 23 slachtoffers in de categorie Roofmoord bevinden zich zes vrouwen. Deze categorie kent de hoogste gemiddelde leeftijd van slachtoffers, namelijk 53,9 jaar. Wanneer alleen de vrouwen worden geteld, is de gemiddelde leeftijd zelfs 77 jaar. Deze vrouwen zijn alle zes in hun woning vermoord tijdens een overval of een woninginbraak. Onder de daders is de gemiddelde leeftijd over de verschillende categorieën veel minder gevarieerd. In totaal zijn 20 daders van het vrouwelijk geslacht. Opvallend is dat bij een ruime meerderheid van de vrouwelijke daders sprake is van een psychose en dat nagenoeg alle overige vrouwelijke daders aan drugs zijn verslaafd. In de categorieën Roofmoord en Psychotisch zijn een paar vrouwelijke daders te vinden, maar 15 van de 20 vrouwen hebben een moord begaan die tot de categorie Intimi behoort. Daarom is het alleen bij deze categorie zinvol te kijken naar het verschil in gemiddelde leeftijd tussen vrouwelijke en mannelijke daders. Dit verschil blijkt aanzienlijk te zijn: de mannen zijn gemiddeld 39 jaar en de vrouwen zijn gemiddeld 31 jaar. Voornamelijk komt dit verschil doordat zes vrouwelijke daders relatief jonge moeders zijn die hun kinderen om het leven hebben gebracht. De kinderen in kwestie zijn vijf jaar of jonger. Er zijn eveneens een paar vaders die hun

Figuur 7: Leeftijden 'Intimi'

kinderen hebben vermoord, maar dit zijn er relatief gezien minder en gemiddeld zijn zijzelf en hun slachtoffers wat ouder.

In de figuren 7, 8 en 9 zijn de leeftijden van de daders en hun slachtoffers van drie categorieën tegen elkaar afgezet. Verschillen zijn duidelijk te zien. Bij de moorden uit de categorie Intimi kunnen met name de kindermoorden onderscheiden worden (waar de daders een generatie ouder zijn dan de slachtoffers). Het beeld dat de categorie Ruzie-bekenden oplevert, ziet er anders uit. Over het algemeen zijn vader en slachtoffer ongeveer even oud en dat is logisch daar het hier vaak gaat om vrienden die ruzie hebben gekregen of vechtpartijen tussen leeftijdsgenoten op straat of in uitgaansgelegenheden. Het is wel zo dat het gemiddelde leeftijdsverschil tussen vader en slachtoffer groter is naarmate de leeftijd van een van beide hoger is. Er zijn bij de categorie Ruzie-bekenden weinig daders of slachtoffers die allebei jonger dan 20 jaar zijn. In één geval was wel sprake van twee daders van negen jaar oud die een driejarig meisje door het ijs van een dichtgevroren sloot hebben laten zakken. De daders in de categorie Roofmoord zijn nagenoeg allemaal tussen de 15 en 35 jaar oud. Dat is ook de 'normale' leeftijdscategorie van vermogenscriminelen zoals woninginbrekers en overvallers. De leeftijd van de slachtoffers bij roofmoorden varieert tussen de 28 en 80 jaar. Bij woninginbraak of overvallen is de keus van het object voor de vader het belangrijkste. Dit kan voor een deel de vrij willekeurige leeftijdsverspreiding van de slachtoffers verklaren.

Figuur 8: Leeftijden 'Ruzie bekenden'**Figuur 9: Leeftijden 'Roofmoord'**

Etniciteit

Sinds 1994 is het op grond van de Wet op de Politie registers officieel niet toegestaan de etnische afkomst van verdachten te registreren. Daarbij komt dat het geboorteland voor sommige bevolkingsgroepen een steeds minder geschikte maat is om te achterhalen of iemand afkomstig is uit een etnische groep omdat sommige groepen al enkele decennia in de Nederlandse bevolking zijn vertegenwoordigd. Tijdens de interviews met onderzoekers die betrokken zijn geweest bij de moorden in 1998 is gevraagd naar de etnische achtergrond van slachtoffers en daders. Het is aan degenen die de vraag beantwoordden overgelaten het begrip etniciteit te interpreteren, wat dus inhoudt dat het hier niet gaat om een hard, eenduidig gedefinieerd begrip. Tevens is gevraagd naar nationaliteit en geboorteland. De in deze paragraaf gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op de antwoorden van de onderzoekers op de vraag naar de etnische achtergrond van de daders en de slachtoffers.

Het blijkt overigens niet veel uit te maken of wordt uitgegaan van etniciteit of geboorteland omdat deze in 1998 toch heel vaak hetzelfde blijken te zijn. Bij 93% van de daders en bij 90% van de slachtoffers is de door de onderzoekers opgegeven etnische achtergrond gelijk aan het geboorteland. Om het aantal categorieën overzichtelijk te houden, heeft een hercodering plaatsgevonden van 15 categorieën van etnische herkomst naar zes hoofdcategorieën zoals is weergegeven in tabel 7. Gevolg hiervan is wel dat hierdoor groepen zijn ontstaan die niet allemaal even homogeen zijn. In het hiernavolgende wordt in de regel gesproken van daders of slachtoffers met een *Nederlandse* achtergrond of van Nederlandse herkomst tegenover daders of slachtoffers met een *buitenlandse* achtergrond of van buitenlandse herkomst. Soms worden de begrippen etnische Nederlanders en etnische buitenlanders gebruikt.

Tabel 7 laat zien dat precies de helft van alle slachtoffers waarvan de herkomst bekend is van etnisch buitenlandse herkomst is. Al eerder is geconstateerd dat de meeste slachtoffers mannen zijn. In 1998 geldt dit nog meer voor slachtoffers van buitenlandse komaf dan voor slachtoffers van Nederlandse komaf; 82% tegenover 66%. Vrouwelijke, etnisch buitenlandse slachtoffers zijn relatief vaak binnen de eigen kring vermoord; 17 van de 22 oftewel 77%. Van de Nederlandse vrouwelijke slachtoffers is 60% binnen de eigen kring vermoord; 21 van de 35 slachtoffers. Voor beide groepen geldt dat een ruime meerderheid van de vrouwen om het leven is gebracht door een partner of ex-partner. Een kleine minderheid is gedood door hun vader of moeder en onder de Nederlandse slachtoffers bevinden zich twee moeders die door hun zoon om het leven zijn gebracht.

De Nederlandse slachtoffers zijn met een gemiddelde leeftijd van 40 jaar ouder dan de buitenlandse slachtoffers die gemiddeld 31 jaar zijn. Het verschil van negen jaar wordt vooral veroorzaakt door de alleenwonende bejaarde Nederlandse vrouwen die bij een overval in hun woning om zijn gekomen. De reden hiervoor kan gelegen zijn in het feit dat bejaarde vrouwen van buitenlandse komaf vaker bij familie wonen en niet alleen. Een andere reden voor het leeftijdsverschil is dat Surinaamse en Antilliaanse

Tabel 7: Daders en slachtoffers naar etniciteit

	daders		slachtoffers	
	aantal	(%)	aantal	(%)
Nederland	79	37	108	50
overig Europa	27	13	20	9
voormalig Oostblok	6	3	2	1
voormalig Joegoslavië	6	3	4	2
West-Europa	11	5	14	6
overig	4	2		
Suriname, Ned. Ant. en Aruba	35	17	19	9
Suriname	23	11	10	5
Ned. Antillen plus Aruba	12	6	9	4
Turkije	20	9	14	6
Afrika (incl. Marokko)	26	12	32	15
Marokko	16	8	17	8
overig Afrika	10	5	15	7
overig	25	12	24	11
Indonesië	1	0	1	0
overig Azië	13	6	11	5
Midden-Oosten	10	5	6	3
Noord-Amerika	1	0	1	0
overig Zuid-Amerika			5	2
subtotaal herkomst bekend	212	100	217	100
onbekend	18		8	
totaal	230		225	

slachtoffers met een gemiddelde leeftijd van 25 jaar erg jong zijn. Ook de slachtoffers uit de categorieën Marokko en overig Afrika zijn met gemiddeld 28 jaar duidelijk jonger dan de Nederlandse slachtoffers.

De herkomst van 212 daders is bekend. Daarvan heeft 37% een Nederlandse achtergrond en 63% een buitenlandse achtergrond. In absolute aantallen is dat 79 tegenover 133.

Van 182 van de 230 daders is zowel de nationaliteit als de verblijfstatus bekend. Van deze 182 daders hebben er 98 de Nederlandse nationaliteit, van de overige 84 verblijven er 15 illegaal in Nederland, zijn er 11 asielzoeker of vluchteling en 16 daders zijn vreemdelingen met een vergunning tot verblijf. De rest (42 daders) verblijft op andere wijze legaal in Nederland, bijvoorbeeld als toerist.

Hoewel de verschillen in leeftijd veel minder groot zijn dan bij de slachtoffers, zijn Nederlandse daders met een gemiddelde leeftijd van 34 jaar

ouder dan de buitenlandse daders die een gemiddelde halen van 30 jaar.

Evenals bij de slachtoffers is het aandeel vrouwelijk daders met een Nederlandse achtergrond met 18% aanzienlijk groter dan het aandeel vrouwelijke daders met een buitenlandse achtergrond. Deze laatste groep

Tabel 8: Categorie moord naar herkomst dader en slachtoffer

	slachtoffers		daders	
	Nederlands	niet-Nederlands	Nederlands	niet-Nederlands
crimineel	13	34	13	35
roofmoord	18	5	10	19
intimi	38	31	30	40
ruzie	20	22	20	27
anders	14	3	5	6

Tabel 9: Herkomst slachtoffer naar herkomst dader in %

herkomst slachtoffer	herkomst dader						totaal
	Neder-land	overig Europa	Sur., NA, Aruba	Turkije	Afrika	overig	
Nederland	64	10	9	6	6	5	100
overig Europa	8	75	13	0	4	0	100
Suriname, NA en Aruba	5	0	74	0	0	21	100
Turkije	16	11	0	58	0	16	100
Afrika	6	3	13	3	68	6	100
overig	19	0	15	4	8	54	100

maakt slechts 5% van het totaal aantal daders uit. Nagenoeg alle door etnisch Nederlandse vrouwen gepleegde moorden vinden plaats in de relatiesfeer. De groep etnisch buitenlandse vrouwelijke daders is klein, maar ze zijn meer gespreid over de verschillende categorieën moorden dan de etnisch Nederlandse vrouwen.

Bij de verdeling van slachtoffers van Nederlandse afkomst en die van buitenlandse afkomst over de categorieën moorden vallen flinke verschillen op. Zoals is te zien in tabel 8 zijn Nederlanders vaker slachtoffer van roofmoorden, zedenmoorden of van psychotische daders (in de categorie Anders). Buitenlandse slachtoffers worden daarentegen veelvuldiger binnen het criminele circuit vermoord. En ook bij de daders geldt dat moorden binnen het criminele circuit vooral worden gepleegd door daders van buitenlandse komaf.

In tabel 9 is een overzicht te vinden van de herkomst van slachtoffers naar de herkomst van de daders. Zo blijkt uit de tabel dat 64% van alle Nederlandse slachtoffers om het leven is gebracht door een Nederlandse dader. Bij de andere herkomstgroepen is de kans op een zelfde etnische achtergrond eveneens groot.

Tabel 10: Percentuele verdeling woonsituatie en burgerlijke staat in %

	slachtoffers	daders
woonsituatie		
alleen	31	30
met partner en/of kinderen	46	47
bij ouders, familie of in pleeggezin	17	16
in tehuis o.i.d.	5	7
burgerlijke staat		
ongehuwd	46	53
gehuwd	27	24
samenwonend	11	12
gescheiden	12	11
verweduwd	5	0

3.2.2 Leefsituatie

Hieronder is er aandacht voor de manier waarop daders en slachtoffers in maatschappelijk opzicht leven. Onderwerpen die de revue passeren zijn woonsituatie, burgerlijke staat, dagelijkse activiteiten en justitiële achtergrond.

Woonsituatie en burgerlijke staat

Van 178 slachtoffers en 165 daders is de woonsituatie bekend. De burgerlijke staat is bekend van 169 slachtoffers en van 169 daders. In tabel 10 is de percentuele verdeling over deze kenmerken te zien. De meerderheid van zowel de daders als de slachtoffers woont samen met partner en kinderen of alleen met hun partner of alleen met hun kinderen. Verder is de meerderheid van beide groepen ongehuwd. Het is wel zo dat iets meer daders ongehuwd zijn dan slachtoffers. Mogelijk komt dit doordat de daders over het algemeen wat jonger zijn. Slachtoffers en daders lijken voor het overige op dit gebied weinig van elkaar te verschillen.

Wel is er verschil in de verdeling van de woonsituatie over de categorieën. Meer dan de helft van de slachtoffers uit de categorie Roofmoord leeft alleen. Van de slachtoffers van moorden in het criminele circuit woont juist meer dan de helft hetzij met een partner, hetzij met kinderen of met partner en kinderen.

Dagelijkse activiteiten en justitieel verleden

Tabel 11 geeft de verdeling weer van de dagelijkse bezigheden van daders en slachtoffers. De verschillende activiteiten sluiten elkaar niet uit en het is dus mogelijk en in veel gevallen ook waarschijnlijk dat veel 'crimineel actieven' tevens werkloos zijn.

Nog los daarvan is het percentage werklozen hoog, vooral bij de daders. Van de daders in de categorieën Intimi en Ruzie-bekenden én -onbekenden is ongeveer de helft werkloos. Werkloze slachtoffers worden in veel gevallen vermoord door werkloze daders. Al eerder in dit hoofdstuk is signaleerd dat

Tabel 11: Percentuele verdeling dagelijkse activiteiten en justitieel verleden in %

	slachtoffers	daders
dagelijkse activiteiten		
werkend, zorgtaken, student etc.	36	27
werkloos	16	28
pensioen, WAO etc.	6	3
crimineel actief	14	18
anders, onbekend	28	23
justitieel verleden		
ja	16	43
nee	38	18
onbekend	46	38

het aandeel etnisch niet-Nederlandse daders bij moorden binnen het criminele milieu beduidend groter is dan bij de andere categorieën van moorden. Onder de etnisch niet-Nederlandse daders bevinden zich twee keer zoveel crimineel actieve daders als onder de etnische Nederlanders. Het aandeel daders waarvan bekend is dat ze eerder in aanraking met justitie geweest zijn, is met 43% aanzienlijk te noemen. Dit hoge aandeel geldt voor alle categorieën. Ook bij de moorden uit de categorie Intimi is het percentage hoog, namelijk 37%.

Alcohol- en druggebruik

Uit literatuur over moord en doodslag blijkt dat alcohol en drugs vaak in het spel zijn bij levensdelicten (Katz, 1988; Polk, 1994; Smith en Zahn, 1999). Een analyse van moord en doodslag is dan ook niet compleet zonder aandacht voor alcohol en drugs. Er kunnen verschillende verbanden bestaan tussen moord en verdovende middelen. Het eerste verband is van economische aard. Te denken valt hierbij aan gevallen waarin een verslaafde dader een moord pleegt om aan het voor zijn verslaving benodigde geld te komen. Overigens komt deze situatie in 1998 slechts twee keer voor. Het tweede verband is van andere aard en betreft moorden binnen het criminele milieu waarin men zich bezighoudt met de handel in drugs. De moord wordt bijvoorbeeld gepleegd tijdens een ripdeal of er is sprake van een liquidatie die te maken heeft met drugshandel. Goldstein spreekt van *systemic violence*; geweld dat behoort bij traditionele agressieve interactiepatronen binnen het systeem van distributie en gebruik van drugs. Hij is van mening dat het risico om bij geweld betrokken te raken veel groter is voor personen die drugs distribueren dan voor degenen die alleen gebruiker zijn (Goldstein, 1985). Uit hoofdstuk twee is gebleken dat een aanzienlijk aantal moorden in 1998 op enigerlei wijze raakvlakken heeft met drugshandel. Het derde verband tenslotte is gelegen in de ontremmende werking van alcohol of agressiviteit ten gevolge van alcohol- of druggebruik. De drie verbanden kunnen ook gelijktijdig aanwezig zijn. Gedacht kan worden aan een verslaafde die zijn dealer tijdens een ripdeal vermoordt terwijl hij sterk onder invloed is en geen

Tabel 12: Verslaving en onder invloed

	daders		slachtoffers	
	verslaafd	onder invloed	verslaafd	onder invloed
alcohol	7%	19%	5%	15%
drugs, medicijnen	19%	6%	7%	4%
niet	49%	40%	53%	43%
onbekend	26%	35%	35%	39%

geld meer heeft om in zijn volgende portie drugs te voorzien. Tabel 12 laat zien hoeveel daders en slachtoffers verslaafd zijn (althans naar de mening van de politie), waaraan ze verslaafd zijn en of ze tijdens de moord onder invloed verkeerden. Niet in alle gevallen was dit te achterhalen.

Van de daders is 7% aan alcohol en 19 % aan drugs verslaafd. Het is frappant dat ten tijde van de moord 19% van de daders onder invloed is van alcohol en 6% onder invloed van drugs. Wellicht is alcoholgebruik een belangrijkere factor in het doen escaleren van gebeurtenissen dan druggebruik. Nagenoeg alle alcoholisten verkeerden tijdens de moord onder invloed van alcohol. Slechts 11 van de 43 daders die aan harddrugs verslaafd zijn waren ten tijde van de moord onder invloed van harddrugs, negen waren onder invloed van alcohol en van 11 is onbekend of zij onder invloed verkeerden.

Onder slachtoffers komen alcohol- en drugverslavingen veel minder vaak voor. Slechts 7% is verslaafd aan drugs en 5% aan alcohol. De percentages van slachtoffers die gedurende de moord onder invloed verkeerden, zijn eveneens lager: 4% en 15%. Alcoholgebruik lijkt ook aan de slachtofferkant tijdens de misdrijven een veel grotere rol te hebben dan druggebruik. Het is algemeen bekend dat mensen onder invloed van alcohol dingen doen waar ze in nuchtere staat nog eens goed over na zouden denken en dat geldt uiteraard ook voor slachtoffers. Onder invloed zouden slachtoffers een onbekende mogelijk eerder provoceren in een uitgaansgelegenheid en daarmee het dodelijk geweld min of meer 'uitlokken'.

Wanneer gekeken wordt naar de verdeling over de categorieën valt op dat in de categorieën Intimi, Zeden en Liquidaties relatief weinig verslaafde daders zijn te vinden. De meeste onder invloed zijnde daders en slachtoffers zijn geteld in de categorieën Ruzie-bekenden én -onbekenden. Vaak gaat het hier om plotseling ontstane ruzies die uit de hand lopen en waarbij het goed mogelijk is dat de ruzie niet ontstaan zou zijn of zo uit de hand gelopen zou zijn wanneer er niet was gedronken. De aanleidingen tot de ruzies lijken zo op het oog triviaal. Verder zijn er op het gebied van drank- of druggebruik geen noemenswaardige verschillen tussen de categorieën. Wel is er verschil in het voorkomen van alcoholverslavingen tussen etnische Nederlanders en etnisch niet-Nederlanders. Alcoholverslaving lijkt een typisch etnisch Nederlands verschijnsel te zijn. Hun aandeel onder de daders is drie keer zo hoog als dat van etnisch niet-Nederlanders. Tenslotte is er een duidelijk verschil voor wat betreft het aantal

daders dat op het moment van het misdrijf beneveld is: ongeveer 40% van de etnisch Nederlandse daders is

Tabel 13: Relatie dader—slachtoffer

relatie	(%)
vriend / kennis	45
echtgeno(o)t(e) / partner	13
ouder – kind	9
buurtgenoten	8
ex-echtgeno(o)t(e) / ex partner	7
familie overig	5
drugsdealer – klant	5
klant – drugsdealer	5
kind – ouder	2

onder invloed van drugs of alcohol ten tijde van de moord, tegen ongeveer 20% van de etnisch niet-Nederlandse daders.

3.2.3 *De relatie tussen slachtoffer en dader*

In deze paragraaf komt aan de orde de vraag of daders en slachtoffers elkaar kennen en zo ja in welke relatie zij tot elkaar staan. Zoals al eerder is opgemerkt, vinden veel moorden plaats in de relatie- of familiesfeer. Het zal dan ook weinig verbazing wekken dat 27% van de slachtoffers intieme bekenden zijn van de dader. Verder kent 42% van de slachtoffers de dader anderszins. Het komt niet zo vaak voor dat slachtoffers vermoord worden door onbekenden. Deze moorden vormen in 1998 slechts 12% van het totaal. Bij de overige slachtoffers (19%) is niet bekend wat voor relatie dader en slachtoffer hebben. Het is waarschijnlijk dat zich daar ook nog een paar 'onbekenden' tussen bevinden omdat juist in dat soort gevallen de moorden lastig zijn op te lossen.

Samenvattend kan worden gesteld dat bij minstens twee van de drie moorden dader en slachtoffer elkaar kennen. Uit tabel 13 is af te lezen om wat voor soort relaties het gaat. De eerstgenoemde is de dader. Polk is van mening dat inzicht in de aard van de relatie tussen dader en slachtoffer essentieel is voor een goed begrip van de gebeurtenissen die leiden tot moord. De sleutel is gelegen in classificatie van de verschillende motieven die daders en slachtoffers aan elkaar koppelen en als je de specifieke vorm van de relatie kent, heb je al wat aanwijzingen over de mogelijke aard van de interactiepatronen zoals hieronder aan de orde wordt gesteld (Polk, 1994).

Een deel van de moorden in 1998 is zoals eerder gezegd niet opgelost. Het is daarbij meestal onduidelijk wie de dader is. Dan is er een aantal moorden gepleegd door onbekenden. Bij bijna de helft van de moorden waarvan de relatie wel bekend is, gaat het om vrienden en kennissen. Motieven daarbij liggen doorgaans in de sfeer van ruzie, wraak of beslechting van een conflict in de criminele sfeer. Kinderen worden hoofdzakelijk door hun ouders van het leven beroofd en niet door onbekenden. De interactie die leidde tot de dood van het kind kan een uit de hand gelopen mishandeling zijn of verwaarlozing. Wat tevens

voorkomt is neonaticide of doding van het kind als onderdeel van de zelfmoord van een ouder. Bij moorden tussen familieleden en intieme bekenden gaat het hoofdzakelijk om partners of ex-partners of echtgenoten en ex-echtgenoten die elkaar ombrengen uit jaloezie of verlatingsangst en bij vrouwen is de moord vaak een reactie op het geweld dat hun partner tegen hen gebruikt. Kortom, in veel gevallen is de aard van de interactie onlosmakelijk verbonden met de aard van de relatie tussen dader en slachtoffer. Dit gaat echter niet in alle gevallen op. Zo is in 1998 een vrouw door haar partner en zijn vrienden vermoord. In deze zaak ging het niet om jaloezie of de angst om verlaten te worden. De partner misbruikte met zijn vrienden de kinderen van de vrouw. Zij is daarachter gekomen en wilde aangifte doen en dat bezegelde haar noodlot. Ook al is de aard van de relatie bekend, het betekent dus niet dat daarmee automatisch eveneens de aard van de interactie kan worden ingevuld, maar het kan wel enig idee geven.

Terug naar de relaties tussen daders en slachtoffers in 1998. Hoe ziet de verdeling over de verschillende categorieën moord eruit? Bij ruim 30% van de Roofmoorden zijn dader en slachtoffer bekenden van elkaar. Dit is bij moorden met een criminele achtergrond bij bijna 60% het geval. Van de overigen is niet bekend of men elkaar kent. Moorden met een criminele achtergrond tussen onbekenden komen in 1998 nauwelijks voor. Zo'n 20% van de moorden uit ruzie of wraak is gepleegd door onbekenden. Zeven van de negen zedenslachtoffers zijn vermoord door een bekende, bij psychotische moorden slechts één van de vijf.

3.3 Opheldering en straf

In deze paragraaf wordt het opsporings- en vervolgingstraject nader belicht. Aan bod komen: de opsporing, de opheldering van moorden en de straffen die de daders in eerste aanleg zijn toebedeeld.

3.3.1 Het opsporingstraject

Opsporingsonderzoeken naar moorden kunnen begrijpelijkerwijs pas aanvangen wanneer de moorden bij de politie bekend zijn. Er zijn verschillende manieren waarop moorden ter kennis komen van de politie. Tabel 14 geeft een overzicht van deze manieren waarbij tevens is gekeken naar de categorie waartoe de moorden behoren. De teleenheid is het slachtoffer. In de eerste plaats kan de dader de moord zelf melden. Uit de tabel blijkt dat dit met name gebeurt bij moorden die behoren tot de categorieën Intimi en Ruzie-bekenden. Dat is niet zo vreemd omdat daarbij de kans dat een moord in verband wordt gebracht met de dader veel groter is dan bij moorden tussen onbekenden. Doorgaans gaat het hier niet om professionele moorden die goed zijn voorbereid. Meestal is de moord het gevolg van een uit de hand gelopen ruzie. De kans op getuigen is groot en bovendien is het niet eenvoudig een lijk kwijt te raken. Dit is zeker het geval

Tabel 14: Ter kennisname uitgesplitst naar categorie

	aangifte door dader	tip/melding familie/vriend en	tip/melding getuigen	vinden lichaam	politie- inspanning	onbekend	totaal
intimi	18	15	18	12	2	5	70
ruzie-bekenden	7	2	17	4		4	34
ruzie-onbekenden			5	1		2	8
liquidaties		4	5	8		4	21
drugsdeal			9	4	1	3	17
crimineel-overig			2	6		2	10
roofmoord	1	4	5	10		3	23
zeden	1	3		5			9
psychotisch			5				5
anders			1		2	2	5
onbekend	1	1	1	14		6	23
totaal	28	29	68	64	5	31	225

als je daar niet op bent voorbereid. De moorden uit de categorie Ruzie-bekenden komen vaak aan het licht door tips of meldingen van familie, vrienden of getuigen of door de vondst van een lichaam.

Moorden in de criminele sfeer worden ontdekt door een tip of door het vinden van een lijk. Bij dergelijke moorden komt het bijna niet voor dat de dader zelf aangifte van de moord doet. Waarschijnlijk verklaart dit mede het feit dat daders met een buitenlandse achtergrond minder frequent zelf hun misdrijf melden dan daders met een autochtone achtergrond. Enerzijds is dat het gevolg van een relatieve oververtegenwoordiging van daders met een buitenlandse achtergrond bij de criminele moorden en anderzijds is het een gevolg van een relatieve ondervertegenwoordiging van buitenlandse daders bij de moorden in de relatieve familiesfeer.

De meeste moorden komen boven water door een tip of een melding van getuigen aan de politie. Ook komen veel moorden aan het licht doordat het lichaam is aangetroffen, bijvoorbeeld in het water of in bossages. Dikwijls is hierbij niet duidelijk wat precies is voorgevallen. Vandaar dat de meerderheid van deze vondsten is ondergebracht in de categorie Onbekend: 14 van de in totaal 23 moorden uit deze categorie betreffen een dergelijke vondst. Het komt zelden voor dat moorden louter door de eigen inspanningen van de politie worden ontdekt.

Nadat de moord bekend is geworden, vangt de fase van het opsporingsonderzoek van de politie aan. Moorden zijn nog steeds betrekkelijk zeldzame en zeer ernstige misdrijven en ze zorgen meestal voor veel beroering in de

samenleving. De politie reageert daarop door in de regel een groot recherche-team te formeren. Dit team zal eerst een onderzoek uitvoeren op de plaats van het delict of op de vindplaats van het lichaam. Daarmee wordt getracht antwoord te vinden op de basisvragen van elk moordonderzoek. Rechercheurs noemen die vragen ook wel de gouden W's: wie is het slachtoffer, wat is er gebeurd, waarmee is het gebeurd, wie heeft gedaan, waar, wanneer en waarom. Er wordt onder meer een sporenonderzoek verricht, mogelijke getuigen worden bevroegd en er wordt eventueel een buurtonderzoek gedaan.

3.3.2 *Opheldering*

Als het goed is, leidt het opsporingsonderzoek uiteindelijk naar de dader. De politie beschouwt een moord als opgehelderd als tenminste één dader bekend is. Bij 78% van de slachtoffers in 1998 is op zijn minst één van de moordenaars gevonden. Dit percentage is hoog vergeleken met dat van geweldsmisdrijven in het algemeen. In 1998 bedroeg het ophelderingspercentage daarvan 46%. Helemaal hoog lijkt het bij vergelijking met de percentages van andere misdrijven zoals overvallen of woninginbraken. De percentages bij overvallen schommelen rond de 30% en bij woninginbraak wordt nauwelijks de 10% gehaald. Vermoedelijk is het percentage bij moord zo hoog omdat de politie veel tijd en energie steekt in het oplossen van moorden en de kring van mogelijke daders dikwijls veel kleiner is dan bij andere misdrijven. Volgens de rechercheurs die ten behoeve van deze onderzoeksnotitie zijn geïnterviewd, zijn de eerste twee weken van het onderzoek beslissend. Is er tegen die tijd nog geen verdachte in beeld, dan wordt het lastig. Uit de analyse van de gegevens wordt dit bevestigd want als een moord wordt opgehelderd, is dat inderdaad vaak vrij snel na de pleegdatum. In totaal zijn 176 moorden opgehelderd en van 145 daarvan is zowel de pleegdatum bekend als de datum waarop een verdachte is gevonden. Bij ongeveer 50% van deze 145 opgehelderde moorden wordt dezelfde dag nog een verdachte bekend. Na een week is dit percentage gestegen tot 75% en na een maand tot 87%.

De moorden van de categorieën Intimi en Ruzie-bekenden en -onbekenden zijn allemaal opgehelderd. Bij deze categorieën is de gemeenschappelijke factor de relatie tussen dader en slachtoffer en dan is het natuurlijk logisch dat bekend is wie de daders zijn. Begrijpelijkerwijs is het bij de categorie Psychotisch eveneens duidelijk wie de moord heeft gepleegd want daar gaat het om een daderkenmerk. Anders ligt het bij moorden met een criminele achtergrond: 28 van de 48 criminele moorden zijn opgehelderd. Bij de roofmoorden is van 16 van de 23 de moordenaar bekend en van vijf van de negen zedenmoorden. Het laagste percentage is te vinden bij de moorden waarvan de toedracht onbekend is. Van zeven van de 23 moorden weet men wie de dader is, maar niet waarom of hoe het delict is begaan.

Er is eveneens bekeken of ophelderingspercentages per doodsoorzaak van elkaar verschillen. Het enige dat opvalt is dat bij de doodsoorzaak steek- of snijwonden het ophelderingspercentage erg hoog is, namelijk 90%. Naar alle

Tabel 15: Het percentage bekende daders

	Nederlands	niet-Nederlands	totaal
intimi	80%	68%	73%
ruzie	60%	55%	57%
criminele achtergrond	38%	28%	31%
roofmoord	50%	26%	32%
anders/onbekend	76%	38%	47%
totaal	63%	45%	51%

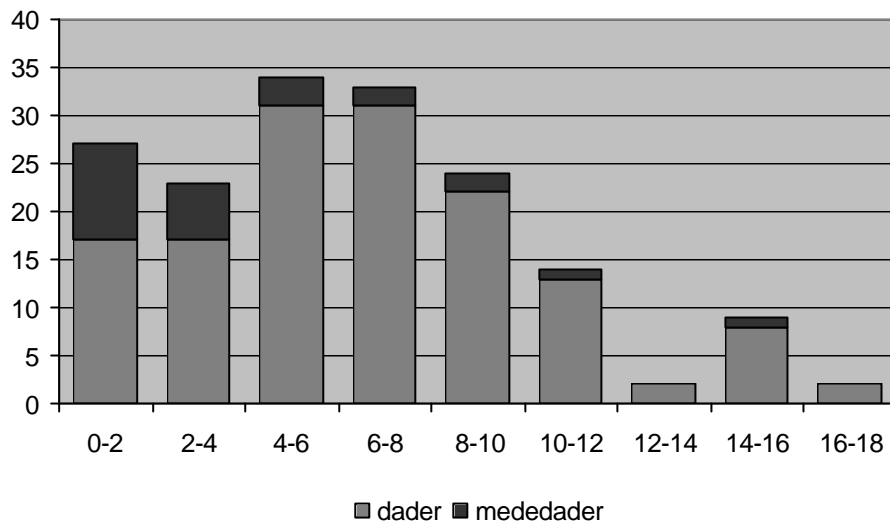
waarschijnlijkheid komt dit hoofdzakelijk door het feit dat deze doodsoorzaak met name voorkomt binnen de eigen kring. De moorden uit die categorie zijn nagenoeg allemaal opgehelderd. Vuurwapens worden het meeste gebruikt om criminele moorden mee te plegen en in die categorieën zijn de ophelderingspercentages laag.

De zaak is nog lang niet rond als er alleen een verdachte is. Soms begint het dan pas want er moet voldoende bewijs worden gevonden om aan te tonen dat de verdachte echt de dader is. Naast sporen en getuigenverklaringen kan een bekentenis van de verdachte tot dat bewijs dienen. Hoewel een bekentenis niet het enige bewijsmiddel mag zijn (valse bekentenissen komen voor) wordt de zaak daarmee wel vergemakkelijkt. In tabel 15 is een overzicht te zien van de percentages bekende verdachten per categorie. Tevens is aangegeven of de dader een etnisch Nederlandse achtergrond heeft of niet.

Ongeveer de helft van alle verdachten bekent. Het percentage bekenners is het hoogst in de categorie Intimi. Bij moorden met een criminele achtergrond en bij de roofmoorden liggen de percentages een stuk lager. Dit geldt nog sterker als alleen wordt gekeken naar de etnisch buitenlandse daders. Mogelijk gaat het bij deze categorieën om crimineel ervaren daders die al vaker met politie en Justitie in aanraking zijn geweest waardoor ze het klappen van de justitiële zweep beter kennen.

3.3.3 De opgelegde straf

Wanneer het opsporingsonderzoek is afgerond, wordt het tijd dat de rechter eraan te pas komt. Doodslag wordt volgens het Wetboek van Strafrecht gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of een geldboete van de vijfde categorie, dat wil zeggen een boete van maximaal een ton. In het geval van moord kan een levenslange straf worden opgelegd of een straf van ten hoogste twintig jaar of ook hier weer een geldboete van de vijfde categorie. In deze paragraaf wordt bekeken wat voor vrijheidsstraffen de daders in eerste aanleg hebben gekregen. Met eerste aanleg wordt bedoeld de in eerste instantie door de rechtbank opgelegde straf en niet de straf na hoger beroep bij het gerechtshof.

Figuur 10: Verdeling van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraf

Van de 230 daders hebben er 62 geen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf gekregen². Het kan zijn dat de dader is ontslagen van rechtsvervolging omdat het feit hem niet kan worden toegerekend wegens gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van zijn geestesvermogens. In dat geval kan de dader wel in een psychiatrisch ziekenhuis worden geplaatst of ter beschikking (TBS) worden gesteld. Ook kan het zijn dat de dader niet is vervolgd omdat hij zelf eveneens om het leven is gekomen of omdat de strafzaak nog niet is afgelopen. De overige 168 daders moeten wel een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf ondergaan. Figuur 10 geeft een beeld van de lengte van de straffen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de daders enerzijds en de mededaders en medeplichtigen anderzijds. De grootste groep daders moet een straf uitzitten variërend van vier tot tien jaar. Er is in 1998 geen levenslange gevangenisstraf uitgesproken. Wel is een kleine groep daders veroordeeld tot een straf van langer dan twaalf jaar.

De gemiddelde lengte van de straffen uitgedrukt in maanden is te zien in tabel 16. Daarin is een onderverdeling gemaakt aan de hand van de categorieën moorden en de etnische achtergrond van de daders. Daders die een Roofmoord hebben begaan of een moord met een criminele achtergrond zijn duidelijk zwaarder gestraft dan de andere daders en dit geldt het sterkst voor daders met een etnisch Nederlandse achtergrond. Daar staat tegenover dat moordenaars die geen Nederlandse achtergrond hebben in de categorie Intimi aanzienlijk zwaarder worden gestraft dan de etnisch Nederlandse. Mogelijk komt dit doordat het bij etnisch buitenlandse daders vaker gaat om ruzies in verband met buitenechtelijke relaties, om eerwraak

² Althans niet in Nederland. Een paar van de daders zijn in het buitenland berecht en hebben daar een gevangenisstraf opgelegd gekregen.

Tabel 16: Gemiddeld opgelegde gevangenisstraf in maanden

	Nederlands	niet-Nederlands	totaal
intimi	57,5	86,2	73,2
ruzie	75,0	73,6	74,2
criminele achtergrond	114,2	106,0	108,5
roofmoord	102,2	84,7	91,2
anders			67,9
onbekend			63,8
totaal	78,0	86,1	82,9

en om ruzies met ex-partners, dus om relatiemoorden met een duidelijk motief. Dit in tegenstelling tot uit de hand gelopen 'spontane' ruzies, die over het algemeen minder zwaar worden bestraft.

Een justitieel verleden kan een nadelige invloed hebben op de strafmaat. Iemand die al een keer eerder wegens een misdrijf met de rechter in aanraking is geweest zal in het algemeen zwaarder worden gestraft dan iemand met een 'schoon strafblad'. Dit wordt echter niet bevestigd door de cijfers over 1998. Daders waarvan bekend is dat ze een justitieel verleden hebben, is een gemiddelde gevangenisstraf toebedeeld van is 81,4 maanden, terwijl de gemiddelde straf van alle daders 86,1 maanden is. Dit is geen groot verschil. Bekennende daders hebben gemiddeld lagere straffen gekregen dan het gemiddelde van het totaal, namelijk 77,4 maanden. Het kan zijn dat bekennen loont. Wat ook een verklaring kan zijn is dat de moordenaars in de categorieën met veel bekenners, namelijk Ruzie-bekenden en Intimi, minder zwaar bestraft zijn dan moordenaars uit de overige categorieën. Hoewel je dit op basis van het beperkt aantal moorden gepleegd door vrouwelijke daders niet zomaar kan stellen, lijkt het er wel op dat vrouwen een lagere gevangenisstraf krijgen dan mannen. Maar ook dat kan weer het gevolg zijn van het feit dat vrouwen meestal intimi ombrengen en een aantal ten tijde van de moord psychotisch is. Een zware straf ligt dan niet voor de hand. De gemiddelde duur van de gevangenisstraf die de elf vrouwen hebben opgelegd gekregen is 45,1 maand.

3.4 Moord en doodslag in breder perspectief

Het is interessant om te kijken naar cijfers van andere doodsoorzaken en cijfers op het gebied van moord in andere jaren en andere landen want dat plaatst de cijfers in een breder perspectief. Wat zegt het enkele feit dat in 1998 in Nederland 225 mensen zijn vermoord? Is dat veel als je het vergelijkt met de sterftecijfers van doodsoorzaken zoals zelfdoding of ongevallen? Is het veel in vergelijking met andere jaren? Is het weinig als je het vergelijkt met andere landen? Uit de gegevens van het CBS over de niet-natuurlijke dood in Nederland blijkt dat in 1998 ruim 1500 mensen zichzelf van het leven hebben beroofd (CBS, 2000). Ruim 1000 mensen zijn overleden als gevolg van een verkeersongeluk en bijna 2000 mensen zijn slachtoffer geworden van een

Tabel 17: Moord en doodslag per 100.000 inwoners

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Nederland				1,3	1,2	1,0	1,2	1,1	1,5	1,5
België	1,4	1,1	1,8	1,3						
Duitsland	1,4	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,5	1,4	1,3	1,3
Frankrijk									2,3	2,4
Engeland	1,3	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3	1,4	1,2	1,3
Ierland										
Denemarken	1,5	1,3	1,1	1,1	0,9	1,3	1,0	0,9	1,0	1,1
Zweden	1,6	1,8	1,5	1,5	1,4	1,5	1,8	1,6	1,7	1,8
Noorwegen	0,8	0,7	1,1	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	1,5
Finland	2,3	2,2	2,2	2,3	2,2	2,5	3,0	2,4	2,4	2,8
Italië		1,4	2,5	2,1		1,6	1,5	1,9	2,2	
Griekenland										
VS	10,2	9,8	9,1	8,3	7,9	7,9	8,6	8,3	8,4	8,7
Japan	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1
Canada	2,6	2,8	2,7	2,8	2,7	2,8	2,2	2,5	2,2	

dodelijk privé-ongeval. Wat dat betreft lijkt moord een betrekkelijk zeldzame doodsoorzaak.

Bij vergelijking van de Nederlandse cijfers met die van andere landen blijkt Nederland aardig in de Europese pas te lopen. Hoewel je deze conclusie niet zonder meer kan trekken. Over internationale vergelijkingen van cijfers op het terrein van moord merken Van den Eshof en Weimar op dat het gevaar bestaat dat men 'appels en peren' met elkaar vergelijkt. Ze wijzen er onder meer op dat juridische definities kunnen verschillen en dat de informatie afkomstig kan zijn uit andere bronnen (Van den Eshof en Weimar, 1991). Verschillen kunnen eveneens gelegen zijn in het al dan niet meetellen van pogingen, abortussen en euthanasiegevallen of het apart registreren van bepaalde categorieën moorden. Min of meer dezelfde kanttekeningen kunnen worden geplaatst bij het vergelijken van Nederlandse cijfers over verschillende jaren uit verschillende bronnen. Tabel 17 wordt daarom met enige voorzichtigheid gepresenteerd.

De tabel geeft een beeld van de ontwikkelingen van de relatieve cijfers van moord en doodslag in Nederland en een aantal andere landen van 1980 tot 1999. Het blijkt dat de relatieve cijfers van moord binnen Europa niet erg van elkaar verschillen. Finland is een vreemde eend in de Europese bijt. Het hoge aantal moorden daar wordt toegeschreven aan de gesloten volksaard van de Finnen en het feit dat de meeste Finnen doorgaans zijn uitgerust met een mes. Ook het vuurwapenbezit in Finland is relatief hoog. Over de jaren heen zijn de cijfers in de landen redelijk stabiel. Wel lijkt het erop dat in de periode 1988—1997 sprake is van een wat hoger niveau waarna het niveau weer afneemt. Dat zou te maken kunnen hebben met de stijging van het aantal gewelddadige vermogensdelicten. In de laatste helft van de jaren negentig namen dergelijke delicten weer wat af.

Vervolg tabel 17

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Nederland	1,5	1,4	1,6	1,7	1,5	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6
België					1,2	1,4	1,2	1,4	2,1	
Duitsland	1,2	1,6	1,5	1,8	1,7	1,7	1,5	1,4	1,2	1,2
Frankrijk	2,4	2,4	2,3	2,4	2,4	2,3	2,0	1,6	1,6	
Engeland	1,3	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,5
Ierland	0,5	0,7	0,7	0,6	0,7	1,2	1,2	1,4	1,4	
Denemarken	0,8	1,3	1,2	1,4	1,4	1,1	1,3	1,7	0,9	
Zweden	1,4	1,6	2,0	2,0	1,8	2,0	2,3	1,8	2,1	
Noorwegen	1,1	1,2	1,1	0,9	0,8	1,0	1,0	0,9	0,9	
Finland	3,0	3,1	3,1	2,6	2,9	2,9	3,0	2,7	2,2	2,7
Italië	3,2	3,5	2,7	2,0	1,8	1,8	1,8	1,6	1,6	
Griekenland	1,0	1,3	1,3	1,4	1,3	1,4	1,6	1,9	1,9	
VS	9,4	9,8	9,3	9,5	9,0	8,2	7,4	6,8	6,3	
Japan	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	
Canada					2,1	2,0	2,1	2,0	1,8	

4 Enkele categorieën moorden nader belicht

Geweld — en vooral dodelijk geweld — staat de afgelopen jaren sterk in de publieke en politieke belangstelling. Op verzoek van het kabinet bracht de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling een advies uit over 'geweld in relatie tot verschuiving van waarden en normen'. Naast een toename van 'zinloos geweld' zou ook een toename van het geweld in de privé-sfeer te bespeuren zijn en van geweld gepleegd door autochtone en allochtone jongeren. De Raad meent dat 'de groeiende verontrusting niet simpelweg is af te leiden uit de statistieken'. Media-effecten, een toegenomen gevoeligheid van burgers voor geweld en identificatie met de slachtoffers spelen daarbij een rol (RMO, 1998). Een ander punt is dat burgers zich in toenemende mate onveilig lijken te voelen, al zijn deze gevoelens de laatste jaren niet spectaculair meer toegenomen en op sommige punten zelfs afgenomen, getuige de Politiemonitor Bevolking (PMB, 1999).

Uit deze monitor blijkt waar burgers het meest bang voor zijn. Dit wordt onder meer zichtbaar door de veiligheidsmaatregelen die zij nemen. Mensen met kinderen treffen op de eerste plaats maatregelen gericht op die kinderen. De angst is dat de kinderen slachtoffer worden van pedoseksuelen of van anderen met een 'niet gezonde' belangstelling voor kinderen. En men is bang dat dochters, echtgenoten of moeders het slachtoffer worden van een seksuele moordenaar. Verder nemen mensen maatregelen om slachtofferschap van vermogensdelicten te voorkomen. Mensen hopen hiermee niet alleen hun bezit veilig te stellen, maar ook hun leven. Tenslotte vreest men dat onbekenden hen op straat om niets van het leven beroven. Hoe reëel zijn deze angsten en hoe zit het met het dodelijk geweld in de privé-sfeer? In paragraaf 4.1 wordt aandacht besteed aan de moorden binnen de relatie- en familiesfeer waaronder de moorden op kinderen. Uit de literatuur over moord en doodslag komt naar voren dat een niet onaanzienlijk aantal moorden het gevolg is van een ruzie tussen vrienden en kennissen.

Dergelijke moorden worden besproken in paragraaf 4.2. In paragraaf 4.3 passeren de moorden uit de categorie Ruzie-onbekenden de revue. Mogelijk zijn deze moorden voorbeelden van het verschijnsel dat zinloos geweld wordt genoemd. Zedenmoorden komen aan de orde in paragraaf 4.4. Hoe groot is de kans dat slachtoffers van een gewelddadig vermogensmisdrijf daarbij de dood vinden? Dergelijk moorden komen in paragraaf 4.5 aan de orde.

Vervolgens worden moorden begaan in de criminele sfeer besproken. Moorden met een criminele achtergrond vormen een vrij grote groep in 1998 en zijn vaak omgeven met speculaties en een soort 'spannende boeken romantiek'. In de media wordt eveneens gerept over een toename van dit soort moorden en dan met name over een toename van liquidaties. Maar wat speelt zich werkelijk af tussen mensen met een criminele levensstijl? Een tipje van de sluier wordt opgelicht in paragraaf 4.6. Dan is er nog een categorie moorden die bespreking verdienen en dat zijn de moorden uit de categorie onbekend. Zijn

deze moorden anders dan de moorden waarvan de toedracht of het motief wel bekend is of die wel zijn opgelost. Uiteraard ontbreken bij de 'onbekende' moorden veel gegevens, maar mogelijk zijn er toch wat overeenkomsten tussen te ontdekken. Deze moorden staan centraal in paragraaf 4.7. Twee categorieën zijn in dit hoofdstuk buiten beschouwing gehouden en dat zijn de moorden uit de categorieën Psychotisch en Anders. De aantallen in die categorieën zijn te klein om iets uit op te kunnen maken. Het hoofdstuk is vooral beschrijvend van aard. Conclusies kunnen bij een nulmeting als deze nog niet worden getrokken. Over enkele jaren valt uiteraard wel vast te stellen of bepaalde typen moorden toe- of afnemen.

4.1 De categorie Intimi

Uit de literatuur over moord en doodslag blijkt dat moorden zich vaak afspelen onder intieme bekenden, partners of familieleden. De grootste categorie moorden in 1998 wordt inderdaad gevormd door de moorden die zijn begaan in de relatie- of familiesfeer. Polk merkt op dat moorden binnen familierelaties voornamelijk betrekking hebben op levenspartners die elkaar doden of ouders die hun kinderen ombrengen (Polk, 1994). Geldt dit ook voor de moorden gepleegd in 1998 in Nederland? Voordat deze vraag nader aan de orde komt, wordt eerst een globaal beeld geschetst.

In totaal zijn in 1998 in Nederland 70 slachtoffers vermoord door iemand uit hun eigen familie of intieme kring van bekenden, 36 slachtoffers zijn vrouw. De gemiddelde leeftijd van de slachtoffers is 31,5 jaar. De meest voorkomende doodsoorzaak zijn steekwonden. Schotwonden komen daar vlak achteraan. Er zijn 71 daders betrokken bij de moorden, waaronder vijftien vrouwen. De daders hebben een gemiddeld leeftijd van 37 jaar. Alcohol lijkt bij deze moorden een redelijk grote rol te spelen. Van het totale aantal daders zijn er 44 onder invloed van alcohol. Tien daarvan zijn daders uit de categorie Intimi. Het totale aantal slachtoffers dat ten tijde van de moord beneveld was, bedraagt 33. Elf van hen zijn het slachtoffer geworden van een moord die behoort tot de categorie Intimi. In geen enkele andere categorie is zoveel alcoholgebruik in het spel als bij de moorden waar het in de onderhavige paragraaf om draait. De meeste van deze moorden worden gepleegd vanaf donderdag tot en met zondag waarbij de vrijdagavond en de zaterdagavond er duidelijk uitspringen. Dit kan mogelijk het hoge alcoholgebruik verklaren want in het weekend drinken mensen in het algemeen meer alcohol dan door de week.

Alle moorden uit de categorie Intimi hebben gemeen dat ze zich afspelen in de intieme sfeer, maar daar houden de overeenkomsten ook op. Er zijn gezinsmoorden bij, kindermoorden, oudermoorden, moorden tussen echtgenoten of geliefden, relatiegerelateerde moorden, moorden begaan uit eerwraak, moorden tussen andere familieleden en moorden onder vrienden. Hieronder volgt een bespreking van de verschillende typen moorden in de intieme sfeer.

4.1.1 *Gezinsmoord*

Bij de analyse van de moorden uit de categorie Intimi vallen een paar moorden meteen op en dat zijn de gezinsmoorden. Vier vaders hebben in 1998 hun gezin vermoord. De moorden kregen veel aandacht van de pers. Er is zelfs gesproken van een epidemie. Wat voor drama speelde zich bij deze gezinnen af? Een geval past niet helemaal in het rijtje. Dat betreft de moord van een man op zijn ex-vrouw en dochter. De laatste raakte betrokken bij een ruzie tussen haar ouders. Deze dubbele moord speelde zich af op straat. Bij de overige drie gezinsmoorden is het gezin nog wel min of meer intact en ze vinden plaats in huis. Eén van de vaders heeft relatieproblemen met zijn aan harddrugsverslaafde echtgenote en hij heeft veel schulden. Met een vuurwapen schiet hij eerst zijn vrouw doodt, vervolgens zijn kinderen en tenslotte zichzelf. Pas twee weken later is het gezin gevonden in hun huis. De tweede vader vermoordt met een mes zijn vrouw en zijn drie kinderen, steekt het huis in brand en rijdt zichzelf daarna met zijn auto dood. Het motief van de vader is onduidelijk. Wallace besteedt aandacht aan dit fenomeen en merkt op dat het bij dit soort moorden niet zozeer gaat om vijandigheid jegens de slachtoffers, maar om depressies en angsten van de dader. Volgens hem overwegen de daders zelfmoord en willen zij hun familie niet weerloos en onbeschermd achterlaten en besluiten hen eveneens te vermoorden (Wallace, 1986). Het beeld dat de vierde gezinsmoord oplevert, is niet van dien aard. Nadat de vader zijn zwangere vrouw en zijn kind ombrengt, steekt hij het huis in brand en gaat de hond uitlaten. De vader beweert dat hij zijn dochter uit het brandende huis heeft willen redden om op die manier te laten zien dat hij een goede vader is. Harries noemt dergelijke moorden 'hero-murders', oftewel heldenmoorden. Een verschijnsel dat in Amerika niet ongewoon is. Het komt erop neer dat de dader een gevaarlijke situatie voor iemand creëert en deze persoon vervolgens probeert te redden als bewijs van moed (Harries, 1990). Dikwijls loopt het niet goed af. Dat is eveneens het geval voor deze vader want hij wordt veroordeeld tot twaalf jaar cel wegens dubbele moord en brandstichting. Of gezinsmoorden zoals hierboven omschreven nu vaak of weinig voorkomen en of je bij vier al kunt spreken van een epidemie, valt over een aantal jaar pas vast te stellen.

4.1.2 *Kindermoord*

In 1998 zijn in totaal zeventien kinderen van 14 jaar en jonger vermoord. Twee daarvan zijn slachtoffer van een zedenmoord, een is een meisje dat verdronk door toedoen van twee jongens van 9 jaar en de rest is vermoord door hun ouders. Zes van de veertien kinderen kwamen om het leven bij de hierboven behandelde gezinsmoorden. Eén kind van dertien jaar oud is gedood door haar Marokkaanse vader. Ze is weggelopen van huis en komt haar vader tegen op straat. Hij vindt dat ze te lichtig is gekleed en slaat haar dood. Een ander kind is vermoord door een huisvriend op verzoek van zijn eigen moeder. De moeder is ernstig ziek en vraagt de huisvriend haar en haar zoontje van hun lijden te verlossen.

De laatste zes kinderen zijn vermoord door hun moeder. Op het moment van de moord lijden de moeders aan een psychose. Er is tweemaal sprake van neonaticide: het vermoorden van een baby binnen vierentwintig uur na de geboorte. Een vorm van moord die volgens Polk vrij veel voorkomt. Hij meent dat een patroon van uitzonderlijke ontkenning kenmerkend is voor deze moorden (Polk, 1994). In de regel gaat het om ongewenste zwangerschappen die bij de

vrouwen in kwestie leiden tot verwarring en tot ontkenning van de zwangerschap, zelfs als het kind al geboren is. De vrouwen baren de kinderen vaak op eigen kracht in het geheim. In een van de Nederlandse gevallen van neonaticide in 1998 wist een zeventienjarige vrouw haar ongewenste zwangerschap verborgen te houden. Ze baart het kind in haar kamer, laat het achter op een kast en gaat naar haar werk. De moeder van de vrouw vindt het babylijkje daar. In het andere geval laat een moeder haar boreling achter in haar tuin waar het sterft door onderkoeling. Eén moeder verdrinkt haar drie maanden oude baby. Dan is er nog een moeder die zelfmoord pleegt nadat ze haar kind heeft omgebracht en een andere doet een poging tot zelfmoord na het doden van haar kind. Het zesde kind is gewurgd door zijn overspannen moeder.

Tenslotte zijn er nog twee meerderjarige dochters door hun vaders van het leven beroofd. De ene dochter is al aan bod gekomen bij de gezinsmoorden. De vader van de andere dochter is moslim en vindt dat zijn dochter zich te westers kleedt en teveel tv kijkt. Hij slaat haar tijdens een ruzie dood.

Tot zover het beeld van de kindermoorden. Uit de cijfers over 1998 blijkt dat de angst die mensen hebben dat hun kind door een wildvreemde seksueel misbruikt en vervolgens gedood worden niet gebaseerd is op de feiten: als kinderen worden vermoord dan is dat meestal door hun ouders.

4.1.3 Oudermoord

Er zijn ouders die hun kinderen vermoorden en er zijn kinderen die hun ouders vermoorden. Koenraadt stelt in zijn proefschrift over ouderdoding dat het vermoorden van vaders of moeders door hun kinderen de meest verwerpelijke daad is omdat men daarmee ombrengt degene van wie men afstamt. In 1998 is ouderdoding drie keer voorgekomen. Tweemaal gaat het om matricide — doding van moeder — en eenmaal om patricide oftewel doding van vader. De vader in dat laatste geval is een stiefvader, maar ook dat valt volgens Koenraadt onder patricide. Hij concludeert dat de slachtoffers van patricide door zonen vaak dominant, tiranniek en agressief zijn jegens de kinderen en jegens de moeder die in de regel zwak, hulpeloos en afhankelijk is. Of dit slachtofferprofiel eveneens aan de orde is bij de patricide in 1998 blijkt niet uit de gegevens. Daders kampen vaak met psychische problemen, aldus Koenraadt. Dit is wel aan de orde bij de moord op de stiefvader. De zoon lijdt aan een psychose en probeert eerst zijn moeder te vermoorden. Als dat niet lukt slaat hij de hand aan zijn stiefvader. Bij matricide door zoons ligt de zaak wat anders. Daarbij komt nogal eens schizofrenie van de dader om de hoek kijken en de psychische problematiek is in het algemeen bij plegers van matricide van ernstiger aard dan die bij plegers van patricide. Het profiel van de matricide-slachtoffers is eveneens andersoortig. Ze zijn krachtig, energiek en autoritair en getrouwd met mannen met een zwakke persoonlijkheid, zo blijkt uit het onderzoek van Koenraadt. De gegevens over de twee matricides in 1998 zijn te summier om veel uit op te kunnen maken. In een geval vloeit de moedermoord voort uit een ruzie tussen de zoon en zijn ex-vrouw over de vraag wie de zoon het belangrijkste vindt; de moeder of de ex. Of deze moeder krachtig en autoritair is, vertellen de gegevens niet. Ouderdoding is een klassiek misdrijf, maar het is volgens Koenraadt vrij zeldzaam (Koenraadt, 1998). Zo ook in 1998.

4.1.4 *Relatiemoord*

Verreweg de grootste groep onder de moorden uit de categorie Intimi zijn de moorden gepleegd tussen geliefden of ex-geliefden. Er zijn dertig slachtoffers waaronder 22 vrouwen en acht mannen. Tien slachtoffers zijn gehuwd of hebben een relatie met de dader. Vier van deze slachtoffers kwamen bij de gezinsmoorden al aan de orde en zijn daarom hier verder buiten beschouwing gelaten. De burgerlijke staat van drie slachtoffers is onbekend en de overige waren ongehuwd of gescheiden. Bij ongeveer een derde van de slachtoffers is de relatie met de dader op het moment van de moord al over of men stond op het punt om uit elkaar te gaan.

Bijna de helft van de 31 daders heeft een justitieel verleden. Het aantal autochtone Nederlandse daders en het aantal buitenlandse daders ontloopt elkaar niet veel; veertien tegenover zeventien. Van tien daders is bekend dat zij ten tijde van de moord onder invloed van alcohol verkeren en van twaalf is bekend dat zij de moord in nuchtere staat hebben gepleegd. Onder de 31 daders bevinden zich zes vrouwen. Twee van deze vrouwen hebben hun ex vermoord. Bij de andere vier is het nog wel 'aan'. Hoewel in een geval alleen sprake is van een seksuele verhouding. Het slachtoffer in deze zaak zou zijn minnares ernstig seksueel misbruiken waardoor zij besluit hem te doden. De laatste drie vrouwelijke daders zijn evenals hun partners verslaafd aan harddrugs. Twee van hen zijn door hun partner mishandeld.

Volgens Smith en Zahn gaat mishandeling door de partner vaak vooraf aan relatiemoorden gepleegd door vrouwen. Ze constateren dat in Amerika de afgelopen decennia een daling is te zien van door vrouwen begane partnermoorden. Dit wordt geweten aan de toegenomen economisch zelfstandigheid van vrouwen waardoor ze minder afhankelijk zijn van mannen en gemakkelijker kunnen ontsnappen aan een gewelddadige relatie (Smith en Zahn, 1999). Daar komt bij dat er thans betere opvangmogelijkheden zijn voor vrouwen dan vroeger. Te denken valt aan de 'blijf van mijn lijf huizen'. Het aantal partnermoorden gepleegd door mannen laat daarentegen een stijging zien. Ook dit zou te maken hebben met het feit dat vrouwen mannen tegenwoordig minder 'nodig' hebben. Diverse auteurs stellen namelijk dat het motief van mannen die hun partner vermoorden veelal is gelegen in jaloezie en een hang naar controle over de liefdespartner. Reële of vermeende angst voor verlating zou mannen tot moord brengen. 'Als ik je niet kan hebben dan zal niemand je hebben', is het motto (Polk, 1994).

Als gekeken wordt naar de in 1998 in Nederland begane relatiemoorden dan valt allereerst op dat er aanmerkelijk meer mannelijke daders zijn dan vrouwelijke. Nagenoeg 80% van de daders uit deze categorie is man. Twee mannen vermoorden hun vrouw omdat deze wilde scheiden. Twee andere mannen vermoorden hun vriendin omdat ze erachter kwamen dat de vriendinnen als prostituee werkten. Er is in de regel sprake van ruzie, maar het is niet altijd duidelijk waar de ruzie over ging. In een zaak gaat het om de omgangsregeling met de kinderen. Een man heeft zijn vrouw gedood omdat zij na een verblijf in een afkickkliniek weer aan de fles is gegaan. Tenslotte zijn er nog twee moorden gepleegd door mannen op hun homoseksuele ex-vriend. Een van hen achtte de ex verantwoordelijk voor het feit dat zijn vrouw hem op de dag van de moord in de steek had gelaten. Jaloezie en controle is zeker een thema dat bij veel partnermoorden een rol speelt, voor zover de werkelijke toedracht te achterhalen valt. Vrijwel altijd is de moord het plotselinge sluitstuk van een ruzie. Meestal

verloopt er geen tijd tussen de ruzie en de moord. Er kan dan ook niet worden gesproken van in koele bloede beraamde moorden.

4.1.5 *Relatiegerelateerd*

Polk schrijft dat moorden die mannen plegen vanuit jaloezie en controledrang niet alleen de partners kunnen betreffen, maar ook anderen. Men vermoordt dan bijvoorbeeld de minnaar van de partner of een nieuwe geliefde. Van den Eshof en Weimar spreken in dit verband van het doden van een rivaal in de liefde (Van den Eshof en Weimar, 1991; Polk, 1994). Zeven slachtoffers zijn in 1998 om het leven gekomen bij een moord die op enigerlei wijze verband houdt met een liefdesrelatie. Vier van die slachtoffers zijn te beschouwen als rivalen in de liefde. Zo is er een man die na zijn detentie tot de ontdekking komt dat zijn vrouw bij een nieuwe liefde is ingetrokken. Hij steekt zijn concurrent dood. Een van de overige drie slachtoffers is vermoord door de vader van zijn vriendin. De laatste twee slachtoffers zijn vaders die door andere vaders om het leven zijn gebracht. In een van deze zaken is de dochter van de dader uitgehuwelijkt aan de zoon van het slachtoffer. De vaders hebben ruzie over het feit dat de zoon de dochter mishandelt. In de andere zaak is een vader vermoord omdat de dochter van de dader wil trouwen met de zoon van het slachtoffer en niet met de man die haar vader uitkoos.

4.1.6 *Eerwraak*

Eerwraak is zoals het woord al doet vermoeden het doden van een persoon om de eer van een ander persoon te wraken. De eer in kwestie is de kuisheid van vrouwen, maar het kan ook gaan om het aanzien of het prestige van een familie (Van Eck, 2000). Aanzien of prestige is een overkoepelend begrip. Is de kuisheid van een vrouw geschonden dan is ook het aanzien van de familie aangetast. Met kuisheid wordt bedoeld dat vrouwen geen ongeoorloofd contact mogen hebben met iemand van het andere geslacht. Hoe ver het contactverbod reikt verschilt, volgens Van Eck. Zo is men in Oost-Turkije strenger dan in West-Turkije. Drie gevallen van eerwraak kwamen voor in 1998. In een van deze zaken rijdt een Marokkaanse man een andere Marokkaanse man dood. Terwijl de dader in detentie verbleef, is zijn latere slachtoffer een verhouding aangegaan met de vriendin van de dader. De tweede zaak speelt zich ook af onder Marokkanen. Kern van de zaak is de verkrachting van een Marokkaanse vrouw door een Marokkaanse man. Na bedreigingen over en weer schiet een broer de verkrachter van zijn zus dood. In de laatste zaak is een Irakees vermoord door drie andere Irakezen. Het slachtoffer had een relatie met de vrouw van een van de daders. Vanwege de schande die dit voor de dader betekende nam hij het besluit de minnaar van zijn vrouw te doden. De grenzen tussen deze drie moorden en sommige relatiegerelateerde moorden zijn niet scherp. Feitelijk wordt bij die moorden eveneens wraak genomen, zij het dat het niet expliciet gaat om wraken van eer.

4.1.7 *Familiemoord*

Naast de relatiemoorden en de ouder- en kindermoorden is er nog een kleine groep van moorden begaan door andere familieleden op andere familieleden. In de literatuur over moord en doodslag is over dergelijke moorden nagenoeg geen informatie te vinden. Het zijn dan ook moorden die niet zo erg veel voorkomen en

waaraan veel verschillende motieven ten grondslag kunnen liggen. Een standaardpatroon is er dus niet. Er zijn er in het jaar 1998 vier gepleegd. Twee neven vermoorden hun ooms. De ene neef verkeert in de veronderstelling dat de oom zijn echte vader is en dat die hem bovendien seksueel heeft misbruikt. Tevens liep de neef met plannen rond om zijn eigen ex-echtgenote te vermoorden omdat zij aangifte deed van verkrachting door haar ex. De andere neef lijdt aan waanideeën en schiet zijn oom dood tijdens een familiebijeenkomst. Bij de derde moord is geen sprake van een min of meer gestoorde dader, maar van een schizofreen slachtoffer. De dosis medicijnen van het slachtoffer is gehalveerd. Hij krijgt ruzie met zijn zus en haar vriend en gooit hun ruiten in. Uiteindelijk komt de man tijdens een vechtpartij met de vriend om het leven. De laatste moord betreft een ex-schoonzoon die door zijn ex-schoonvader is vermoord omdat hij meent dat zijn kleinkind door de ex-schoonzoon is misbruikt.

4.2 Ruzie-bekenden

Tot de categorie Ruzie-bekenden behoren die moorden waarbij dader en slachtoffer elkaar wel kennen, maar de band niet zo duidelijk of nauw is als bij de categorie Intimi. Soms kennen dader en slachtoffer elkaar nauwelijks, soms kennen ze elkaar al jaren. Het gaat in totaal om 34 gebeurtenissen waarbij 34 slachtoffers betrokken zijn en 42 daders. Meervoudige moorden komen in deze categorie niet voor, wel zijn bij vier gebeurtenissen twee daders betrokken en bij twee gebeurtenissen drie daders. De slachtoffers zijn gemiddeld iets ouder dan de daders, namelijk 34 jaar tegenover 31 jaar. Opvallend is het hoge aantal werklozen zowel onder de daders als onder de slachtoffers. Nagenoeg de helft van de daders en de helft van de slachtoffers is van etnisch Nederlandse afkomst. Dit type moord is in 1998 bij uitstek een masculien verschijnsel; mannen doden mannen. Er zijn twee vrouwelijke slachtoffers waarvan er een per ongeluk dodelijk is geraakt. Bij deze zaak gaat het om ruzie tussen twee compagnons. Een van hen wil de ander die mede-eigenaar is uit het bedrijf zetten. De mede-eigenaar trekt een pistool om de ander neer te schieten, maar raakt diens vriendin.

Globaal zijn er twee typen moorden in deze categorie te onderscheiden. Polk noemt deze typen *confrontational homicide* en *conflict resolution homicide*; in Nederlands confrontatiemoorden en conflictoplossende moorden. Bij confrontatiemoorden gaat het veelal om plotseling ontstane ruzies tussen mannen die elkaar niet of nauwelijks kennen. Ze zijn bijvoorbeeld toevallig in hetzelfde café of kennen elkaar van 'de straat'. Mede door overmatig alcoholgebruik loopt de confrontatie hoog op. De aanleiding is meestal ogenschijnlijk triviaal. In een geval ontstaat de ruzie omdat een man in een discotheek bier morst op een andere man. Degene die morste wordt doodgeschoten. In een ander geval steekt een klant zijn middelvinger op tegen een caféhouder die nog geld van hem tegoed heeft. De klant krijgt de kogel. Bij nog een andere zaak ging het om een al wat langer lopende vete tussen twee mannen. Het latere slachtoffer had ooit een relatie met de toen vijftienjarige zus van de dader gehad en de dader noemde hem daarom kinderverkrachter. Volgens Polk hebben dergelijke confrontaties gemeen dat de mannen in kwestie hun eer willen redden of hun gezicht niet willen verliezen (Polk, 1994).

Luckenbill stelde een model op van confrontatiemoorden dat uit zes fasen bestaat. De eerste fase betreft de openingszet. Dikwijls is deze eerste zet een verbale of fysieke provocatie van het latere slachtoffer. De tweede fase gaat in als de toekomstige dader aanstoot neemt aan de provocatie. Fase drie vangt aan als de dader terugslaat om zijn gezicht te redden in plaats van dat hij het slachtoffer negeert of vergeeft. Men belandt vervolgens in de vierde fase. Het slachtoffer bevindt zich dan in een lastige positie. Moet hij nu zijn excuus aanbieden, met zijn gedrag stoppen, weggaan of de confrontatie aangaan? Kiest hij voor het laatste, dan treedt de vijfde fase in. Dader en slachtoffer zijn vastbesloten om te vechten en kunnen zonder eerverlies deze geweldsspiraal niet stoppen. De dood van het slachtoffer luidt de zesde en laatste fase in. De dader vlucht vervolgens, blijft uit zichzelf wachten op de politie of wordt door omstanders vastgehouden totdat de politie arriveert. In dergelijke situaties zijn dader en slachtoffer in feite inwisselbaar. Het slachtoffer is gechargeerd gesteld als het ware schuldig aan zijn eigen dood. Hij heeft er in ieder geval hard aan meegewerkt. Wat overigens ook voorkomt, is dat het gevecht uitloopt op de dood van degene die het eerst wordt geprovoceerd (Luckenbill, 1977).

Of bij alle confrontatiemoorden in 1998 deze fasen zijn doorlopen, is niet te zeggen. Essentiële gegevens ontbreken vaak. Zelfs al zouden die niet ontbreken, dan zorgt het overmatige drankgebruik er soms voor dat de toedracht niet meer te achterhalen is. Dit maakt dat het moeilijk is om te bepalen hoeveel moorden uit de categorie Ruzie bekenden echte confrontatiemoorden zijn want de grenzen met het tweede type — de conflictoplossende moorden — zijn niet scherp. Dikwijls gaat daarbij ook een provocatie vooraf aan de moord en dikwijls is er ook alcohol in het spel. Het verschil is wel dat de meeste confrontatiemoorden zeer impulsief worden gepleegd en de intentie om te doden is meestal niet aanwezig. De dood van het slachtoffer is doorgaans het gevolg van het uit de hand lopen van de situatie. Als het slachtoffer bijvoorbeeld niet net toevallig verkeerd was gevallen dan zou het een eenvoudige mishandeling zijn geworden of een tweegevecht, maar geen doodslag. Bij de meeste conflictmoorden ligt dat anders, hoewel ook daar lang niet altijd sprake is van voorbedachte rade.

Er worden twee groepen mannen die zich schuldig maken aan conflictmoorden onderscheiden. Er is een grote groep gemarginaliseerde veelal verslaafde mannen en er is een kleinere groep met een meer conventionele levensstijl (Polk, 1994). Om met de laatste te beginnen: in 1998 zijn er een paar moorden gepleegd door dergelijke mannen. Twee vaders hebben een andere vader doodgeschoten naar aanleiding van een ruzie tussen hun kinderen. Dan is er ook nog een uit de hand gelopen burenruzie. Dit is een al wat langer durende twist. Toen de ene buurman weer eens een rechtszaak tegen de andere buurman verloor, nam hij het besluit zijn buur uit de weg te ruimen. Hij schiet de buur neer terwijl deze de hond uit laat. Overigens hebben deze mannen ook een justitieel verleden.

Door de tweede groep — de gemarginaliseerde mannen — wordt geweld vaak gebruikt als antwoord op ander geweld, diefstal of verraad. Sommige van deze mannen houden er een criminele levensstijl op na. In dit onderzoek is er voor gekozen moorden met een criminele achtergrond te scheiden van moorden uit de categorie Ruzie bekenden, maar strikt genomen gaat het om hetzelfde. De moorden uit de categorie Liquidaties, Drugsdeal en Crimineel

overig hebben veelal eveneens hun oorsprong in conflicten en daarbij gaat het eveneens om mannen die elkaar kennen. Soms zijn het vrienden, soms zijn het kennissen en soms kennen ze elkaar alleen omdat de een drugs, vrouwen of wapens heeft verkocht aan de ander. Deze moorden komen verderop in dit hoofdstuk nog uitgebreid aan de orde. Het verschil met de moorden die hier worden behandeld, is dat de aanleiding tot de moord niet direct is gelegen in de criminele activiteiten van beide partijen. Wat is dan wel de aanleiding? In vijf gevallen zijn zowel de dader als het slachtoffer asielzoeker. Tenminste in drie van deze zaken verblijven dader en slachtoffer gezamenlijk in een asielzoekerscentrum en krijgen zij ruzie. In een zaak gaat het geschil over het eigendom van een televisietoestel, in een zaak ontstaat onenigheid over een radio die te hard staat en in de laatste zaak is het niet duidelijk waarover de ruzie gaat.

Geschillen over de eigendom van goederen of over geld zijn veel voorkomende aanleidingen tot conflictmoorden. Zo zijn er twee Nederlanders die bonje krijgen over de verkoop van een auto. De auto is wel geleverd, maar het geld is nog niet betaald. De schuldenaar schiet de verkoper vervolgens dood. Twee andere mannen krijgen onenigheid over het eigendom van een auto. Weer twee andere mannen twisten over de betaling van een paar klusjes die een van beide voor de ander heeft gedaan. Net als bij de confrontatiemoorden speelt alcohol hierbij een rol zij het iets minder sterk. Duidelijk is dat het in de regel draait om mensen die weinig te verliezen hebben. Ze zijn vaak verslaafd, werkloos en alleenstaand. Asielzoekers hebben mogelijk nog minder te verliezen. Conflicten lossen deze daders op met geweld waar anderen met meer financiële mogelijkheden misschien hun schouders zouden ophalen of naar de rechter zouden stappen.

4.3 Ruzie-onbekenden

Een van de aanleidingen tot dit onderzoek is het verschijnsel zinloos geweld. De afgelopen jaren is een aantal moorden gepleegd die dit predikaat kregen. Het zijn moorden die de samenleving diep hebben beroerd. Bij het opzetten van het databestand voor dit onderzoek is nagedacht over de vraag hoe je voor dit verschijnsel een aparte categorie zou kunnen creëren. Dit bleek lastig omdat er nog geen eenduidigheid bestaat over wat het precies is. Er is daarom gekozen voor een categorie moorden die het gevolg zijn van een ruzie tussen onbekenden om later bij de analyse te kijken of deze moorden inderdaad te scharen zijn onder zinloos geweld.

Zinloos geweld is een begrip waarvan iedereen globaal weet wat het inhoudt, maar waarvan nog geen algemeen geaccepteerde definitie bestaat. Er is evenmin consensus over de vraag welke geweldsincidenten tot het begrip moeten worden gerekend. Het merkwaardig is dat met name de media voortdurend wijst op een toename van zinloos geweld terwijl nog niet duidelijk is wat dan toegenomen zou zijn. Recentelijk is een aantal onderzoeken gedaan naar het verschijnsel. In deze paragraaf wordt bekeken of er in 1998 moorden zijn gepleegd die voldoen aan de criteria van zinloos geweld zoals die op te maken zijn uit de literatuur over dit onderwerp.

Wat is zinloos geweld? Het Landelijk Platform tegen geweld omschrijft zinloos geweld als geweld dat geen enkel redelijk doel dient. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling maakt melding van een 'beangstigende' ontwikkeling. Volgens de Raad bestaan 'vulkaaneilanden van geweld en doet geweld zich voor op onverwachte en onvermoede plaatsen, op ongedachte

tijdstippen gepleegd door — op het oog — onverdachte mensen en groepen. Dat maakt het geweld onvoorspelbaar en juist die onvoorspelbaarheid is beangstigend en verontrustend' (RMO, 1998). Kan stelde de volgende werkdefinitie op: tot zinloos geweld behoren geweldsdelicten die zich voordoen in de openbare ruimte en waarbij het geweldgebruik niet instrumenteel is ten opzichte van een te behalen doel of daartoe in geen verhouding staat (Kan e.a., 1999). De Boer heeft een literatuur onderzoek verricht en vraaggesprekken gehouden over zinloos geweld. Eveneens is een werkdefinitie geformuleerd: zinloos geweld is fysiek geweld, gericht tegen een of meerdere personen, zonder dat daartoe naar de mening van de samenleving enige aanleiding is (De Boer e.a., 2000).

Volgens Schuyt is de term zinloos geweld geen goede term want men velt daarmee een moreel oordeel zonder dat men kennis heeft van de beweegredenen van de dader en van de feitelijke toedracht. Hij pleit ervoor te spreken van 'publiek geweld'; geweld dat gepleegd wordt in publieke ruimtes zoals de openbare weg. Los van de vraag welke term nu het meest geschikt is, kunnen uit de verschillende omschrijvingen drie kenmerken van zinloos geweld worden opgemaakt. Het eerste is dat het gaat om geweld tussen onbekenden. Het tweede kenmerk is dat het plaatsvindt binnen het publieke domein. Het derde kenmerk is het ogenschijnlijk ontbreken van een duidelijke aanleiding of een duidelijk motief (Schuyt, 1999).

Maar weinig moorden uit 1998 voldoen aan deze drie kenmerken. Er zijn wel moorden begaan door onbekenden in openbare ruimtes, maar daarvan kan niet worden gezegd dat een duidelijke aanleiding of een redelijk doel ontbreekt of er is te weinig informatie over de dader om deze conclusie te trekken. Zo is er een gebeurtenis die sterke overeenkomsten vertoont met de schietpartij in Gorinchem (in 1999) waarbij Marianne Roza en Froukje Schuitemaker om het leven kwamen. Na een ruzie in een discotheek wordt op een portier geschoten. De portier schiet terug en raakt een man die toevallig buiten staat. Zinloos geweld? Bij een andere gebeurtenis steekt een man een fietsenmaker dood omdat deze weigert meteen de band van de man te plakken. Zinloos geweld? In een snackbar ontstaat ruzie tussen twee klanten. De ruzie vechten ze buiten uit. Zinloos geweld? Een aan harddrugs verslaafde man blokkeert met zijn fiets de doorgang van een auto. De automobilist verzoekt hem doorgang te verlenen en moet dit met de dood bekopen. Zinloos geweld of onnodig geweld? In alle gevallen is er een duidelijke aanleiding. Een redelijk doel ontbreekt, dat klopt. Maar hoe redelijk is het doel als twee vrienden ruziën over een partij drugs en de een slaat de ander dood? Hoe redelijk is het doel als een echtgenoot zijn vrouw doodschiet omdat hij haar verdenkt van vreemdgaan? Zowat alle moorden in 1998 zijn zinloos want geen enkel doel lijkt redelijk. Geen enkel doel staat in verhouding tot het dodelijke geweld. Het lijkt daarom zinvoller om zoals Schuyt voorstaat te spreken van publiek geweld; geweld dat door onbekenden wordt gepleegd in openbare ruimtes. Zo uitgelegd vallen de zeven moorden uit de categorie Ruzie onbekenden onder dit begrip. In 1998 hebben zich

dus zeven gevallen van zinloos geweld voorgedaan. Om te weten of dit verschijnsel daadwerkelijk toeneemt, zal de categorie Ruzie onbekenden de komende jaren de aandacht moeten krijgen.

4.4 Zeden

Er is weinig Nederlandse literatuur over zedenmoorden. Het zijn dan ook betrekkelijk zeldzame moorden. In 1998 zijn er negen zedenmoorden en ze zijn alle negen uitermate verschillend. Er wordt gesproken van een zedenmoord als de dader het slachtoffer voor, na of tijdens de moord heeft misbruikt of een poging daartoe heeft gedaan. Het kan ook zijn dat de dader seksueel contact met het slachtoffer wil en dat deze weigert. Uit Amerikaanse literatuur over zedenmoorden komt naar voren dat er grofweg twee typen zedenmoordenaars zijn, namelijk verkrachters die na het seksuele contact hun slachtoffers vermoorden, bijvoorbeeld uit vrees voor ontdekking en lustmoordenaars (Ressler e.a., 1986). Lustmoordenaars worden ook wel sadistische moordenaars genoemd. In de regel zijn de daders eenzame, sociaal geïsoleerde mannen die zelf in hun jeugd seksueel of psychisch zijn misbruikt. Zij doden het slachtoffer eerst om daarna een geritualiseerde seksuele fantasie ten uitvoer te brengen. Meloy concludeert dat fantasie een centrale rol speelt bij de moorden van lustmoordenaars. Deze fantasieën zijn vaak extreem gewelddadig, sadistisch en ongekend pervers. Een onderdeel van het ritueel kan zijn het exposeren van het lichaam van het slachtoffer. Het lichaam wordt dan bijvoorbeeld op een bepaalde plek in een bepaalde houding achtergelaten met vreemde verminkingen en bizarre voorwerpen (Meloy, 2000). Bij een van de Nederlandse zedenmoorden in 1998 kwam

dit voor. Een schizofrene man heeft zichzelf bij de politie gemeld met de mededeling dat hij mogelijk iets ergs had gedaan. De politie kwam mee naar zijn huis en ontdekte het naakte lichaam van een vrouw die vrijwilligerswerk doet bij de man. Ze is overdekt met etensresten en heeft een wijnfles in haar rechterhand. Of het hier werkelijk gaat om een lustmoord is niet geheel duidelijk, maar het vertoont er wel trekken van. Verder zijn er geen zedenmoorden gepleegd die in het patroon van lustmoordenaars lijken te passen.

Het jongste zedenslachtoffer in 1998 is een vierjarig meisje dat vermoord is door twee broers die in hetzelfde flatgebouw wonen als het meisje. Zij is 's nachts uit haar slaapkamer gehaald terwijl haar ouders in de kroeg zaten. Nadat ze seksueel is misbruikt, is ze in een sloot gegooid. Mogelijk is ze gestikt of verdrongen. De daders zijn twee jonge Irakese vluchtelingen. Het zijn broers die naar eigen zeggen 17 jaar respectievelijk 14 jaar oud zouden zijn. Botonderzoek wees echter uit dat ze tussen de twintig en de vijfentwintig jaar oud moeten zijn. De hoofddader heeft de reputatie dat hij wel vaker vrouwen lastig valt of tot seks dwingt. De leeftijd van de vrouwen is voor hem niet van belang. Het komt voor dat mannen die zich aan een pedoseksueel delict schuldig maken, zich niet beperken tot kinderen. Soms zijn het seksuele omnivoren.

Er is in 1998 nog een andere zedenmoord gepleegd op een kind. Een jongetje van elf jaar dat samen met 36 leeftijdgenootjes op zomerkamp is, verdwijnt op een ochtend uit zijn tent. Zijn lichaam is na een uitgebreide zoekactie de volgende avond in het bos gevonden. Sperma is op het lichaam aangetroffen en er zijn veel DNA-testen uitgevoerd, maar tot op heden is het misdrijf niet opgelost.

Een andere niet opgeloste zedenmoord is de moord op een weduwe van 42 jaar. Ze is in haar eigen huis seksueel misbruikt en vermoord.

De overige vijf zedenmoorden zijn al net zo verschillend als de vorige vier. Een van de vrouwen is zeventien jaar. Zij is verkracht en vermoord door haar ex-vriend. De precieze gang van zaken is niet te achterhalen want de dader heeft

zich bij zijn arrestatie door het hoofd geschoten. Een andere vrouw is vermoord door een cliënt die verliefd op haar is geworden. Zij liet haar cliënt min of meer blijken dat ze niet van zijn avances is gediend. Bij deze laatste twee valt op dat sprake is van overkill; het toegebrachte letsel was vele malen ernstiger dan nodig is om te doden. Verder is er nog een moord op een verstandelijk gehandicapte vrouw. De toedracht daarvan is niet duidelijk. Tenslotte zijn er nog twee vrouwen vermoord omdat zij weigerden seks te hebben met de dader.

De daders zijn al net zo divers als de slachtoffers. Ze variëren in leeftijd van 12 tot 52 jaar. De helft heeft een etnisch Nederlandse achtergrond. Slechts van een van hen is bekend dat hij crimineel actief is en vier daders hebben een baan. Van drie is bekend dat ze een justitieel verleden hebben en een dader heeft in het verleden al diverse seksuele delicten begaan, heeft TBS gekregen en is langdurig onder behandeling geweest. De meerderheid van de daders heeft de moord in een woning gepleegd en de meerderheid van de moorden is aan het licht gekomen door een melding van een vermissing. Wurgtuigen zijn de meest gehanteerde wapens.

Vergeleken met het totaal aantal gepleegde zedendelicten is het aantal zedenmoorden gering. Volgens de Politiestatistiek van het CBS zijn in 1998 ongeveer 6600 processen-verbaal opgemaakt van verkrachtingen, aanrandingen en andere seksuele misdrijven. Uit de Enquête Rechtsbescherming en Veiligheid komt echter naar voren dat in 1998 ongeveer 1,5% van de inwoners van 15 jaar of ouder slachtoffer zouden zijn geweest van dergelijke misdrijven (CBS, 2001). Dit komt neer op ongeveer 185.000 slachtoffers. Een aanzienlijk dark number dus. Het dark number bij zedenmoorden zal uiteraard niet al te groot zijn, maar uit deze cijfers blijkt wel dat het risico dat men loopt om bij een seksueel misdrijf van het leven te worden beroofd klein is.

4.5 Roofmoord

Niet alleen zou de afgelopen jaren zinloos geweld en geweld in de privé-sfeer zijn toegenomen, ook zou er een stijging te zien zijn van geweldgebruik bij vermogensdelicten zoals inbraken, straatroven en overvallen. Het is lastig om te achterhalen hoeveel dodelijke slachtoffers er precies vallen bij vermogensdelicten. De politie houdt sinds 1965 wel centraal cijfers op het gebied van overvallen bij. Uit die cijfers blijkt dat het aantal doden bij overvallen de laatste jaren niet gestegen is. Wel het aantal gewonden en het aantal overvallen. Dus naar verhouding is het aantal doden afgenomen. In 1995 zijn zo'n tweeduizend overvallen gepleegd waarbij twaalf slachtoffers de dood vonden. Het aantal gewonde slachtoffers bedroeg dat jaar zo goed als tweehonderd. De jaren daarna liepen de overvalcijfers op tot ruim drieëntwintighonderd overvallen in 1998. Ook het aantal gewonden steeg tot tweehonderdzestig in 1998. Per jaar vonden acht slachtoffers de dood. Hoeveel slachtoffers van woninginbraak om het leven kwamen wordt niet centraal bijgehouden. Het aantal woninginbraken wel en dat waren er volgens de politiestatistiek in 1998 ruim honderdduizend.

In 1998 kwamen in totaal 23 mensen om het leven in verband met vermogensdelicten. Meervoudige roofmoorden zijn in 1998 niet gepleegd. Alle gebeurtenissen kennen dus maar een slachtoffer. De slachtoffers zijn onder te verdelen in twee categorieën. Er is een categorie bestaande uit slachtoffers die crimineel actief zijn, verslaafd aan drugs of illegaal in Nederland verblijven en er is een categorie voor wie dat niet geldt.

Onder de eerste groep bevindt zich onder meer een inbreker die door 'zijn' slachtoffer wordt doodgeschoten. Ook is er een eigenaar van een illegaal casino bij die door drie mannen wordt geschopt, gestoken en daarna gewurgd. Verder is er een illegaal in Nederland verblijvende man bij die zich verzet tijdens een overval op de snackbar waar hij werkt. Het verzet moet hij met zijn leven bekopen. Een pedofiele man wordt vermoord en bestolen door een jongen die hij jaren zou hebben misbruikt. Tenslotte hebben nog drie roofmoorden op enigerlei wijze raakvlakken met drugs, maar ze horen niet thuis in de categorie drugsdeal omdat er zo op het oog geen sprake is van een deal. Zo is een eigenaar van een illegale coffeeshop overvallen door drie mannen. De mannen binden hem vast op een stoel en stoppen een stuk van een trui in zijn mond. Ze gaan er vervolgens vandoor met geld en softdrugs en de eigenaar kan letterlijk stikken.

Onder de 'andere' slachtoffers bevinden zich zeven slachtoffers die bij een woningoverval om het leven zijn gekomen. Woningovervallen behoren over het algemeen tot de meest gewelddadig verlopende overvallen (Vriezelaar en Oudshoorn, 1996). Een van de redenen hiervoor is dat slachtoffers van een woningoverval zich meer verzetten dan slachtoffers van een overval op een geldinstelling of een winkel omdat het vaak om hun eigen geld gaat. Een andere reden is dat de buitverwachting van daders bij woningovervallen dikwijls hoog is en ze daarom bereid zijn meer geweld toe te passen. De daders opereren vaak op basis van een tip dat de bewoner veel cashgeld thuis bewaart of de opbrengst van zijn bedrijf thuis in een kluis stopt. Of deze twee redenen golden bij de zeven woningovervallen in 1998 is niet duidelijk. Wel is het onwaarschijnlijk dat de slachtoffers van 1998 bedrijfsopbrengsten thuis bewaren want het zijn voornamelijk bejaarde vrouwen. Het is overigens niet in alle gevallen zeker of het wel een overval is. Bij een overval is het geweld of de dreiging daarmee het middel om de buit in handen te krijgen. Wordt het geweld gebruikt om getuigen uit de weg te ruimen of om de vlucht mogelijk te maken, dan kan sprake zijn van een woninginbraak. Als het slachtoffer het verhaal niet meer kan navertellen en het misdrijf niet wordt opgehelderd, is het soms moeilijk te achterhalen wat zich precies afspeelde.

Naast deze zeven zijn nog vijf mensen tijdens een ander misdrijf om het leven gebracht. Een van hen is een vrachtwagenchauffeur die ziet dat de dader zijn wagen steelt. Hij weet zich vast te klemmen aan de wagen en wordt doodgedrukt tegen een hokje van een bushalte. Voorts is er nog een Duitse toerist die door een duw van een straatrover op zijn hoofd is gevallen en enkele weken later in het ziekenhuis overlijdt. De toedracht van de overige drie moorden is niet helemaal duidelijk. Wel is duidelijk dat het in alle gevallen gaat om roofmoorden. Hoewel het aantal van 23 vermogensslachtoffers natuurlijk niet te verwaarlozen is, is het weinig als het wordt afgezet tegen de totale hoeveelheid gepleegde vermogensmisdrijven.

4.6 De moorden binnen het criminele circuit

Een ander type moord dat tot de verbeelding spreekt zijn de moorden in het criminele milieu. Bij dergelijke moorden gaat het om daders en slachtoffers die tot het criminele circuit behoren en er is een verband tussen hun criminele activiteiten en de moord. In deze onderzoeksnotitie worden drie categorieën criminele moorden onderscheiden: Liquidaties, Drugsdeals en Crimineel overig. Later is er aandacht voor de verschillende categorieën, eerst volgt een overzicht.

Het totale aantal criminele gebeurtenissen bedraagt 39. Dat is nagenoeg 20% van het totaal aantal moorden. In 29 van deze gebeurtenissen speelt drugs-handel een rol. Vaak is sprake van een uit de hand gelopen drugsdeal. Bij vier gebeurtenissen zijn geen drugs in het spel en bij zes gebeurtenissen is de toedracht van de moord onbekend, maar door de manier waarop deze moorden zijn gepleegd, rijst het vermoeden dat het om liquidaties gaat. Het komt er uiteindelijk op neer dat in nagenoeg 90% van de criminele moorden waarvan de toedracht wel duidelijk is de handel in verdovende middelen op enigerlei wijze bij de moord betrokken is. Wat de geografische spreiding van de criminele moorden betreft: bijna twee derde van de moorden is gepleegd in een van de drie grote steden, terwijl dit bij het totaal aantal moorden slechts geldt voor een derde. Amsterdam telde met een aantal van zestien de meeste criminele moorden. Bij de criminele moorden zijn 48 slachtoffers betrokken. Zes gebeurtenissen kennen twee slachtoffers en bij een gebeurtenis zijn vier slachtoffers gedood. De laatste heeft betrekking op de moord op twee drugshandelaren op een landgoed waarbij twee broers die op het landgoed wonen eveneens om het leven kwamen. Er bevindt zich een vrouwelijk slachtoffer onder de 48. De gemiddelde leeftijd van de slachtoffers is 34 jaar. Meer dan 70% van de slachtoffers is van etnisch buitenlandse afkomst. Dit is aanzienlijk hoger dan het totaal aantal etnisch buitenlandse slachtoffers want dat bedraagt 50%. Van tenminste 26 slachtoffers is bekend dat ze crimineel actief zijn. Meestal gaat het hierbij om drugshandel en dat lijkt logisch gezien de sterke band tussen de criminele moorden en drugs-handel. Het lijkt erop dat de meeste slachtoffers niet verslaafd zijn, hoewel daarover van niet alle slachtoffers iets bekend is. Zes slachtoffers zijn verslaafd aan harddrugs, twee zijn alcoholist en de overigen zijn niet verslaafd. Tijdens de moord verkeren vier slachtoffers onder invloed van alcohol, één is onder invloed van drugs en 27 zijn niet onder invloed. Een zeer ruime meerderheid van de slachtoffers, te weten 77%, is vermoord met een vuurwapen. Daarmee zijn vuurwapens bij deze moorden aanmerkelijk populairder dan bij de overige moorden want daarbij bedraagt het aantal middels een vuurwapen vermoorde slachtoffers 31%.

Met een gemiddelde leeftijd van 30 jaar zijn de 52 betrokken daders wat jonger dan de slachtoffers. Onder de daders bevindt zich geen enkele vrouw. Nagenoeg driekwart van de daders is van etnisch buitenlandse afkomst en van 13 daders is de herkomst onbekend. Als alle moorden tezamen worden genomen, dan is 63% van de daders van buitenlandse komaf. Net als bij de slachtoffers is het aantal crimineel actieven onder de daders logischerwijs hoog. Van negen daders is echter onbekend of ze crimineel actief zijn. Op zijn minst hebben 24 daders een justitieel verleden, zes hebben geen justitieel verleden en van de overigen is niet bekend of ze met Justitie in aanraking zijn geweest. Het komt erop neer dat 80% van de daders waarvan het justitieverleden bekend is contact met Justitie hebben gehad, terwijl dat van het totaal aantal daders voor 67% geldt.

In het kort is het totaalbeeld van de criminele moorden als volgt te kenschetsen: moorden in het criminele circuit spelen zich veelal af binnen de drugswereld in de drie grote steden Amsterdam, Den Haag en Rotterdam.

Ze worden in de regel gepleegd door allochtone mannen met een justitieel verleden. De slachtoffers zijn eveneens allochtonen met een strafblad. De moorden worden hoofdzakelijk begaan met vuurwapens. Hieronder wordt per categorie bekeken hoe het beeld eruitziet.

4.6.1 Liquidaties

Als we de media moeten geloven dan is het aantal liquidaties de afgelopen jaren gestegen. Liquidaties worden ook wel criminele afrekeningen genoemd. Er zijn verschillende definities in omloop. In een analyserapport van de CRI over liquidaties in Nederland in de periode van 1992 tot en met 1994 is de volgende definitie van een liquidatie gehanteerd: *het volgens plan om het leven brengen van een persoon waarbij het doel van de dader of de opdrachtgever dient te zijn het verkrijgen, versterken of handhaven van een positie binnen het criminele milieu*. Planmatigheid oftewel voorbedachte rade is noodzakelijk wil men van een liquidatie kunnen spreken (Van Veen en De Vogel, 1997).

Kleemans merkt op dat de kwalificatie van moorden als liquidaties vanwege het vereiste van planmatigheid lastig is. Er moeten nogal wat gegevens bekend zijn om met zekerheid te kunnen stellen dat een moord een liquidatie is. Je moet de identiteit van de dader kennen, weten dat hij een criminele achtergrond heeft en je moet weten wat het achterliggende motief is (Kleemans e.a., 1998). Die gegevens ontbreken vaak bij liquidaties. Dergelijke moorden zijn namelijk in de regel moeilijk op te lossen omdat ze dikwijls professioneel worden uitgevoerd. Het gebrek aan gegevens leidde er toe dat een aantal moorden uit 1998 niet als liquidatie is gekwalificeerd terwijl het mogelijk is dat ze dit wel zijn. Het totaal aantal gebeurtenissen die wel als liquidatie zijn meegerekend, komt op veertien en er zijn twintig slachtoffers gemaakt. Drie keer is sprake van twee slachtoffers en er is een gebeurtenis bij met vier slachtoffers. Vergeleken met de bevindingen in het analyserapport van de CRI is twintig weinig. In 1992 zijn vermoedelijk 32 liquidaties zijn gepleegd, in 1993 waren dat er 36 en in 1994 bedraagt het totaal 27. Dat zou kunnen betekenen dat er zich onder de overige criminele moorden ook nog een paar liquidaties zitten.

Als gegevens over de dader niet voorhanden zijn kan de politie wel soms op andere wijze tot de conclusie komen dat een moord vermoedelijk een liquidatie is. De manier waarop de moord is gepleegd en de persoon van het slachtoffer kunnen indicaties opleveren. Hoewel het laatste niet helemaal opgaat want het is strikt genomen niet noodzakelijk dat het slachtoffer iemand met een criminele levenswandel is. Er kan eveneens een familielid worden gedood van de persoon waarmee men wil afrekenen. Wel is het zo dat een liquidatie altijd moet plaatsvinden binnen het criminele circuit en er moet een relatie zijn met misdadige activiteiten.

De uitvoerder van de liquidatie kan zijn eigen opdrachtgever zijn. Ook komt het voor dat de uitvoerder een opdrachtgever heeft. Zo'n opdrachtgever kan tot dezelfde organisatie behoren als de uitvoerder, maar het is ook mogelijk dat een opdrachtgever iemand van buiten inhuurt om de klus te klaren en dan spreekt de politie van een huurmoord. Bij twee van de in totaal veertien gebeurtenissen is bekend dat er een huurmoordenaar aan te pas kwam. Het ene geval betrof een Turkse drugsdealer die 's nachts op straat is doodgeschoten door een illegaal in Nederland verblijvende huurmoordenaar. In het andere geval is een Indiase drugsdealer vermoord door een huurmoordenaar die opereerde in opdracht van twee neven van de dealer. Zij waren van mening dat hun oom teveel macht wilde uitoefenen als drugsdealer.

Uit het analyserapport van de CRI blijkt dat nagenoeg alle liquidaties zijn uitgevoerd met een vuurwapen, meestal zijn daarmee één tot drie schoten

gelost. De lichamen zijn in de regel niet verminkt en doorgaans doen de daders geen poging het lichaam te laten verdwijnen. Wanneer dat wel gebeurt dan wordt het lijk verbrand, begraven of verzwaard met voorwerpen in het water gegooid. De meest voorkomende motieven hebben te maken met de handel in verdovende middelen of met vermogensmisdriven. Wat eveneens dikwijls zou voorkomen zijn afrekeningen die plaatsvinden binnen een criminele organisatie. De moord is dan een interne sanctie; vergelijkbaar met de doodstraf. In 1992 en 1994 zijn iets meer dan 40% van de liquidaties vermoedelijk interne sancties. Dit percentage bedraagt in 1993 nagenoeg 70%. Verder komt uit het CRI-rapport naar voren dat er veel Turkse slachtoffers en daders zijn.

Hoe zit dat bij de liquidaties in 1998? In alle gevallen zijn vuurwapens gehanteerd. De lichamen zijn inderdaad niet verminkt of verstopt. Dat zegt niet zoveel want het is aannemelijk dat liquidaties waarbij de lichamen op een professionele manier zijn weggewerkt niet worden ontdekt. De motieven achter de liquidaties zijn divers. Een slachtoffer heeft zijn criminele partners bij de politie verraden. Wat dikwijls voorkomt is dat het slachtoffer een misdrijf beging jegens de daders, bijvoorbeeld oplichting, verduistering en ontvoering. Mensen met een criminele levensstijl kunnen moeilijk van dit soort misdrijven aangifte doen bij de politie want er is meestal crimineel geld mee gemoeid. De herkomst van de actoren is zeer verschillend. Autochtone Nederlanders zijn zwaar in de minderheid. Tot deze conclusie komt ook de onderzoeksgroep Fijnaut. Verder concludeert Fijnaut dat het aantal liquidaties toeneemt (Bovenkerk, 1996). Over enkele jaren valt te bezien of hij gelijk heeft.

4.6.2 *Drugsdeal*

In het hiervoor genoemde analyserapport van de CRI wordt naast een definitie van een liquidatie ook een definitie van een ripdeal gegeven. Een ripdeal is: *een doelbewuste overval op een crimineel (of meerdere criminelen) met het doel om bijvoorbeeld verdovende middelen buit te maken, waarbij meestal fysiek geweld wordt gebruikt (waardoor er dodelijke slachtoffers kunnen vallen)*. Bepaalde ripdeals vormen volgens de auteurs van het analyserapport een grijs gebied tussen liquidaties en ripdeals. Daarbij gaat het met name om ripdeals die uitdraaien op de dood van een van beide partijen. Het kan dan de vraag zijn of het een uit de hand gelopen ripdeal is of een echte liquidatie, dat wil zeggen dat degene die 'ript' bij wijze van straf uit de weg is geruimd. In 1998 zijn er in totaal zeventien gebeurtenissen die op enigerwijze in verband staan met drugs en zoals gezegd kunnen sommige daarvan liquidaties zijn.

Het aantal slachtoffers bedraagt achttien, slechts bij een gebeurtenis zijn twee slachtoffers betrokken. Ook bij dit type moord is de etnische samenstelling van de actoren zeer gevarieerd. Vijf gebeurtenissen zijn in ieder geval te kwalificeren als ripdeal. Bij vier gebeurtenissen is het niet helemaal helder of het een ruzie is of een ripdeal. Een vuurwapen is het meest gebruikte wapen. In de overige gevallen is steeds sprake van ruzie, bijvoorbeeld over de slechte kwaliteit van drugs of over de hoeveelheid die iemand gekregen heeft. Sommige van deze moorden zijn begaan met een mes. Zo is een Engelse junk door een Antilliaanse kruimeldealer doodgestoken omdat de Engelsman en een vriend wat van de drugs van de dealer hebben geproefd zonder daar voor te betalen. Een andere kruimeldealer wordt neergestoken en overreden omdat hij de dader geen echte

cocaïne zou hebben verkocht. Lang niet altijd is sprake van grote hoeveelheden drugs of van 'zware criminelen' of van vuurwapens.

4.6.3 *Crimineel-overig*

Zoals in hoofdstuk twee al aan de orde kwam, is de categorie Crimineel-overig een restcategorie. Over enkele van de negen moorden in deze categorie valt weinig zinnigs op te merken omdat niet veel meer bekend is dan dat het slachtoffer er een criminele levensstijl op nahoudt en dat hij vermoord is. Er zouden ook hier weer liquidaties bij kunnen zitten, maar er mist informatie. Van een paar moorden is alleen vast te stellen dat het om ruzie tussen criminelen gaat, maar waarover de ruzie gaat is onbekend. Verder zijn er een paar onduidelijke zaken bij waarbij overigens wel sprake is van verminking en het laten verdwijnen van het lichaam door verbranding of door het met zware voorwerpen en al in het water te gooien. Er is onder meer een Somalische vluchteling bij die zich prostitueerde. Zijn lichaam was op een manier verminkt die vroeger in het voormalig Ethiopië gebruikt werd bij mannen die overspel hadden gepleegd.

Een aantal moorden uit de categorieën Drugsdeal en Crimineel-overig zouden ook bij de categorie Ruzie bekenden kunnen worden ondergebracht ware het niet dat de oorsprong van de confrontatie of het conflict gelegen is in criminele activiteiten van beide partijen. In de inleiding is gesteld dat criminele moorden dikwijls omgeven zijn met speculatie en 'spannende boeken romantiek'. De werkelijkheid is dat aan de meeste criminele moorden weinig spannends is. Het zijn niet zelden banale moorden om redenen die nauwelijks een moord lijken te wettigen.

4.7 **Onbekend**

Na classificatie van de Nederlandse moorden uit 1998 blijven 23 moorden over. Deze moorden hebben nagenoeg niets overeenkomstig behalve dan dat het niet duidelijk is wat er precies is voorgevallen. Slechts enkele van deze 23 moorden zijn opgehelderd, maar ook bij die moorden is de relatie tussen de dader en slachtoffer en het motief niet duidelijk en deze twee aspecten vormen nu juist de basis van het classificatiesysteem in dit onderzoek. Wat maakt deze moorden anders dan de andere moorden?

Het gaat om negentien mannen en vier vrouwen en hun gemiddelde leeftijd is 41 jaar. De moorden zijn in de regel ter kennis gekomen van de politie door de vondst van een lichaam of lichaamsdelen. Verreweg de meeste lijken zijn buiten aangetroffen, bijvoorbeeld in een binnenwater, in een bos of elders buiten. Vijf lichamen zijn niet geïdentificeerd. Zo is er het stoffelijk overschot van een man die vermoedelijk uit Oost-Europa komt. Hij heeft

een koord om zijn nek en is waarschijnlijk door verstikking om het leven gebracht. Tevens zijn in de loop van een halfjaar op verschillende plekken diverse lichaamsdelen gevonden van een tot nu toe onbekende man.

Schotwonden zijn de meest voorkomende doodsoorzaken, daarna komen steekwonden, letsel door een stomp voorwerp en wurging.

Wat opvalt is dat de slachtoffers afkomstig zijn uit allerlei verschillende landen. Er is onder meer bij: een Duitser, een Engelsman, een Italiaan, een Fransman, een Indiase, een Soedanees, een Marokkaan, een Turk, een Surinamer en een

Antilliaan. Slechts een paar slachtoffers zijn Nederlands. Bij geen enkele categorie is de herkomst van de slachtoffers zo divers. Niet alleen de herkomst is divers, ook de vermoedelijke gang van zaken bij de moorden is uiteenlopend. In een geval is een man dood aangetroffen in bed. Hij heeft daarvoor tijdens de Gaygames een Poolse man opgepikt en zou met hem meegaan naar Polen. De Pool is nergens meer te bekennen. Een andere man is omgebracht met messteken en vervolgens in brand gestoken en nog een andere man wordt met een ingeslagen schedel gevonden. Onder de paar moorden die wel zijn opgelost, bevindt zich de moord op een Duitser door een Duitser op een Nederlandse parkeerplaats, maar waarom dit is gebeurd is de vraag. Hetzelfde geldt voor de moord op een tachtigjarige vrouw terwijl zij zwerfkatten aan het voeren is op straat. Het is duidelijk wie het gedaan heeft, maar alleen hij weet waarom. Het is niet te zeggen wat deze moorden onderscheidt van de rest. Net als de meeste van deze 23 moorden blijft dat waarschijnlijk onopgelost.

Summary

Homicide in the Netherlands in 1998

Homicide is an offence that attracts much attention. In spite of this, relatively little scientific research has been devoted to it. One of the reasons is that extensive information on a systematic basis on homicide is not available. The WODC in co-operation with the National Police Agency (KLPD) has created a data set containing detailed information on homicides in 1998. In the research presented here the structure of this data set is described and the results for 1998 are given.

Various sources were used to fill the data set. Two data sets from the KLPD were used, one with general information on each homicide, one with more detailed information on homicides with a sexual or bizarre motive. Also newspaper clippings were used to validate the data. The most important source consisted of interviews held with the police officers responsible for the investigations. For the prosecution and court decisions the OMdata system from the prosecutor's office was used.

Data were structured into four different groups: the victims, the known offenders, the events (a homicide event being an incident where one or more victims are killed by zero or more known offenders) and the relations between victims and offenders.

Two main dimensions were used to classify homicides: the motive of the offender and the relation between offender and victim. This resulted in the following eleven categories: liquidations, drug-related, criminal-other, sexual, robbery, intimate, fights between acquaintances, fights between strangers, psychotic, other and unknown.

Homicide, defined as the unjustifiable (i.e., not out of self-defence), intentional killing of another person, is covered in Articles 287 through 292 of the Netherlands penal code. Not covered in these articles are euthanasia, assistance to suicide and abortion. Only completed homicides are taken into account. Given these restrictions, there were in 1998 in the Netherlands 202 homicide events with 225 victims and 230 known offenders. This means that there are 1.6 victims of homicide per 100,000 inhabitants. During the last ten years this number was fairly constant in the Netherlands. Also, it is about average when compared to other EU countries.

Nearly a third (32%) of the homicides are found to be 'intimate' homicides (the victim is used as the counting unit) and about a fifth (21%) belong to one of the three 'criminal' categories (liquidation, drug-related and criminal-other). Homicides generally receiving the most publicity in the Netherlands, sexual and disputes between strangers, each constituted only 4% of the total. Regarding method of death, it was found that 40% of the victims in 1998 were killed by a gun, 27% by a knife, and 33% by other means. When comparing these figures with data from previous years, there appears to be an increase in the percentage of gun killings (32% in 1989). Relatively, firearms are used more by men than by

women, and more by ethnic non-Dutch than ethnic Dutch offenders. Most of the homicides occur in the western part of the Netherlands, in particular in the cities Amsterdam, Rotterdam and The Hague. Also, more than half (53%) of the homicides are committed inside a house, most of them in the house of the victim. Over the year, June, July, November and January are the months with the most homicides. Homicides occur mainly at night, Friday and Saturday nights being the most prominent.

The majority (91%) of the offenders is male and most of the offenders are between 20 and 40 years old. The sex and age distribution for victims is slightly different: 74% of the victims is male and there are more victims under 20 and over 40 when compared to the offenders. Looking at ethnicity, 63% of the offenders and 50% of the victims are ethnic non-Dutch.

In terms of lifestyle, a substantial number of offenders are unemployed (28%) at the time of their offence. Also, 43% of the offenders are found to have a criminal record, although the criminal background of 38% could not be established. About a quarter of the offenders are chemically addicted, most of them to drugs. Roughly the same percentage were said to be intoxicated at the time of their offence; here however, alcohol was more important than drugs. For the victims, the percentages of unemployment, criminal background, alcohol and drugs are considerably lower.

At least two thirds of the victims are acquainted with the offenders. And about a quarter of the victims have an intimate relationship with the offender. When children are murdered, the offenders are almost always their parents. Mostly, homicides are brought to the attention of the police through witnesses or by finding a body. For homicides in the category 'Intimate' the offender often reports the homicide to the police himself. For 176 of the 225 victims at least one offender is found, about half of them on the same day the murder was committed. Also, about half of the offenders confessed to their crimes when apprehended. There were distinct differences between ethnic Dutch and non-Dutch offenders in this regard. Whereas 63% of ethnically Dutch offenders confessed, only 45% of non-Dutch offenders were willing to do so. Regardless of ethnicity, offenders in the category 'Intimate' were most likely to confess, whereas those involved in one of the 'Criminal' categories were least likely.

A total of 168 offenders had been sentenced to incarceration. There were various reasons why the remaining 62 offenders were not incarcerated, ranging from suicide to their cases not yet being decided. For the 168 offenders who were imprisoned, the average sentence length was 83 months.

There are 70 victims of homicides in the category *Intimate*, which makes this category the largest. Compared with other categories women are mostly found here, among both victims and offenders. In this category, a knife is the most common weapon used and the use of alcohol seems to be prominent here. Within the Intimate category, the relational homicides (i.e. murders between partners or ex-partners) form the biggest part. There is also a large group of children murdered. Of a total of 17 children 14 are killed by their parents.

There are 34 victims in the category *Fights between acquaintances*. Almost all offenders and victims are male. Again, the use of alcohol is very prominent. Many of these homicides are impulsive and for trivial reasons.

Only 8 persons are victim of a *Fight between strangers*. Typically, these are homicides in the public domain, without a clear reason or motive.

Eight women and one boy of eleven are victim of a *Sexual* murder. Offender and victim characteristics vary greatly for these kind of murders.

Homicide in combination with burglary are the most common kind of *Robbery* murders. Among the 23 victims are 5 women.

The division between the three *Criminal* categories are not clear-cut. Some *Liquidations* can also involve drugs trafficking and homicides in the categories *Drug related* or *Criminal other* can be liquidations as well. Only one of the 48 victims is female and all the offenders are male. Most of the homicides in these three categories are committed by ethnic non-Dutch offenders using a gun.

Literatuurlijst

Boer, I. de, R. Hilster, E. Tempelaars, P. Zuurmond, P. Kruise

Zinloos geweld

Tijdschrift voor de Politie, nr. 6, juni 2000, pag. 11-14

Bol, M.W., G.J. Terlouw, L.W. Blees, C. Verwers

Jong en gewelddadig; ontwikkelingen en achtergronden van de geweldscriminaliteit onder jeugdigen

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1998

Onderzoek en beleid, nr. 174

Bovenkerk, F. (red.)

De georganiseerde criminaliteit in Nederland; het criminologisch onderzoek voor de parlementaire enquêtecommissie opsporingsmethode in discussie

Deventer, Gouda Quint, 1996

CBS

Niet natuurlijke dood in Nederland, 1996-1998

Voorburg/Heerlen, Centraal Bureau voor de Statistiek, 2000

CBS

Statistisch Jaarboek

Voorburg/Heerlen, Centraal Bureau voor de Statistiek, 2001

Eck, C.M. van

Eerwraak in Turkije; protest tegen de traditiemoorden

Justitiële verkenningen, jrg. 26, nr. 8, 2000, pp. 87-97

Eggen, H.

Moord en Doodslag

Index, jrg. 7, nr. 4, 2000, pp. 4-5

Eshof, P. van den, E.C.J. Weimar

Moord en doodslag in Nederland; Nederlandse gegevens in internationaal perspectief

Justitiële verkenningen, jrg. 17, nr. 1, 1991, pp. 8-34

Eshof, P. van den, L. Pieterse, H.P. Prins, S.A. Schouten, R.F.M. Tromp

Vermiste personen; registratie en opsporing

CRI, maart 1996

Goldstein, P.J.

The drugs-violence nexus: A tripartite conceptual framework

Journal of Drug Issues, 1985, nr. 14, pp. 493-506

Harries, K.D.

Serious Violence: patterns of homicide and assault in America

Springfield, Charles C. Thomas Publisher, 1990

Kan, J. van, P. Versteegh, P. Meesters

Zinloos geweld, beter bekeken — een probleeminventarisatie van de aard en omvang van zinloos geweld in de regio Haaglanden

Den Haag, Informatieknoppunt Politie Haaglanden, 1999

Katz, J.

Seductions of Crime: Moral and Sensual Attractions in Doing Evil

New York, Basic Books, 1988

Kleemans, E.R., E.A.I.M. van den Berg, H.G. van de Bunt

Georganiseerde criminaliteit in Nederland; rapportage op basis van de WODC-monitor

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 1998

Onderzoek en beleid, nr. 173

Koenraad, F.

Ouderdoding als ultiem delict

Deventer, Gouda Quint bv, 1998

Pompe Reeks, nr. 12

Luckenbill, D.F.

Criminal homicide as a situated transaction

Social Problems, 1977, nr. 26, pp. 176-86

Meloy, J.R.

The nature and dynamics of sexual homicide: an integrative review

Aggression and Violent Behavior, vol. 5, nr. 1, 2000, pp. 1-22

PMB (Politiemonitor Bevolking)

Politiemonitor Bevolking 1999; landelijke rapportage

Den Haag/Hilversum, 1999

Polk, K.

When Men Kill: Scenarios of Masculine Violence

Cambridge, Cambridge University Press, 1994

Ressler, R.K., A.W. Burgess, J.E. Douglas, C.R. Hartman, R.B. d'Agostino

Seksual Killers and Their Victims. Identifying Crime Scene Analysis

Journal of Interpersonal Violence, vol. 1, nr. 3, 1986, pp. 288-308

RMO

Advies 6: Verantwoordelijkheid en perspectief; geweld in relatie tot waarden en normen

Den Haag, SDU, 1998

Schuyt, C.J.M.

Publiek geweld

Delikt en Delinkwent, jrg. 29, nr. 5, 1999, pp. 383-388

Smit, P.R., C. Bijleveld, S. van der Zee

Over de empirische onderbouwing van moord en doodslag typologieën

Tijdschrift voor Criminologie, jrg. 43, nr. 3, 2001, pp. 260-274

Torenbeek, R.

Perfekte moorden en zinloze secties

Modus: tijdschrift voor recherche en forensische wetenschappen, jrg. 8, nr. 5,

1999, pp 15-19

Veen, K. van, V. de Vogel

Liquidaties in Nederland 1992-1994

Zoetermeer, KLPD, 1997

CRI analyserapport, nr. 22/97

Vriezelaar, N., R. Oudshoorn

Woningovervallen in Nederland 1988-1995

Zoetermeer, KLPD, 1996

CRI analyserapport, nr. 25/96

Wallace, A.

Homicide: The Social Reality

Sidney, New South Wales Bureau of Crime Statistics and Research, 1986

Wolfgang, M.E.

Patterns in Criminal Homicide

Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1958

Deze bijlage geeft van alle in 1998 gepleegde moorden een korte beschrijving.

Intimi

- Vooruitlopend op hun echtscheiding wonen een Nederlander en zijn Thaise vrouw apart. De vrouw woont in de echtelijke woning. Haar man is de eigenaar van die woning. Bij het ophalen van de post ontstaat ruzie. De vrouw brengt haar man vervolgens met bijna vijftig messteken om het leven. Zij is veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en zes maanden.
- In het Asielzoekerscentrum in Winschoten wordt een Irakees vermoord door drie andere Irakezen. Het slachtoffer was een verhouding aangegaan met een van hen. De verhouding wordt ontdekt door de echtgenoot. De echtgenoot vindt tegen betaling een andere Irakees bereid om hem te helpen bij de moord op de minnaar van zijn vrouw. Hij dwingt ook zijn overspelige vrouw tot medewerking. De rechter legt de vrouw geen straf op. Haar man wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar. De derde dader krijgt acht jaar.
- Vlak na zijn detentie rijdt een Marokkaan uit eervraak een andere Marokkaan dood. Het slachtoffer begon tijdens de detentie van de dader een relatie met diens vriendin. De dader wordt veroordeeld tot zes jaar detentie.
- Tussen een man van middelbare leeftijd en zijn ex-vrouw ontstaat ruzie over de vraag wie de man het belangrijkste vindt: zijn moeder of zijn ex. De man vermoordt hierna zijn moeder met een riem. Hij wordt door de rechter veroordeeld tot vier jaar detentie. Het slachtoffer en de dader zijn van Nederlandse afkomst.
- Een Marokkaanse vrouw wordt verkracht door een Marokkaan. Haar broer schiet uit eervraak de verkrachter dood. Hij krijgt hiervoor een gevangenisstraf opgelegd van zes jaar. De dader en het slachtoffer waren vroeger goede kennissen.
- Een psychisch gestoorde man slaat zijn oom met een bijl de schedel in. Hij denkt dat hij een buitenechtelijk kind is. Zijn oom zou zijn echte vader zijn en hem seksueel hebben misbruikt. De man heeft plannen om ook zijn ex-vrouw te vermoorden omdat zij een aantal malen aangifte heeft gedaan van verkrachting. Hij krijgt TBS opgelegd. Dader en slachtoffer zijn beide Nederlander.
- Een Joegoslaaf heeft een relatie met de vrouw van een andere Joegoslavische man. De bedrogen echtgenoot neemt wraak en schiet de minnaar van zijn vrouw dood. De dader wordt later aangehouden in voormalig Oost-Duitsland en veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf.
- De relatie tussen een Thaise vrouw en een Nederlandse man ging al geruime tijd niet goed. De vriend hoort stemmen in zijn hoofd die hem opdragen zijn vriendin te vermoorden. Uiteindelijk berooft hij haar van het leven met ruim twintig steken met een koksmes. Hij wordt veroordeeld tot vijf jaar detentie en krijgt daarnaast TBS opgelegd.
- Nadat ze haar zoontje heeft vermoord, pleegt een Nederlandse moeder zelfmoord. Ze lijdt aan godsdienstwaanzin en meent dat haar zoontje Jezus is. Pas vier weken later worden de lichamen van moeder en zoon ontdekt.
- De dosering van de medicijnen van een schizofrene Antilliaanse man is net gehalveerd. Hij krijgt ruzie

met zijn zus en haar Surinaamse vriend. Van kwaadheid gooit hij hun ramen in. De vriend van zijn zus doet hetzelfde bij hem. Hierop ontstaat tussen hen een vechtpartij waarbij de Antilliaan een aantal dodelijke messteken krijgt toegediend. De Surinamer wordt veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf.

– Een zeventienjarige Nederlandse vrouw wist haar ongewenste zwangerschap geheim gehouden. De baby wordt op haar kamer geboren. Na de geboorte gaat de vrouw slapen. Ze wordt om zeven uur in de morgen weer wakker en knijpt het keeltje van haar baby dicht. De baby stikt en de vrouw legt het lijkje op een kast. Daarna gaat ze naar haar werk. Haar moeder vindt in de loop van de ochtend het lijkje. De vrouw wordt psychotisch verkaart en veroordeeld tot zes maanden voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van drie jaar.

– In een vlaag van verstandsverbijstering vermoordt een Surinaamse student een Indonesische kennis in haar woning. De student brengt haar meer dan dertig messteken toe met een mes dat op de tafel ligt. Hij is verliefd op een vriendin van het slachtoffer. Eerder die dag probeert hij in contact te komen met die vriendin. Toen dat niet lukte ging hij naar zijn kennis om over zijn liefdesproblemen te praten. Tijdens zijn voorarrest probeert hij een huurmoordenaar in te huren om zijn buurman te vermoorden die getuige is in deze zaak. De student wordt veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf en TBS.

– Omdat het kind een blok aan haar been is, besluit een moeder zich van haar drie maanden oude baby te ontdoen. Ze verpakt de baby in een plastic zak en gooit het in een sloot terwijl het op dat moment nog leeft. De moeder wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar en TBS.

– Een Turkse man steekt een andere Turkse man dood. Ze hebben ruzie gehad over de relatie tussen de dochter van de dader en

de zoon van het slachtoffer. De dochter is uitgehuwelijkt aan de zoon en deze mishandelt haar. Uiteindelijk is de dader vrijgesproken.

– Op straat wordt een Pakistaanse man met zeven messteken vermoord door een andere Pakistaanse man. De dochter van de dader wilde trouwen met de zoon van het slachtoffer en niet met de man die haar vader voor haar uitkoos. De dader wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf jaar.

– Een alcoholist schiet uit wraak zijn ex-echtgenote dood. Beide zijn Nederlander. De alcoholist krijgt een vrijheidsstraf opgelegd van negen jaar.

– Met tientallen messteken brengt een alcoholist een alcoholiste om het leven. Mogelijk heeft het slachtoffer geweigerd seks met de dader te hebben. Zowel de dader als het slachtoffer zijn Nederlander. De dader is veroordeeld tot een vrijheidsstraf van vijf jaar.

– Een Nederlandse aan drugs verslaafde vrouw heeft nog wat speed van haar Nederlandse ex-vriend. De ex is alcoholist. Hij haalt het spul bij haar op en schiet haar dood zonder een duidelijke aanleiding. Er zijn een nog anderen in de woning aanwezig en die wil hij ook doodschieten. Zijn pistool weigerde. De rechter legt hem een gevangenisstraf op van zeven jaar.

– In een woning wordt een Surinamer door een andere Surinamer met messteken om het leven gebracht. Mogelijk ligt het motief in de relatiesfeer. De straf die de dader krijgt opgelegd, is een gevangenisstraf van vijf jaar.

– Op aanhoudend verzoek van een Nederlandse vrouw wordt een hoogbegaafde schizofrene Nederlandse man in zijn woning doodgeslagen met een koevoet door een andere Nederlandse man. De vrouw was bevriend met het slachtoffer, maar ze meende dat hij haar op afstand martelde door middel van voodoo. Ze krijgt voor dit misdrijf vijf jaar

gevangenisstraf. De man is veroordeeld tot zeven jaar.

– Drie Duitsers vermoorden de Duitse moeder van de kinderen die seksueel door hen zijn misbruikt of gebruikt zouden worden in een pornofilm. De moeder zou hier achter zijn gekomen en wilde aangifte gaan doen. De twee hoofddaders worden (in Duitsland) veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Nummer drie krijgt als medeverdachte vier jaar gevangenisstraf. Er is nog een vierde man betrokken en deze wordt wegens het niet inlichten van de politie veroordeeld tot twee jaar.

– Een Duitser steekt een Nederlandse dood in een woning. Het motief ligt vermoedelijk in de relatiesfeer. De dader is veroordeeld tot zeven jaar. Verder is over dit misdrijf weinig bekend.

– Een Turkse man schiet zijn Nederlandse vriendin dood nadat hij er achter kwam dat zij werkte als prostitué. De man krijgt een gevangenisstraf opgelegd van acht jaar.

– Een overspannen Nederlandse moeder wurgt haar zoontje. De vrouw zou psychotisch zijn.

– Na de bevalling laat een Engelse moeder haar baby naakt achter in haar tuin waar het sterft door onderkoeling. De moeder is psychotisch.

– Tijdens een ruzie steekt een aan harddrugs verslaafde vrouw haar eveneens aan harddrugs verslaafde vriend dood. De rechter legt haar een straf op van twee jaar detentie.

– Een Nederlands stel woont samen met een Marokkaanse man. Ze zijn alle drie aan drugs verslaafd. De Marokkaan wurgt de vrouw omdat ze steeds hysterisch wordt als er geen drugs in huis zijn. Hij wordt hierbij geholpen door de vriend van de vrouw. Deze is medeplichtig en wordt veroordeeld tot vijf jaar. De Marokkaan moet een straf van acht jaar uitzitten

– Een Indonesische man schiet zijn Nederlandse ex-vriendin dood tijdens een ruzie over de omgangsregeling van hun zoontje.

– Een Nederlander die verslaafd is alcohol schiet zijn Nederlandse ex-schoonzoon dood omdat deze onzedelijke handelingen zou hebben verricht met zijn kleinkind. De ex-schoonmoeder zou haar man tot zijn daad hebben aangezet. Zij wordt door de rechter vrijgesproken. De man moet een straf uitzitten van zes jaar.

– Een Koreaanse man die diep in de schulden zit en relatieproblemen heeft, schiet zijn aan harddrugs verslaafde Surinaamse vrouw, zijn twee kinderen en tenslotte zichzelf dood. Pas twee weken later wordt het gezin gevonden.

– Tijdens een ruzie slaat en steekt een Surinaamse man zijn Surinaamse ex-vrouw dood. Zij overlijdt en hij wordt veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf en TBS.

– Een Egyptische man steekt zijn Egyptische echtgenote tijdens een ruzie dood. De man is veroordeeld tot acht jaar detentie.

– Een Nederlandse Marinier brengt zijn zwangere Nederlandse vrouw en zijn kind om het leven. Hij steekt hierna het huis in brand en laat vervolgens zijn hond uit. De man beweert dat hij zijn dochter uit het brandende huis had willen redden om zo te laten zien dat hij een goede vader is. De rechter legt hem een straf op van twaalf jaar wegens dubbele moord en brandstichting.

– Een aan harddrugs verslaafde man wordt doodgestoken door zijn Nederlandse vriendin. Hij zou haar aan de drugs hebben gebracht en verkracht. Als hij haar uitmaakt voor vuile hoer pakt zij een mes en steekt hem herhaaldelijk. De vrouw is psychiatrisch patiënt en wordt veroordeeld tot twee jaar cel.

– Na haar dochtertje van vijf jaar om het leven te hebben gebracht door een klap met een stomp voorwerp doet een psychotische Nederlandse moeder een poging tot

zelfmoord. Het dochtertje is naakt en gedeeltelijk verbrand aangetroffen. Ze is bedekt met bladeren en takken en haar oren en neus zijn met zand volgepropt. De rechter legt de moeder en straf op van vier jaar detentie.

– Het slachtoffer in deze zaak heeft een relatie met de dochter van de dader. Tijdens een ruzie schiet de vader hem dood. Dader en slachtoffer zijn beide Antilliaan. De dader krijgt een celstraf van zeven jaar.

– In de loop van een avond krijgen een Nederlandse man en zijn Nederlandse vrouw herhaaldelijk meningsverschillen. De man pakt een keukenmesje en raakt zijn vrouw in de borststreek. Daarna gaat hij naar zijn eigen slaapkamer en hij treft zijn vrouw de volgende ochtend dood aan. Hij is gestraft met een gevangenisstraf van drie jaar en zes maanden.

– De vrouw van een aan harddrugs verslaafde Nederlandse pooier trekt bij andere een andere Nederlandse pooier in. Zij werkt als prostituee en haar man zit in de gevangenis. Hij komt vrij en steekt de nieuwe vriend van zijn vrouw dood. De rechter veroordeelt hem tot zes jaar cel.

– Tijdens een ruzie wurgt een Turkse man zijn Marokkaanse vrouw met zijn handen. Hij begraaft haar verpakt in een vuilniszak in de duinen en geeft haar bij de politie op als vermist. Zijn straf is zeven jaar detentie.

– Een Marokkaan zou een Hongaarse vrouw ernstig seksueel hebben mishandeld. Zij schiet hem uit wraak dood terwijl hij slaapt. De rechter veroordeelt haar tot een straf van negen jaar.

– Een Joegoslaaf rijdt de auto van zijn Joegoslavische ex-echtgenote en dochter klem. Hij wil praten over de fl. 20.000,- die zijn ex hem nog verschuldigd is. De dochter spuit haar vader traangas in het gezicht waarop vader zijn ex-vrouw en zijn dochter doodschiet. Moeder deed al eerder aangifte tegen haar ex wegens diefstal en bedreiging. Hij

wordt veroordeeld tot tien jaar detentie.

– In eerste instantie wil een psychotische Nederlander zijn moeder vermoorden, maar die weet te ontkomen. Vervolgens steekt hij zijn Nederlandse stiefvader met enkele tientallen messteken dood.

– Nadat hij weg is geweest om boodschappen te doen, treft een Nederlander zijn Nederlandse vrouw dronken aan. De vrouw is net terug uit een afkickkliniek. Haar man wordt zo kwaad dat hij haar schopt en slaat en haar met een fles bewerkt. Hij krijgt een gevangenisstraf opgelegd van vier jaar.

– Het slachtoffer in deze zaak heeft een buitenechtelijke relatie en ligt in scheiding met haar man. Er ontstaat ruzie tussen de beide Nederlandse echtelieden. De man knijpt de keel van zijn vrouw dicht en wurgt haar met een schoenveter. Hij moet een straf van vier jaar en zes maanden uitzitten.

– In een bungalowpark worden een Belgische moeder en haar zoon doodgeschoten door hun Belgische huisvriend. Hij pleegt vervolgens zelfmoord. De vrouw is depressief en lijdt aan ongeneeslijke spierziekte. Mogelijk heeft ze de huisvriend gevraagd om haar te helpen met zelfmoord.

– Tijdens een ruzie in een park doodt een man zijn vriendin die vier maanden zwanger is. Hij snijdt met een scherp voorwerp haar keel door en legt haar in de bosjes. Hij vlucht naar het buitenland, maar wordt daar aangehouden. De rechter legt hem een straf op van zeven jaar detentie. Dader en slachtoffer zijn beide afkomstig uit Sri Lanka.

– Een Turkse vrouw wordt gestalkt door een Turkse heroïnehandelaar. De man heeft een relatie gehad met de vrouw en ze is al eerder door hem bedreigd. Ze roept haar vader ten hulp. Omdat de politie na meerdere aangiften nog niets heeft ondernomen, gaat vader zelf tot actie over en schiet de stalker dood. Hij wordt hiervoor gestraft met acht jaar detentie. De echtgenoot van de

vrouw wordt als mededader veroordeeld tot vier jaar cel.

- In haar eigen huis wordt een Marokkaanse vrouw doodgeschoten door haar vriend. De vriend verklaarde tegen de politie dat drie Algerijnen het huis zijn binnengedrongen. Ze zouden om geld en verdovende middelen hebben gevraagd en haar hebben doodgeschoten omdat zij dat niet gaf. De vriend wordt niettemin voor de moord veroordeeld. Hij moet een straf van acht jaar uitzitten.
- Een Nederlandse vrouw schiet haar aan harddrugs verslaafde Nederlandse echtgenoot dood. Het stel is vlak voor het misdrijf getrouwd. Verder is weinig bekend over het misdrijf.
- In het Amsterdam-Rijnkanaal wordt het lichaam gevonden van een Nederlandse vrouw. Aanvankelijk wordt gedacht aan zelfmoord, maar later blijkt dat zij is vermoord door een Nederlandse kennis. Zij was met die kennis op weg om te gaan winkelen. Er ontstaat ruzie en de kennis wurgt haar. De rechter veroordeelt hem tot acht jaar cel.
- Een dertienjarig Marokkaans meisje is van huis weggelopen en verblijft in een opvangtehuis. Haar Marokkaanse vader ziet haar op straat lopen in gezelschap van een jongen en een meisje. Ze is volgens de vader te luchtig gekleed. Hij wordt woedend en steekt zijn dochter dood. De rechter veroordeelt hem tot tien jaar detentie.
- De dader en het slachtoffer hebben een relatie, maar krijgen als gevolg van toenemend drankgebruik steeds vaker ruzie. Op de dag dat het slachtoffer de relatie verbreekt, wurgt hij haar. Hij wordt veroordeeld tot tien jaar cel.
- Een man komt net uit de gevangenis en zoekt hulp bij het Nederlandse slachtoffer met wie hij voor zijn detentie een relatie had. Het slachtoffer weigert deze hulp te geven waarop zijn vroegere vriend hem steekt en schopt. De dader komt uit Marokko en wordt veroordeeld tot een straf van vier

jaar wegens mishandeling met de dood tot gevolg.

- Een bejaarde Nederlandse man heeft zijn eveneens bejaarde Nederlandse vrouw vermoord. Ze zijn ruim vijftig jaar getrouwd, maar hun huwelijk werd steeds slechter. Toen de vrouw zich voornam een poosje ergens anders te gaan wonen, sloeg hij haar met een asbak en wurgde haar met zijn handen en een touw. Hij krijgt een straf opgelegd van twaalf maanden.
- Er is ruzie ontstaan tussen een vader en zijn dochter. Vader vindt dat zijn dochter te veel televisie kijkt en een te westerse levensstijl heeft. De dochter pakt wat spullen bij elkaar en wil uit het raam klimmen. Ze valt en wordt zo hard door haar vader geslagen dat ze overlijdt. Vader krijgt een straf van acht jaar detentie toegemeten.
- Het slachtoffer in deze zaak is een Aziatische man die een verhouding heeft gehad met een van de daders. Zij brengt hem samen met een andere Aziatische man in de auto naar huis. De ex en de vrouw krijgen ruzie. Hij trekt een mes en er ontstaat een worsteling waarbij de ex zelf in zijn been wordt gestoken. Als gevolg hiervan overlijdt hij.
- Tijdens een familiebijeenkomst schiet een man zijn oom dood. Dader en slachtoffer zijn beide van Antilliaanse afkomst. De dader lijdt aan waanideeën en is ontoerekeningsvatbaar.
- In de keuken van haar huis wordt een Nederlandse vrouw door haar Nederlandse zoon gewurgd en met een mes in de hals gesneden. Wat de zoon tot zijn daad bewogen heeft, is niet bekend.
- De dader is op de dag van de moord door zijn vrouw verlaten. Hij houdt zijn latere slachtoffer daarvoor verantwoordelijk. Tijdens een ontmoeting met het slachtoffer op een bekende ontmoetingsplaats voor homoseksuelen steekt hij het slachtoffer dood. Dader en slachtoffer zijn beide Nederlander.

De rechter legt de dader een gevangenisstraf op van zes jaar.

- Een Marokkaanse man komt er achter dat zijn Nederlandse vriendin werkt als prostituee. Hij schiet haar dood in een garagebox. De rechter legt hem een vrijheidsstraf op van zes jaar.
- Een Egyptenaar vermoordt zijn Nederlandse vrouw en drie kinderen

Ruzie — bekenden

- Tijdens een optreden in een oefenloods voor heavy metal bands is een Nederlandse gitarist een Amerikaanse gitarist aan het sarren. Een woordenwisseling volgt. Na afloop wordt buiten doorgeruzied waarbij de Amerikaan de Nederlander een aantal dodelijke messteken toebrengt. Hij wordt hiervoor veroordeeld tot een vrijheidsstraf van zes jaar.
- Een Italiaanse man waarvan bekend is dat hij veel drinkt krijgt in een café ruzie met een Nederlandse bezoeker. Voor het café schiet de Nederlander de Italiaan dood. De dader vlucht vervolgens naar België. Onlangs is hij alsnog opgepakt.
- Twee negenjarige Nederlandse jongetjes laten een Nederlands slachtoffertje van drie jaar door het ijs zakken. Ze hebben haar een dichtgevroren sloot opgedreven door haar schoppen en te slaan. Zonder hulp te bieden of om hulp te roepen kijken ze toe hoe het meisje verdrinkt.
- Een aan drugs verslaafde, labiele Nederlander wordt getreiterd en mishandeld door zijn eveneens verslaafde huisgenoten. Hij overlijdt als gevolg van deze mishandelingen. De huisgenoten snijden zijn lijk in delen. Later vindt de politie de lichaamsdelen terug in drie plastic zakken op verschillende locaties. Er worden drie daders voor dit misdrijf veroordeeld. Een Nederlandse man krijgt een gevangenisstraf opgelegd van een jaar en drie maanden. De tweede man is afkomstig uit Engeland en krijgt een straf opgelegd van twaalf jaar. De derde en laatste dader is weer een

met een mes, sticht brand in huis en rijdt zichzelf daarna dood. Het motief is onduidelijk.

- Een Nederlands stel is verslaafd aan harddrugs. Ze hebben een lat-relatie. De man mishandelt de vrouw geregeld. Als hij dat weer een keer doet, steekt zij hem met een vleesmes in het hart. Ze wordt veroordeeld tot twee jaar detentie.

Nederlander. Hij is veroordeeld tot tien jaar detentie.

- In een 'zelfstandig wonen project' van een stichting is een Algerijn doodgestoken door twee Chinezen. Ze zijn huisgenoten van elkaar en kregen ruzie over een radio die te hard zou staan. Het slachtoffer en de daders zijn minderjarige asielzoekers. Een van de daders wordt veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf.

- Na een ruzie wordt een Marokkaan door drie mannen doodgeschoten terwijl hij uit zijn auto stapt. Een Nederlandse dader en een Surinaamse dader worden veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf. De derde dader is ook een Surinamer. Zijn zaak wordt onvoorwaardelijk geseponeerd.

- Op straat schiet een Antilliaan een Marokkaan dood. De twee hebben al geruime tijd ruzie. De Antilliaan krijgt voor dit misdrijf een gevangenisstraf opgelegd van zeven jaar.

- Een Nederlandse alcoholist ziet in een park een Nederlandse man liggen slapen met wie hij een week eerder ruzie had. Hij slaat hem met een stoeptegel op het hoofd. De rechter legt hem een gevangenisstraf op van vier jaar.

- Een Nederlandse vriend van het eveneens Nederlandse slachtoffer had ooit een verhouding met de toen vijftienjarige zus van de dader. De dader noemde hem daarom kinderverkrachter. Tijdens een dorpsfeest ontstaat ruzie. Na het

feest ging het slachtoffer met zijn vriend naar het huis van de dader. Deze voelt zich bedreigd. Hij pakt een mes en zwaait daarmee. Het slachtoffer raakt hierbij dodelijk gewond. De dader krijgt een straf van twee jaar en vijf maanden detentie.

– Tijdens een ruzie schiet een aan drugs verslaafde Iraniër de Antilliaanse eigenaar van een coffeeshop dood. Het slachtoffer had hem eerder bedreigd en maakte een vreemde beweging waarop de dader schoot. Hij moet een straf uitzitten van acht jaar.

– Een Antilliaanse man wordt op straat doodgeschoten door twee andere Antilliaanse mannen. Een van hen wordt veroordeeld tot zes jaar. De ander tot zes jaar en zes maanden. Verder is nagenoeg niets bekend over deze moord.

– Er ontstaat onenigheid tussen een Marokkaanse man en wat jongeren die op straat aan het voetballen zijn. De man geeft een van de jongeren een draai om de oren. De Surinaamse vriend van de moeder van de jongen zoekt de Marokkaan later op en steekt hem dood.

– Een aan alcohol verslaafde Rwandees die een woning onderverhuurt, vermoordt zijn Ghanese onderhuurders in verband met een al langer lopend geschil over de huur. De manier waarop hij ze met een mes van het leven heeft beroofd is zeer gewelddadig. De rechter legt hem een straf op van zestien jaar cel.

– Twee Nederlandse, bevriende alcoholisten krijgen ruzie op straat. De één bedreigt zijn vriend met een mes. De ander trekt vervolgens ook een mes en steekt zijn vriend in het hart. Een volle tram is getuige.

– Twee vaders schieten een andere vader dood. Waarschijnlijk is dit het gevolg van een ruzie tussen de kinderen van de drie vaders. De dader die de trekker overhaalde moet een straf van tien jaar detentie uitzitten. De ander een straf van twee jaar.

– Een aan drank en drugs verslaafde Nederlander slaat een andere Nederlander tijdens een ruzie in een café tegen de grond. Het slachtoffer overlijdt in ziekenhuis als gevolg van hersenletsel. De rechter veroordeelt de dader tot een celstraf van twee jaar en zes maanden.

– Twee aan harddrugs verslaafde Nederlands mannen krijgen ruzie over de betaling van een paar klusjes die in huis zijn gedaan. Een van hen steekt de ander dood. Hij krijgt van de rechter een straf opgelegd van tien jaar detentie.

– Een Surinaamse alcoholist vergist zich wegens dronkenschap in het portiek van zijn huis en probeert het huis van twee Nederlandse broers binnen te komen. Zij denken dat er wordt ingebroken en slaan de man met een honkbalknuppel de schedel in. De broer die de klap toebrecht moet een straf van vijf jaar uitzitten. De andere broer is niet veroordeeld.

– Terwijl hij onder invloed van cocaïne verkeert steekt een aan drugs verslaafde Liberiaan een Jamaicaan op straat dood met een steakmes. Het slachtoffer schopte hem eerder in zijn gezicht waarna de dader hem achtervolgde. De dader is zelf naar de politie toegegaan. Er is nog geen veroordeling en verder is weinig bekend over dit misdrijf.

– Een Irakees steekt een andere Irakees dood met stanleymes. Ze kregen ruzie bij het inzamelen van geld voor een vriend die in de gevangenis zit. De dader wil niet meebetalen en voelt zich bedreigd door het slachtoffer.

– In de gezamenlijke woonkamer van een Asielzoekerscentrum ontstaat ruzie over het eigendom van het televisietoestel dat daar aanwezig is. Een man uit Sierra Leone steekt hierbij een Liberiaanse man in de buik. Hij overlijdt aan de gevolgen van de steekpartij. De dader krijgt een gevangenisstraf opgelegd van zes jaar.

– Twee Nederlanders krijgen ruzie over de verkoop van een auto. Het

slachtoffer heeft de auto aan de dader verkocht, maar er nog geen geld voor gevangen. Tijdens de ruzie pakt de dader een pistool en schiet daarmee de verkoper dood. De dader moet een gevangenisstraf van acht jaar uitzitten.

– In een asielzoekerscentrum gaat een Keniaanse man aan een tafel zitten, waarop een Kongolese man zit. Deze geeft de Keniaan een klap, valt daarbij van tafel, neemt de tafel en alles wat erop staat en de Keniaan met zich mee in de val. De Keniaan pakt een mes en steekt hem dood. Zijn straf bedraagt vier jaar detentie.

– Kinderen gooien vanaf een balkon water over een Indiase man. De man doet zijn beklag bij de ouders van de kinderen waarop de vader de man in zijn buik en zijn nek steekt. De vader is afkomstig uit Turkije.

– In een discotheek wordt een Surinaamse man doodgeschoten door een Antilliaanse man. Ze kregen ruzie over het morsen van bier. De dader krijgt TBS met dwangverpleging opgelegd.

– Tijdens een ruzie doodt een aan harddrugs verslaafde Nederlandse man een Nederlandse kennis. De ruzie ontstond in een woning en wordt op straat uitgevochten. De dader sloeg en trapte het slachtoffer tegen het hoofd. In het ziekenhuis overlijdt het slachtoffer.

– Een Nederlandse alcoholist en een aan harddrugs verslaafde man zijn bevriend en krijgen ruzie. De alcoholist slaat zijn vriend met een houten knuppel waarop deze de alcoholist doodschiet. Hij wordt veroordeeld tot vijf jaar cel.

– Een aan alcohol verslaafde Nederlandse caféhouder heeft nog ruim dertig gulden tegoed van een Nederlandse klant. Deze klant beweert niets van de schuld te

weten. Op straat steekt de klant zijn middelvinger naar hem op. De kroegbaas wordt zo kwaad dat hij de klant doodschiet. Hij krijgt een celstraf van zeven jaar.

– Twee kennissen krijgen ruzie in een videotheek. Waarschijnlijk ging de ruzie over geld. Eenmaal buiten loopt de ruzie uit op een vechtpartij waarbij de ene man de andere een dodelijke vuistslag toebrengt. Het slachtoffer is een Nederlandse alcoholist en de dader komt uit Zwitserland.

– Twee drugsdealers hebben ruzie over geld. Ze bespreken de zaak in een wasserette, maar het escaleert en er ontstaat een vuurgevecht waarbij de ene man de andere doodschiet. Het slachtoffer is een Israëliër en verslaafd aan drugs. De dader komt uit Turkije. Er zijn diverse verdachten en er is al een Turkse man veroordeeld tot vier jaar cel wegens medeplichtigheid.

– Een aan alcohol en drugs verslaafde Antilliaan snijdt een andere Antilliaan de keel door. Ze hadden ruzie over de vraag wiens eigendom een bepaalde auto is. De dader krijgt een straf van twaalf jaar detentie opgelegd.

– Een Nederlandse man die mede-eigenaar is van een bedrijfje dreigt door zijn compagnon uit dit bedrijf te worden gezet. Tijdens een ruzie hierover trekt hij een pistool en wil hij de compagnon neerschieten, maar raakt per ongeluk diens Nederlandse vriendin en zij overlijdt. Hij is veroordeeld tot negen jaar detentie.

– Twee Nederlandse burens hebben al geruime tijd ruzie. Nadat de ene buurman weer eens een rechtszaak tegen zijn buurman verloor, besloot hij hem te vermoorden. Hij schiet de buurman meer terwijl deze zijn hond uitlaat. De man krijgt een gevangenisstraf opgelegd van acht jaar.

Ruzie — onbekenden

– Na een ruzie in een discotheek wordt op de Nederlandse portier

geschoten. De portier schiet terug en raakt een Nederlandse man die

toevallig buiten staat. Er worden vier mannen voor dit misdrijf veroordeeld. De dader is een Antilliaanse man en hij krijgt een gevangenisstraf opgelegd van vijf jaar. Twee andere Antillianen zijn aangemerkt als mededader en veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar. De vierde is een Nederlander. Hij moet een gevangenisstraf uitzitten van anderhalf jaar.

- In en rond een Turks café ontstaan op een avond ruzies en vechtpartijen waar veel mensen bij betrokken zijn. De dader was iemand aan het mishandelen en het slachtoffer bemoede zich daarmee. Vervolgens wordt het slachtoffer door de dader geslagen en met een mes in zijn hartstreek gestoken. De dader is veroordeeld tot negen jaar detentie.
- Een Marokkaanse man wil dat een Nederlandse fietsenmaker zijn band direct plakt. Wanneer de fietsenmaker dat niet doet, steekt de Marokkaan de man dood. De rechter veroordeelt de man tot tien jaar detentie.
- In een snackbar zoekt een Nederlandse klant ruzie met een

Zeden

- Een Nederlandse vrouw wordt door een onbekende man seksueel misbruikt en gedwongen haar bankpasje af te geven. Ook dwingt hij de vrouw om haar bank telefonisch opdracht te geven haar aandelen te verkopen en het geld op haar bankrekening te storten. Ze wordt vervolgens in haar woning door verstikking om het leven gebracht. De dader probeert het geld van haar rekening te halen, maar dit mislukt. Terwijl de dader mogelijk al bij haar in huis was, heeft het slachtoffer telefonisch contact gehad met haar werk en met een vriendin.
- Een Marokkaanse man wurgt een Nederlandse vrouw met coaxkabel. Hij meldt zichzelf bij de politie en zegt dat hij schizofreen is en dat er daardoor mogelijk iets ergs is gebeurd. De politie treft de vrouw

andere Nederlandse klant. Buiten wordt de ruzie uitgevochten. Daarbij komt de ruziezoeker om het leven. De dader moet een straf uitzitten van vier jaar .

- Een Marokkaanse alcoholist schiet in café per ongeluk een Marokkaan dood en wordt daarop zelf door een onbekende dader doodgestoken. Eerder op de avond is ruzie in het café ontstaan en daarna is het onrustig.
- Een aan harddrugs verslaafde Surinaamse man krijgt ruzie met een Tunesier over verdovende middelen. De Tunesier wil wegrennen en vervolgens steekt de Surinamer hem een mes in zijn rug. Hij wordt door de rechter veroordeeld tot tien jaar cel.
- Een aan harddrugs verslaafde Surinamer blokkeert met zijn fiets de doorgang van een auto. De Pakistaanse automobilist verzoekt de Surinamer hem doorgang te verlenen. Hij weigert dit en er ontstaat een handgemeen waarbij de automobilist wordt doodgestoken. De Surinamer wordt door de rechter veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar.

aan in een woning. Ze is bedekt met etensresten en heeft een fles wijn in haar hand. De man is veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en acht maanden.

- Omdat zij weigerde seksueel contact met hem te hebben, vermoordt een aan harddrugs verslaafde Nederlandse man door middel van messteken een Nederlandse vrouw. Vier maanden later wordt het stoffelijk overschot van de vrouw in Duitsland teruggevonden. De man wordt veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf en krijgt tevens TBS opgelegd.
- In een meertje wordt het lichaam gevonden van een zwakbegaafde vrouw. Het is niet zeker of zij om het leven is gebracht. Mogelijk is zij

gestikt in een astma-aanval. Ze werkt samen met een hulpkoster in een kerkgebouw. Deze hulpkoster is al eerder veroordeeld wegens verkrachting en poging tot moord en is behandeld in een TBS-kliniek. Mogelijk heeft hij het slachtoffer in een afvalbak gedaan en naar de vindplaats gebracht. Hij wordt verdacht van moord, maar de rechter heeft hem vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.

– Na seksueel contact met haar gehad te hebben schiet een Turkse man een Nederlandse studente dood. Mogelijk heeft hij haar in het bos verkracht. Tijdens zijn arrestatie schiet hij zichzelf door het hoofd.

– Rond middernacht wordt een vierjarig Zuid-Amerikaans meisje door een Irakees uit huis ontvoerd, seksueel misbruikt en vervolgens vermoord. Ze wordt de volgende ochtend dood aangetroffen in een water. De Irakees is veroordeeld tot twaalf jaar en wordt overgedragen aan Irak. Zijn broer zou ook betrokken zijn en deze is Nederland al uitgezet.

Roofmoord

– Een Nederlandse man wordt dood aangetroffen. Hij is vermoedelijk tijdens een roofoverval door twee Nederlandse daders met een hard voorwerp op het hoofd geslagen. De daders zijn veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf en zes jaar.

– Drie mannen worden tijdens een inbraak beschoten door een eigenaar van een garage. Een van de inbrekers overleeft de aanslag niet. De dader wordt schuldig bevonden aan doodslag en gestraft met een gevangenisstraf van vijf jaar en drie maanden. Dader en slachtoffer zijn beide Nederlander.

– Een Egyptenaar wordt door twee gemaskerde mannen overvallen terwijl hij aan het werk is in een snackbar. Hij verzet zich en wordt daarop door de overvallers doodgeschoten. Het slachtoffer werkte illegaal in de snackbar. Wie de daders zijn, is nog onbekend.

– Een elfjarige Nederlandse jongen verdwijnt tijdens een zomerkamp. Er is een zoekactie gestart en de jongen wordt dood aangetroffen in het bos. De doodsoorzaak is onbekend. Er zijn veel verdachten, maar er is nog niemand aangehouden.

– De dader en het slachtoffer in deze zaak ontmoeten elkaar tijdens een café- en kermisbezoek. Later op de avond neemt de man de vrouw mee de polder in. Hij wil seks met haar, maar zij weigert. Vervolgens wurgt hij haar. Dader en slachtoffer zijn beiden van Belgische afkomst.

– Een Nederlander krijgt acupressuur behandelingen van een Nederlandse therapeute. Hij is verliefd op haar, maar zij niet op hem. Na een seksueel getint incident stelde zij voor de behandeling door een collega te laten overnemen. Hierop wordt hij woedend en steekt haar dood. De rechter legt hem een gevangenisstraf op van vijf jaar.

– Vlak voor zijn dood bezoekt een Surinaamse man een dealpand. Hij koopt drugs en gebruikt daar ter plekke wat van. Twee andere Surinamers komen even later ook het pand binnen. Van een van hen is bekend dat hij een drugsverslaafde is. Het slachtoffer verlaat het pand en wordt gevolgd door het tweetal. Op een galerij van een flat steken ze hem neer en beroven hem van zijn sieraden. Een dader wordt veroordeeld tot zes jaar gevangenis, de ander tot een jaar.

– Door middel van een klap op het hoofd is een bejaarde Nederlandse vrouw in haar eigen woning vermoord. Een Portugese man die verslaafd is aan gokken, alcohol en harddrugs wordt verdacht. Hij had een relatie met de dochter van het slachtoffer en wordt ook in verband gebracht met twee andere moorden. Wegens gebrek aan bewijs spreekt de rechter hem vrij.

- Een Nederlandse duivenfokker wordt vermoord aangetroffen door burens. De zaak is nog in onderzoek. Er is veel onduidelijkheid en er lijken veel verdachten te zijn.
- Een Nederlandse vrachtwagenchauffeur ziet dat zijn vrachtauto wordt gestolen. Hij rent er achteraan en weet zich vast te klemmen aan de vrachtwagen. De aan harddrugs verslaafde Nederlandse autodief rijdt vlak langs een bushokje waardoor het slachtoffer wordt geplet. De dader wordt veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf.
- Terwijl hij door een park fietst wordt het slachtoffer in deze zaak aangevallen en neergestoken. Het slachtoffer is een Nederlandse homoseksuele man die op dat moment op weg is naar een ontmoetingsplaats voor homoseksuelen. De politie is de daders of dader nog niet op het spoor. Vermoed wordt dat de man is aangevallen in verband met een straatroof.
- Een Poolse man met grote geldschulden weet dat een autohandelaar mogelijk veel geld op zak heeft. Hij lokt de handelaar mee naar huis en schiet hem dood. De Pool wordt veroordeeld tot tien jaar detentie.
- Van een Nederlandse man is bekend dat hij veel gouden sieraden bezit. Drie Nederlanders plegen een overval op hem in zijn woning en schieten hem dood. De hoofdverdachte wordt veroordeeld tot vijftien jaar detentie. De twee anderen krijgen vrijheidsstraffen opgelegd van acht jaar en twee jaar.
- Een Nederlander die zich bezighoudt met illegale gokpraktijken wordt geschopt, gestoken en gewurgd door drie mannen. Twee van de mannen komt uit Jordanië en de ander komt uit Irak. Ze dachten dat de gokbaas mogelijk een ton aan contant geld in huis zou hebben. De mannen krijgen alle drie een straf opgelegd van tien jaar cel.
- In zijn woning wordt een Nederlandse pedofiel van vijftig jaar beroofd en met een steekwapen vermoord door een achttienjarige Surinaamse jongen. De jongen zegt dat hij al langere tijd door het slachtoffer seksueel is misbruikt. Naast TBS krijgt de jongen vier jaar detentie opgelegd.
- Via een openstaande deur komt een aan harddrugs verslaafde Marokkaanse man de woning van een bejaarde Nederlandse vrouw binnen. Hij slaat de vrouw met een hamer de schedel in, doorzoekt het huis en neemt het huishoudgeld mee. De rechter spreekt hem vrij wegens gebrek aan bewijs.
- Een Antilliaanse jongen en een Surinaamse jongen beroven een Duitser op straat van zijn tas. Het slachtoffer valt met zijn hoofd op de grond en overlijdt in het ziekenhuis aan de gevolgen daarvan. De jongens zijn nog minderjarig. Ze worden voor vier maanden in een internaat geplaatst.
- Een bejaarde Nederlandse vrouw wordt in haar seniorenwoning vermoord en beroofd. De vermoedelijke dader is een Portugese alcoholist die ook wordt verdacht van een moord op een andere bejaarde vrouw. Hij wordt vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.
- Tijdens een roofoverval op een villa wordt een Nederlandse vrouw doodgeschoten. Het Turkse brein achter de overval en de Turkse schutter worden veroordeeld tot tien jaar cel. Nog zeven andere mannen zijn bij dit misdrijf betrokken en er voor veroordeeld.
- Een aan alcohol en drugs verslaafde Nederlandse man verzorgt een andere Nederlandse alcoholist die slecht ter been is. Om boodschappen te kunnen doen beschikte de man over het bankpasje van de alcoholist. Hij maakte daar misbruik van door geld op te nemen om cocaïne te kopen. Hij wordt op een gegeven moment bang voor ontdekking en wurgt de man. Wegens gebrek aan bewijs wordt hij niet veroordeeld wegens moord.

- Een Nederlandse café-eigenaar wordt in zijn café vermoord door een aan alcohol en drugs verslaafde Nederlander. De dader gaat er vervolgens met de kasinhoud vandoor. Een aantal jaar geleden vermoordde de dader ook al zijn eigen vriendin. Hij moet een straf uitzitten van zeventien jaar.
- Drie mannen met een bivakmuts plegen een inbraak in een motor-groothandel. Dit wordt opgemerkt door mensen die horen dat een ruit wordt ingeslagen. Een van de inbrekers schiet een Nederlandse getuige dood. Het is niet bekend wie de daders zijn.
- Twee Marokkanen en een Algerijnse asielzoeker overvallen een illegale coffeeshop. Ze nemen geld en softdrugs mee en laten de Marokkaanse eigenaar van de coffeeshop vastgebonden achter met een stuk van een trui in zijn mond. Hierdoor is de man gestikt. De overvallers worden alledrie veroordeeld tot een vrijheidsstraf van zeven jaar.
- Het slachtoffer in deze zaak is een buurman van de daders: een aan cocaïne verslaafd stel. De

Liquidaties

- Het slachtoffer in deze zaak zat samen met de Turkse daders wegens brandstichting in de gevangenis. De daders verdenken het slachtoffer ervan dat hij hen bij de politie heeft verraden en vermoorden hem. Slechts een van de daders is bekend. Hij krijgt een gevangenisstraf opgelegd van twaalf jaar.
- Twee aan drugs verslaafde Spaanse mannen worden voor hun woning doodgeschoten. De schoten zijn van dichtbij in hun nek afgevuurd. Ze werkten beiden regelmatig voor een Colombiaans drugskartel. Er is niets bekend over de daders.
- Omdat een verslaafde Turkse drugsrunner wat zou hebben gebruikt van een geleverde partij drugs, wordt hij vermoord door een

buurman is een vermogend man en zijn burens kwamen vaak bij hem om te bellen of om geld te lenen. De mannelijke helft van het stel slaat de buurman dood met een ijzeren buis. Hij gaat dezelfde nacht nog twee keer terug om goederen uit het huis te halen. Zijn vriendin zou hem tot dit misdrijf hebben aangezet. Zij wordt wegens medeplegen van een roofmoord veroordeeld tot acht jaar detentie. Haar vriend krijgt een straf van twaalf jaar.

- Een aan harddrugs verslaafde Nederlandse man brengt een bejaarde Nederlandse vrouw in haar woning door wurging om het leven. Vermoedelijk ging het om diefstal. De dader moet een straf van veertien jaar uitzitten.
- Twee Turkse mannen en een Turkse vrouw die allemaal aan drugs verslaafd zijn, overvallen een Turkse drugsdealer in diens eigen huis. De man is ook Turks en ook verslaafd aan drugs. Hij weigert de overvallers een bedrag van vijfduizend gulden te geven en wordt doodgeschoten. De man die de trekker overhaalde krijgt een straf van acht jaar detentie. De vrouw moet drie jaar zitten en de andere man vijf jaar.

eveneens verslaafde Turkse drugsdealer. De dealer wordt vrijgesproken wegens gebrek bewijs, maar bekent later spontaan. Een andere Turk bekent te zijn opgetreden als chauffeur. Met de moord zou hij naar eigen zeggen niets van doen hebben.

- Twee Nederlanders hebben een groep Albanezen opgelicht bij een drugsdeal. Een andere Nederlander weet dat en chanteert hen daarmee. De oplichters beleggen een ontmoeting met de chanteur. Ze nemen nog twee anderen mee die de chanteur klappen zouden geven. Vervolgens wordt de chanteur doodgeschoten. De oplichters krijgen een gevangenisstraf opgelegd van twaalf jaar en acht jaar. De twee handlangers worden veroordeeld tot zeven maanden detentie.

- Een Chinees wordt doodgeschoten door een andere Chinees. Waarschijnlijk is de moord een wraakactie van de Chinese maffia. Over de zaak is verder nauwelijks iets bekend.
- Een Turkse man wordt op straat neergeschoten. Het schot is van dichtbij afgevuurd en raakte de linkerzijde van zijn hoofd. De dader is onbekend.
- Een Turkse drugsdealer wordt 's nachts op straat doodgeschoten. De dader is een illegaal in Nederland verblijvende Turk. Hij is ingehuurd door een aan harddrugs verslaafde Turkse klant van het slachtoffer.
- Terwijl een Nederlandse automobilist wacht voor een stoplicht wordt hij gedood door kogels die door de voorruit van de auto zijn geschoten. Er zijn twee Nederlandse daders aangehouden. Zij worden beide veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar. Vermoedelijk is er nog een derde dader, maar daar is niets over bekend.
- Een Nederlandse eigenaar van een makelaarskantoor die getuige was in een rechtszaak wordt in zijn kantoor doodgeschoten. Vermoedelijk gaat het hier om een afrekening. Er zijn nog geen daders aangehouden.
- Op een landgoed worden twee Nederlandse drugshandelaren doodgeschoten. Twee toevallige getuigen treffen hetzelfde lot. De getuigen zijn broers die op het landgoed woonden. Over de daders is nagenoeg niets bekend.
- In opdracht van zijn twee Indiase neven wordt een Indiase drugsdealer door een Surinaamse huurmoordenaar vermoord. De neven zijn van mening dat het slachtoffer als drugsdealer teveel macht wil uitoefenen. Er is een vierde man bij betrokken. Hij is een

Nederlander en hij lokte het slachtoffer naar zijn woning. Daar is het slachtoffer een dosis vergiftigde cocaïne toegediend. Vervolgens is hij vastgebonden en met een blok beton op zijn rug in het Noordzeekanaal gegooid. Hij kwam door verstikking om het leven. De huurmoordenaar moet een straf van twaalf jaar uitzitten. Een van de neven wordt wegens uitlokking van moord veroordeeld tot vijftien jaar. De ander wordt ook gezien als medeopdrachtgever, maar hij is alleen veroordeeld wegens handel in verdovende middelen. De vierde krijgt een straf van negen jaar vanwege het feit dat hij het slachtoffer in de val lokte.

- Een Albanese man komt een biljarthal binnen en schiet uit wraak twee Albanese mannen dood die aan het biljarten zijn. Volgens de dader gaat het om vrouwenhandelaren die hem eerder ontvoerden waarbij ze losgeld hebben geëist. Vermoedelijk zijn twee andere mannen eveneens bij de moord betrokken. Er is nog niemand veroordeeld.
- Een Marokkaanse man wordt in de drugswereld in verband gebracht met verduistering van een partij drugs. Hierom heeft hij een pak slaag gekregen. Naar eigen zeggen is de Marokkaan slachtoffer geweest van een ripdeal. De man huurt vervolgens uit wraak twee Spanjaarden in om één van de bij het pak slaag betrokken Nederlandse mannen dood te schieten. Hij wordt veroordeeld tot zestien jaar cel en de twee Spaanse huurmoordenaars krijgen vijftien jaar cel toebedeeld.
- Twee illegaal in Nederland verblijvende Ghanezen worden dood aangetroffen. Ze zijn door kogels om het leven gebracht. De zaak heeft mogelijk te maken met cocaïne-smokkel. Er zijn nog geen verdachten aangehouden.

Drugsdeal

- Tijdens de verkoop van een kilo cocaïne ontstaat onenigheid. De koop vindt plaats in een vrijwel lege

onderverhuurde woning. Een Nederlandse drugsdealer die bemiddelt bij deze verkoop wordt

doodgeschoten door vier aan harddrugs verslaafde Surinamers. De dader die het dodelijke schot loste wordt veroordeeld tot een vrijheidsstraf van zes jaar en drie maanden. De tweede dader krijgt een straf opgelegd van zeven maanden en de derde een straf van een jaar en negen maanden.

– Vijf mannen uit voormalig Joegoslavië krijgen op straat ruzie over een partij geleverde harddrugs. Er ontstaat een vechtpartij. Een van de mannen trekt een wapen en dreigt daarmee een van de anderen. Hij wordt daarop door die ander doodgeschoten. De Joegoslaven beschikken over een Italiaanse verblijfsvergunning en zijn naar Nederland toegekomen om kleding te verhandelen.

– Een illegaal in Nederland verblijvende Surinamer wordt tijdens een ruzie over gesmokkelde bolletjes cocaïne door twee Surinaamse broers met messteken om het leven gebracht. De daders steken daarna de woning in brand. Beiden worden wegens brandstichting en moord veroordeeld tot een vrijheidsstraf van twaalf jaar.

– Twee aan harddrugs verslaafde Italianen worden doodgeschoten in een loods. Het was de bedoeling dat zij in deze loods een partij cocaïne zouden kopen van een Nederlander en een Cyprioot. Tijdens de koop ontstaat onenigheid waarop de Nederlander en de Cyprioot enkele schoten lossen. Er valt niet meer te achterhalen wie de dodelijke schoten loste. De Nederlander is wegens doodslag veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf. De Cyprioot is later opgepakt in Frankrijk.

– Een Braziliaanse man wordt doodgeschoten tijdens een drugsdeal die uitloopt op een ripdeal. De plaats van handeling is een woning. Nadere informatie ontbreekt.

– Tijdens de verkoop van een aantal kilo's softdrugs wordt de koper — een Turkse coffeeshopeigenaar — door twee Nederlandse drugsdealers voor het hoofd geschoten. De schietpartij vindt plaats in een kamer boven een

coffeeshop. Via de coffeeshop gaan de daders er vandoor met het geld van de koper en lossen in het voorbijgaan nog enkele schoten. Een dader is veroordeeld tot veertien jaar cel, de ander tot twaalf jaar.

– Het slachtoffer in deze zaak is een Antilliaanse drugsdealer. Hij is op het centraal station vermoord door een Surinaamse harddrugsverslaafde omdat deze hem slechte kwaliteit drugs zou hebben verkocht. De dealer weigert de verslaafde het geld voor de drugs terug te geven. Hierop wordt de verslaafde boos en steekt de dealer in zijn hartstreek. Hij krijgt een gevangenisstraf opgelegd van vier jaar en zes maanden.

– Een Amerikaanse kunstenaar die zich tevens bezighoudt met drugshandel heeft een afspraak gemaakt om een paar kilo softdrugs af te leveren. Hij is vermoedelijk tijdens de levering met een voorwerp op het hoofd geslagen. Er zijn nog geen daders bekend.

– Bij een uit de hand gelopen ripdeal wordt een Turkse man door drie aan harddrugs verslaafde Joegoslaven doodgeschoten. Er is vanuit een aan de snelweg gelegen woning naar buiten geschoten. De drie daders hebben gevangenisstraffen opgelegd gekregen van vier, zes en zeven jaar.

– Na onenigheid over drugs schiet een Marokkaan een andere Marokkaan op straat dood. De dader moet een vrijheidsstraf van tien jaar ondergaan.

– Terwijl hij cocaïne probeert te verkopen aan iemand die in een auto zit, wordt een aan drugs verslaafde Ethiopische drugsdealer neergestoken en overreden. Vermoedelijk is de dader degene die in die auto zat. De Ethiopiër heeft hem waarschijnlijk eerder geen echte cocaïne verkocht en de dader is daarom uit op wraak.

– Bij een mislukte ripdeal schiet een Algerijnse man een Palestijnse man dood. De vermoedelijke dader is nog niet veroordeeld.

- Tijdens een drugsdeal wordt een Surinaamse man op een landweg doodgeschoten door een Nederlandse man. Zijn vriend die dienst deed als chauffeur is in zijn schouder geraakt. Er zijn aanwijzingen dat het ook om een afrekening zou kunnen gaan. De dader laat niets los over het misdrijf. Hij is veroordeeld tot zeventien jaar detentie.
- Naar aanleiding van een ruzie omtrent een drugsdeal steekt een aan drugs verslaafde Antilliaanse man een Engelsman dood. De Engelsman en een vriend proeven de cocaïne van de Antilliaan zonder daar voor te betalen. Ze slaan vervolgens op de vlucht en de Antilliaan zet een achtervolging in. De rechter veroordeelt hem tot vier jaar gevangenisstraf.
- Een Nederlander schiet een Marokkaan dood. De moord houdt waarschijnlijk verband met handel in drugs. Getuigen hoorden harde knallen en gestommel en zien de vermoedelijke dader weggrijden. Het slachtoffer wordt na enkele dagen dood aangetroffen in zijn slaapkamer. De vermoedelijke dader is gevlucht, maar is later toch gearresteerd. Hij is nog niet veroordeeld.
- Een man uit Trinidad en Tobago is in zijn woning door veel messteken om het leven gebracht. Hij heeft cocaïne verkocht, maar bleek met vals geld te zijn betaald. Later zou hij verhaal zijn gaan halen bij de kopers. Vermoedelijk is hem dat fataal geworden. Er zijn nog geen verdachten aangehouden.

Crimineel overig

- Tijdens een ontmoeting tussen een aantal Nederlanders ontstaat een vechtpartij die uitloopt op een schietpartij. Bij deze schietpartij is een man dodelijk getroffen. De betrokkenen houden zich allemaal bezig met handel in verdovende middelen
- Een Surinaamse drugsdealer schiet door een raam een Nederlandse aan harddrugs verslaafde klant van hem dood. De klant had nog driehonderd gulden van hem tegoed en kwam die met een vriend halen. Ze waren die avond al eerder bij de dader geweest. Die gaf hen een paar bolletjes heroïne, maar geen geld. De dealer is veroordeeld tot een vrijheidsstraf van zes jaar.
- Een Chinees wordt door fysiek geweld om het leven gebracht. Hij hield zich bezig met creditcard fraude, uitlenen van geld en incasso. Er is niets bekend over de dader of daders.
- Een professionele Nederlandse bodybuilder is van dichtbij in het hoofd geschoten door een aan harddrugs verslaafde Nederlander. Waarschijnlijk ging het om een zakelijk conflict in de criminele sfeer.
- De vermoedelijke dader is aangehouden, maar nog niet veroordeeld.
- Een Iraniër vermoordt twee Turkse mannen. Een van deze mannen is gewurgd en de ander komt door pistoolschoten om het leven. Alle betrokkenen handelen in drugs. De Iraniër wordt veroordeeld tot een vrijheidsstraf van drie jaar.
- Vijf mannen ontmoeten elkaar in een parkeergarage om criminele activiteiten te organiseren. Tijdens deze bijeenkomst ontstaat paniek als iemand een pistool trekt. Een Surinaamse man wordt vervolgens doodgeschoten door een man waarvan de etniciteit niet bekend is. Hij is vrijgesproken op grond van noodweer of noodweerexces.
- Een Nederlandse man is door een Nederlandse kennis doodgeschoten in het bos. Mogelijk wist het slachtoffer dat de dader een partij hasj heeft verduisterd. De dader moet een straf ondergaan van tien jaar.
- Een aan drank verslaafde Somaliër wordt dood aangetroffen in plastic zak in een sloot. Hij is door verstikking om het leven gebracht.

Zijn scrotum is afgesneden, de zaadballen zijn er uitgehaald en zijn ogen zijn dichtgesmeerd met kaarsvet. Er is verder weinig bekend over dit misdrijf. Het slachtoffer is een politieke vluchteling en hield zich bezig met prostitutie.

Psychotisch

- Een aan alcohol verslaafde psychotische Nederlandse vrouw steekt het huis van haar oppas in brand. Het is de bedoeling dat deze hierdoor bij de vrouw in huis komt wonen. Bij de brand komen drie Nederlanders om het leven; een bewoner en twee brandweerlieden. De vrouw krijgt TBS opgelegd.
- Een Nederlander die op een boorplatform werkt ziet een nieuwe medewerker arriveren per helikopter en constateert dat deze man een verkeerd aura heeft. De volgende

– Een Iraniër wordt op straat in zijn rug geschoten. De man handelde in verdovende middelen en had vijanden. Verder is nagenoeg niets bekend over de moord.

dag brengt hij hem met een flink aantal bijslagen om het leven. Hij is psychotisch en de rechter legt hem TBS met dwangverpleging op.

- In een bibliotheek wordt een Nederlandse man doodgestoken door een aan drugs verslaafde schizofrene Surinaamse zwerver. Naar eigen zeggen wilde de zwerver voor langere tijd ergens een onderdak hebben en pleegde hij daarom een ernstig delict. Hij krijgt TBS met dwangverpleging opgelegd.

Anders

- Een aan alcohol en drugs verslaafde Nederlander is met zijn auto op de vlucht voor de politie. Hij is dronken en rijdt twee Nederlandse fietsers dood. De rechter veroordeelt de man tot een straf van negen jaar wegens twee maal doodslag in het verkeer. Daarnaast wordt hem de rijbevoegdheid voor zes jaar onttrokken.
- Een Nederlandse man drinkt in een café een flinke hoeveelheid bier.

Vervolgens wil hij met een taxi naar huis, maar er rijden geen taxi's vanwege het slechte weer. Hij gaat dan toch in zijn eigen auto naar huis en rijdt onderweg twee Nederlandse fietsers dood.

- Een Engelsman rijdt onder invloed van alcohol en softdrugs met zijn truck door een loods waar op dat moment een popfestival wordt gehouden. Als gevolg hiervan overlijdt een Italiaanse man.

Onbekend

- Een Italiaan is met zeven messteken omgebracht en vervolgens in brand gestoken. Het misdrijf is nog niet opgelost.
- Wandelaars vinden op het strand een romp van een man. De armen, de benen en het hoofd zijn vakkundig verwijderd en zijn niet bij de romp aangetroffen. Er mag worden aangenomen dat de romp niet is aangespoeld. Kort voor zijn overlijden heeft de man seksueel contact gehad met een man die

enige tijd later in Haarlem is vermoord.

- Een Marokkaanse man wurgt een Marokkaanse vrouw. Zij zouden ruzie hebben. De vermoedelijke dader wordt vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.
- Tijdens een ruzie in een café wordt een of twee keer geschoten. Als gevolg hiervan komt iemand om het leven. Verder is over deze moord nagenoeg niets bekend.

- Een Engelsman wordt dood aangetroffen met een ingeslagen schedel. Er is verder over dit misdrijf geen informatie.
 - Op een parkeerplaats schiet een Duitse man een andere Duitser dood. De ontmoeting was afgesproken. Verder is niet veel bekend over het misdrijf. De zaak is overgedragen aan Duitsland. De Duitse rechter heeft de dader veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf.
 - Een Marokkaanse man vermoordt op straat een andere Marokkaan. Er is nagenoeg niets bekend over deze moord.
 - Door middel van lichamelijk geweld doodt een Soedanese asielzoeker een andere Soedanese asielzoeker. Over het motief achter de moord is niets bekend. De dader wordt veroordeeld tot twee jaar detentie.
 - Er wordt een lijk gevonden in het water naast een woonboot. Het blijkt het lichaam van een Turkse man te zijn die met messteken om het leven is gebracht. Zijn lichaam is verzwaard met body-buildingsgewichten. Over de dader en het motief is niets bekend.
 - In de loop van een half jaar worden op verschillende plaatsen diverse lichaamsdelen gevonden van een tot nu toe onbekende man. Over de vondst is niets bekend.
 - In het water wordt het lichaam van een Indiase vrouw gevonden. Zij is het slachtoffer van een misdrijf. Verder is nog weinig bekend.
 - Een aan drugs verslaafde Antilliaanse man mishandelt een Nederlandse vrouw van tachtig jaar. Op dat moment is zij zwerfkatten aan het voeren. De mishandeling liep uit op een bloedbad. De vermoedelijke dader is vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.
 - Een Marokkaanse drugsdealer zou een Duitser hebben laten overlijden aan een overdosis verdovende middelen. De verdachte in deze zaak is nog niet veroordeeld.
- Hij beweert dat hij juist heeft getracht de Duitser te helpen.
- In een sloot is het stoffelijk overschot gevonden van een man die vermoedelijk afkomstig is uit Oost-Europa. Hij heeft een koord om zijn nek en is waarschijnlijk door verstikking om het leven gebracht. Er is niets bekend over de identiteit van de man en ook niets over een dader.
 - Een man uit Frankrijk is doodgeschoten. Mogelijk is het slachtoffer doodgeschoten door een drugskoerier.
 - Vlakbij zijn woning is een Engelse softdrugshandelaar door een postbode dood aangetroffen. Een Nederlander wordt voor deze moord veroordeeld tot twee jaar en drie maanden detentie. De toedracht van het misdrijf is nog onduidelijk.
 - Een homoseksuele Nederlandse man wordt vermoord aangetroffen in zijn bed. Hij is met diverse messteken van het leven beroofd. Tijdens de Gaygames raakte hij bevriend met een Poolse man. Volgens de moeder van het slachtoffer zou hij met deze man meereizen richting Polen. Er is verder niets bekend over de moord. De Pool is onvindbaar.
 - Een homofiele Nederlandse man pikt een man op met een Duits paspoort. Hij neemt hem mee naar huis. Daar ontstaat een vechtpartij, waarbij de Duitser de man met een aardappelmesje doodsteekt. Het motief is onbekend. De man is voortvluchtig.
 - In zijn eigen huis is een Turkse man doodgeschoten. Er is nagenoeg niets bekend over deze moord.
 - Bij bossages wordt een onbekende man dood aangetroffen. Hij is met schotwonden en messteken om het leven gebracht. Over dit misdrijf is verder niets bekend.
 - Een Antilliaan wordt doodgeschoten. Verder niets bekend.

– Een Nederlandse man wordt dood achter zijn stuur aangetroffen. Vermoedelijk is hij door een Surinaamse, psychotische vrouw gewurgd. Het openbaar ministerie

ziet af van rechtsvervolging vanwege de geestelijke toestand van de vrouw. Er wordt wel om een bevel tot dwangverpleging gevraagd.